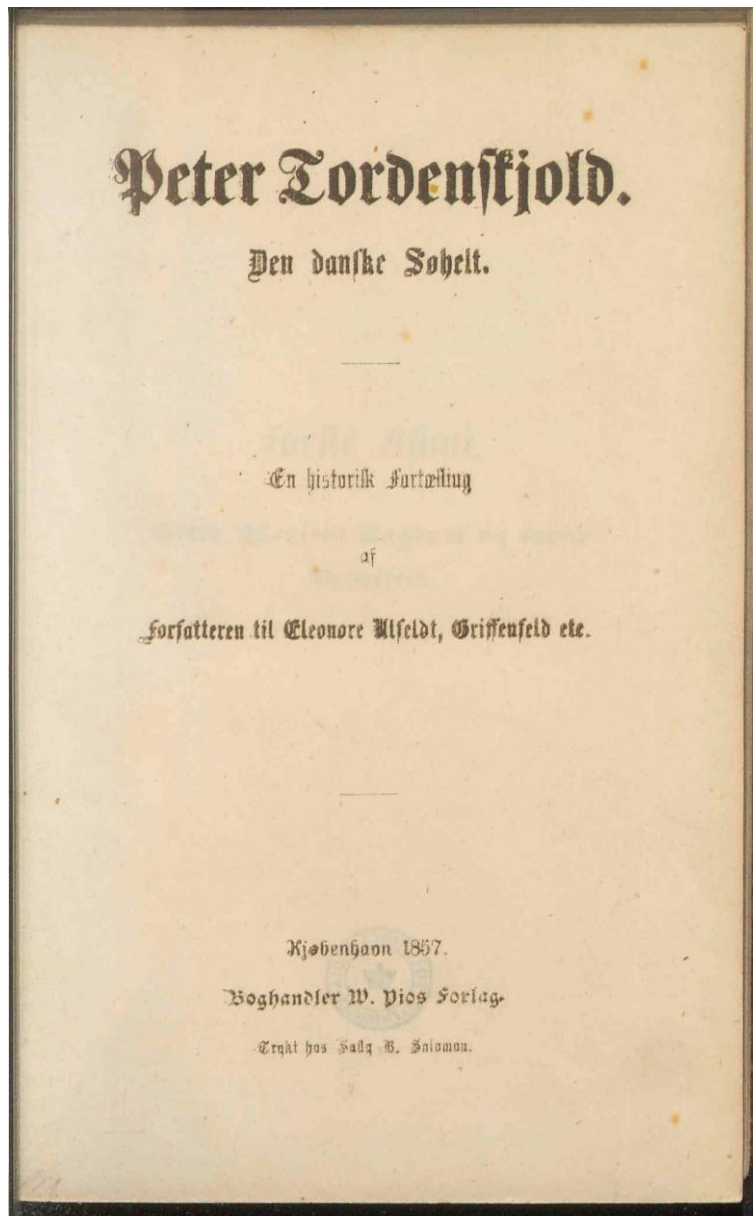

Peter Tordenskjold
Den danske Søhelt
En Historisk Fortælling
af
forfatteren til Eleonore Alfeldt, Griffenfeld etc.
Kjøbenhavn 1857
Boghandler W. Pio's Forlag

Første Afsnit.

Peter Wessels Ungdom og første Bedrifter.

I.

Det var høit oppe imod Nord, hvor Sneen ligger evigt paa Bjergtoppene, at der i Slutningen af det 17de Aarhundrede blev født en Dreng, der siden gjorde sig navnkundig i de tre nordiske Riger, ja over hele Europa, som den stolteste Sømand Havets Bølger har baaret. Det var Peder Wessel, senere da han blev adlet for sine Fortjenester, Peder Tordenskjold, en Fryd for Tvillingrigerne, Danmark og Norge, en Skræk for Broderlandet Sverrig, der paa samme Tid som Danmark kunde fremvise Tordenskjold, beherskedes af en af Nordens største Helte, den mageløse Carl den Tolvte. Vi ville see disse tvende Helte krydse hinandens Banner, see Søhelten ved sine Bedrifter tilintetgjøre Verdenserobrers Planer.

Peter Wessel blev født i Tronhjem den 28de October 1691. Hans Fader beklædte en anseelig borgerlig Stilling i Peders Fødeby, nemlig som Raadmand. Han var af en hollandsk Familie, og mulig var det formodentlig denne Nedstammen fra Holland, hvor man med Liv og Sjæl elsker Søen, at af

6

Raadmandens 12 Sønner, syv gik tilsøes, enten til Orlogs- eller som Koffardimænd, og viste en sjelden Dygtighed i deres Fag.

Peter Wessel var af omtalte 12 Sønner den 10de og havde desforuden 6 Søstre. Forældres Charakter have, som man veed, megen Indflydelse paa deres Børn, og Faderen var af Alle anseet for en retskaffen Mand, der opdrog sine Børn strengt, men ogsaa i Guds frygt, thi som vi senere vil see, var sand Guds frygt, forenet med et uforsfærdet Mod, Grundelementerne i Søhelts Charakter. Og vistnok behøvedes der Strenghed til at holde en saa urolig Aand som Tordenskjolds, i Ave, at den ikke skulde give sig Luft i forvovne Streger, der kunde være skadelig for ham selv og Andre. Iøvrigt skal hans Brødre ikke have givet ham Noget efter i Forvovenhed, men i den Henseende været ham meget liig. Peter fik vel ofte Skjænd og endnu oftere Bank, men det hjalp altsammen Intet; han var paa Spil overalt og gjorde den ene gale Streg værre end den anden. Faderen, der havde bemærket, at Peter besad gode Fatteevner og havde et opvakt Hoved, vilde sætte ham ved Bogen, men et stillesiddende Studium stemmede ikke overeens med Peters stærkt rullende Blod. Nei, som vi have sagt, Slagsmaal og Nævekamp, kort sagt, hvor han kunde vise sit Mod og sin Forvovenhed, var hans Element. Men hermed forenede han ogsaa Snildhed, hvilket følgende lille Begivenhed fra hans tidlige Ungdom udviser.

En Dag havde han indladt sig i Slagsmaal med

7

flere Drenge, da en større Dreng kom til og gik over paa de Stærkes Parti, hvilket havde til Følge, at Peter fik dygtige Prygl. Han have forsægtet en retfærdig Sag, og derfor smertede det ham, at det uretfærdige Parti skulde gaae af med Seiren. Ligesom han længere hen i Tiden, da Svenskerne spillede ham en slem Streg, sagde: „Jeg skal hævne det, om jeg saa skal blive massaceret derved,“ saaledes besluttede han ogsaa nu, at hævne sig, det koste hvad det koste vilde og ligesom han i sildigere Tid ikke tog Hensyn til sin Modstanders Overlegenhed, agtede han heller ikke nu i Drengeaarene paa, at den Dreng, der havde fornærmet ham, var baade større og stærkere end ham. Det var ikke undgaaet Peter, at hans Modstander i flere Slagsmaal altid greb fat i hans lange Haar eller i hans Øren, og paa

denne Maade altid fik Bugt med ham. Dette maatte forhindres, og Wessel lod sit smukke lange Haar afraage og indsmurte Hovedet dygtigt med grøn Sæbe. Nu bevæbnede han sig med en Tamp, og da han havde opledt sin Modstander, gav han sig i Lag med ham, og tilredte ham saaledes, at han ikke oftere angreb ham.

Da Faderen bemærkede, at Intet kunde bøie eller hæmme Drengens urolige, vilde Aand, der afholdt ham fra at sidde roligt ved Bogen, vidste han intet Bedre, for at han ikke uden Beskjæftigelse skulde blive en Døgenicht, end at lade ham lære et Haandværk og sætte ham i Lære hos en Skrædder.

Naar man tænker sig den senere Tordenskjold, hvorledes han færdedes paa Søen og hvorledes Kamp-

8

bulderen var en Drengsforlystelse for ham, kan man nok begribe, at Faderen ikke kunde have valgt noget Haandværk, der stemmede mindre overeens med Tordenskjolds Tilbøieligheder end Skrædderprofessionen. Sidde den hele Dag paa et Bord med Benene under sig, var en Art Tortur for den livlige Peder Wessel, saameget mere som Skrædderen ikke sparede paa Prygl, idet han paa samme Tid sagde til ham: „nu skal du s'gu smage mit Gammel-Øl.“

Men Peder Wessel var ikke, som vi allerede have omtalt, den, der lod sig uhævnnet behandle saaledes. En Dag, da han gik flere Skridt bag sin Mester med nogle Klædningsstykker under Armen, der skulde bringes til en af hans Kunder, og Gaden laae fuld af Snee, fandt han Leiligheden var kommen til at revanchere sig. Han trykkede derfor en god Sneebold, og gav sin Mester et vældigt Nakkedrag med den. Tilfældigviis gik der en anden Dreng tæt ved ham, og da Mesteren saae sig om, for at opdage hvorfra Sneeboldten kom, foer Peter ind paa Drengen, gav ham nogle dygtige Prygl, og sagde derpaa til denne, der græd: „Jeg skal lære Dig en anden Gang at slaae min Mester med Sneeboldt i Nakken.“ Saaledes havde Peder Wessel ustraffet hævnnet sig.

Endelig kunde han ikke udholde det længere, og besluttede at løbe sin Vei fra den strænge Tugtemester. Som sagt, saa gjort. Han flakkede i nogle Dage omkring, men vendte derpaa tilbage til det faderlige Huus, hvor han forestillede sin Fader saa indstændigt, hvor utaaleligt det var for ham at sidde saaledes og

9

prikke med Naalen, at Faderen endelig lod sig bevæge af hans indstændige Bønner til at beholde ham hjemme i Huset.

Men endnu fandtes ingen passende Beskjæftigelse for den tilkommende Helts fyrige Aand. Man saae ham nu som en rigtig Dagdriver blandt hans mange Brødre i det faderlige Huus, og tænkte Faderen vist ofte hvad der skulde blive af Døgenichten Peter, som ikke vilde lære Noget og ikke syntes at have Lyst til Andet end at gjøre Spilopper.

II.

Christian den Femte var død i Aaret 1698, og hans Søn, Frederik den Fjerde, kun 29 Aar gammel, havde bestegit Thronen. Denne Konge, hvem Peter Wessel senere havde saa meget at takke for, ville vi skildre med nogle faa Træk, og derved vise, at det kun var under en saadan Konge, at det kunde lykkes Peter Wessel saa hurtigt at stige op ad Lykkens Trin, skjøndt han havde mange mægtige Fjender. Frederik den Fjertes Opdragelse var bleven forsømt, saa at han, da han tiltraadte Regjeringen, var aldeles ukyndig i Regjeringsfaget. Men han vidste snart at sætte sig ind i det, og viste en samvittighedsfuld Omhu for sine Pligters Opfyldelse som Landets Regent. Han var af en aaben Charakter, besad et ægte dansk Sind, hvorved han senere følte sig

10

tiltrukken af Tordenskjold, og var ligefrem imod Enhver, det være Høie eller Lave. Han elskede Borgerne, og yndede ikke Adelen synderligt, hvorfor han ogsaa kaldtes Borgerkongen. Han var heller ikke gavmild med at uddele Titler og Ordener, og derfor maa ogsaa Tordenskjolds senere hurtige Avancement alene ansees som Belønnig for erkjendt Fortjeneste. En saadan Konge kunde bruge den tilkommende Søhelt og denne ham.

I Sverrig sad Carl den Tolvte paa Thronen og var i Aaret 1700 landet paa Sjælland med 12,000 Mand, under det Paaskud at komme sin Frænde, Hertugen af Gottorp, til Hjælp. Frederik den Fjerde nødsagedes, for at blive af med den slemme Gjæst, at slutte en ufordeelig Fred, og Carl blev tvungen til, skjøndt ugerne, at forlade Sjælland.

Frederik den Fjerde vidste ret godt, at Carl den Tolvte tragtete efter at erobre Danmark og Norge, naar Leiligheden tilbød sig til det. Det var derfor af Vigtighed, at Norge var i dygtig Forsvarsstand imod et fjendtligt Angreb af Sverrig, og da man saa bedre med sine egne Øine end med Andres, saa besluttede Frederik den Fjerde at besøge Norge og kom ved denne Leilighed i Aaret 1704 til Tronhjem.

Man kan let tænke sig, at Tronhjemmerne modtog Kongen med Festiviteter og Illuminationer, og at der derfor herskede et Liv og en Bevægelse i det stille Tronhjem, som man ikke var vant til. Den dristige Wessel havde nærmet sig Hofbetjentene og sluttet Bekjendtskab med dem. Deres Fortællinger om den

11

fjerne, skønne Hovedstad, om det bevægede Liv og den glimrende Pragt, som der fandt Sted, om den store Orlogsflaade med dens store Tremastere, havde gjort et dybt Indtryk paa den tilkommende Helt. Der opstod formodentlig Drømmebilleder i hans Sjæl; mulig saa han sig allerede, naar han blot kunde komme til Danmark og til Kongens Residents, i Aanden som en stor Mand. Det var vistnok disse Tanker, som forledede den trettenaarige Dreng, sine Forældre og Søsken uafvidende, at forlade sin Fødeby, og gaa ombord paa den kongelige Flaade, for at begive sig did, hvor hans Drømme kunde blive virkeliggjorte.

Men hvor bittert blev han ikke skuffet, da han betraadte Danmarks Hovedstad, og saa den kolde Virkelighed for sig. Hvem skulde han henvende sig til her, uden Bekjendtskab eller Anbefalinger. Han følte sig ulykkelig, og beklagede sig over sin forladte Stilling langt fra sit Hjem. Da kom Hjælpen heel uventet. Det rygtedes snart i Byen, at der ombord med Kongens Følge var kommen en norsk Dreng fra Tronhjem ned til Kjøbenhavn, og at han var aldeles hjælpeløs. Dette Rygte kom Kongens Confessionarius, Doctor Peder Jespersen for Øre, og han lod ham hente til sig. Wessels frimodige Væsen, hans aabne Charakter vandt ham Jespersens Yndest, han besluttede at tage sig af ham, men da han ikke havde lært Noget, tog han ham blot i sin Tjeneste som Opvarter.

Men det var ikke en saadan Anbringelse, at Wes-

12

sel havde tænkt sig, da han forlod Tronhjem; han følte sig forskrækkelig skuffet i sine Forventninger. Han havde tænkt at udmærke sig, og nu skulde han være Tjener. Han følte sig hidtrukken til det smilende Sund ved Sjællands Kyst, han betragtede med Henrykkelse det travle Liv paa Handelsskibene og Orlogs-skibene. Naar han saa Bølgerne opløfte Skibene, følte han, at her var Tumblepladsen for hans Aand, her var hans Virkekreds og hans Element.

Nu da han først var bleven sig bevidst sit egentlige Kald, kan man let tænke sig, hvad Indtryk det gjorde paa ham, da han besøgte Holmen, og her var Tilskuere til det nylig oprettede Cadetcorps's Øvelser, dels i Gevær- og dels i Kanon-Exercits.

At kunne blive en saadan Cadet, var nu hans inderlige Ønske, og kjæk som han var, var der kun et Skridt fra Ønsket til at gjøre Forsøget paa at opnaae dette. At han, saa at sige, havde baaret Liberiet, vilde i vore Tider have været en uoverstigelig Skranke imellem ham og hans Ønskers Opfyldelse; men et Reglement, der var udkommet paa samme Tid, som han besluttede at blive Cadet, bestemte udtrykkeligt, at det ikke skulde være til nogen Hinder for at indtræde i Cadetcorpset, at Vedkommende havde baaret „Liberi,“ naar „han ellers var kommen af godt, ærligt Folk,“ og det var Wessel, og derfor havde han freidigt Haab. Den fjortenaarige Dreng tænkte, at det var bedre at gaae til Hovedet end til Halen, og skrev derfor i Slutningen af Marts 1706 et Brev directe til Kongen saalydende:

13

„Stormægtigste og allernaadigste Arvekonge og Herre!

Udi allerdybeste Underdanighed anholder jeg fattige unge Person for Eders kongelige Majestæt, at som jeg for omtrent 2 Aar siden er bleven nedsendt af min gamle Fader Johan Wessel, Eders kongelige Majestæts allerunderdanigste Raadmand i Tronhjem i Norge, formedelst mine mange andre, nemlig 17 smaa og store Søskenes Paahæng, at forsøge hernede min Lykke, og som jeg nu er i Tjeneste hos Hans Høiærværdighed Doctor Jesspersen, og min Lyst som et ungt Menneske ikke dertil findes saaledes at henslide min Tid, men mit Sind stedse geneget er, Eders kongelige Majestæt, at exercere, med Tiden dertil at avancere noget Bedre, og anmoder derfor allerunderdanigst, at Eders kongelige Majestæt af høie Naade og Miskundhed vilde allernaadigst forunde og hjælpe mig til at blive en Kadet, at exercere tilligemed de andre paa Holmen, da jeg al min Tid med Liv og Blod skal stræbe at leve efter allerunderdanigste Pligt til Eders kongelige Majestæts Tjeneste, tro, aarvaagen og flittig efter al yderste Kraft og Evne. Forblivende Eders kongelige Majestæts allerunderdanigste, allerringeste Tjener.

Peter Jansen Wessel.

Tager man Hensyn til Kong Frederik den Fjerdes aabne Charakter, kunde det ikke være Andet, end at han maatte finde Behag saavel i den barnlige,

14

som ærlige Tone, hvori dette Brev var skrevet. Den kongelige Confessionarius har vel ogsaa bidraget sit til at fremme Wessels Ønske, og, kort sagt, Kongen tog sig af den unge Suplicant, saa at han samme Aar blev indskrevet som Lærning ved Holmen. Hermed var det første Skridt gjort til at betræde det Element, paa hvilket han siden gjorde sig saa navnkundig. I Begyndelsen af det følgende Aar, 1707, gjorde han nemlig som Matros en Reise til Guinea med en Negerhandler, gik derefter til Ostindien og kom i Aaret 1709 tilbage som Heelbefaren, med det Vidnesbyrd, at han vilde blive en stolt Sømand. Han var ligesom skabt til Søen, havde altid været rask til sit Arbeide, dristig og munter i den haardeste Kuling, og befandt sig aldrig bedre, end naar han i en rygende Storm skulde beslaae Seilene. Han blev nu med Hensyn til sin dygtige Opførsel i Aaret 1709 indskrevet som Søcadet, og gjorde som saadan endnu en Reise til Ostindien, hvorved han forskaffede sig Indsigter i praktisk Sømandsskab.

Paa Hjemreisen om Efteraaret 1710 fik Ostindiefareren i Nordsøen den Tidende, at der var Krig imellem Danmark og Sverrig, og løb derfor ind i Bergens Havn, for ikke at falde i Hænderne paa svenske Krydsere og Kapere.

15

III.

Der kunde ikke være noget heldigere for Wessels tilkommende Løbebane end at der netop nu udbrød en Krig imellem Danmark og Sverrig; thi fra denne af begyndte der et nyt Afsnit i Wessels Levnet.

Havde Freden vedblevet, vilde vi have seet Wessel langsomt stige iveiret ad Anciennitetens Trappetrin, og neppe havde han paa den Tid, da han havde naaet en Viceadmirals Rang været Andet end Lieutenant; thi for at blive en Søhelt, maa Helten have en Skueplads at vise sig paa, nemlig i Kampen for sit Fødeland.

Det var Danmark, der havde brudt Freden, og der kunde vel ikke være noget gunstigere Øieblik til muligen at kunne erholde Danmarks gamle Provindser tilbage, end dette. Carl den Tolvte havde maalt sine Kræfter med Ruslands Keiser, Peder den Store, og havde lidt et aldeles Nederlag ved Pultava, saa at han havde været nødt til at flygte til Tyrkiet, hvor han nu hendrev Tiden med at opægge Sultanen til Krig imod Rusland, skjøndt længe forgjæves. Vingerne paa den stolte nordiske Ørn vare nu stækkede, den kunde ikke for det første udfolde dem til sin tidligere dristige Flugt. Nu var der Frispas for hans mange Fjender. Frederik den Fjerde, Polens Konge og Ruslands Czar sluttede et Forbund, og Krigen var allerede begyndt, da Wessel ankom til Bergen.

Nu opstod der i den unge Cadets Sjæl Tanker om

16

Hæder og Ære. Efter hans Mening stod Veien til de høieste Poster i Marinen ham aaben, naar der viste sig Leilighed til at han kunde aflægge Prøver paa sit Mod. Coffarditjenesten havde dannet ham til den fuldkomne Sømand, Orlogstjenesten skulde nu vise ham som den fuldkomne Søhelt.

Han reiste over Land til Christiania for at melde sig til Krigstjeneste hos den høistcommanderende General i Norge, Baron Løvendahl.

Vi have ikke tidligere omtalt Peter Wessels Personlighed og Udseende. Hvo kjender imidlertid ikke hans Portrait. Snildhed og Mod lue ud af hans Øine, Næsen er regelmæssig, Læberne have en bydende Trods. Han var dengang en smuk Yngling og gjorde et godt Indtryk paa Enhver, der talte med ham. Hans Ydre indgjød Tillid, en levende Fædrelandskjærlighed yttrede sig i hans Tale, hans Selvtillid forskaffede ham Andres Løvendahl, en Mand med Verdens- og Menneskekundskab, saae strax hvad der boede i den unge Mand, og ahnede hvad Fædrelandet kunde vente af ham.

Man tænke sig den Glæde, som Wessel følte, da han betroede ham Commandoen over en Hukkert, et lille Skib, „Ormen“, paa 4 Kanoner. Kun 19 Aar gammel, skulde Wessel allerede føre den høieste Commando paa et Skib og gennemkrydse Kattegattet. Hans Phantasie lod ham nu see sig som sit Fædrelands Forsvarer, dets Fjenders Rædsel. Han vilde indlægge sig et Navn med sit lille bevæbnede Skib.

17

Han troede at kunne bestaa i Kamp med ethvert fjendtligt Skib, han mødte.

Snart viste det sig, at Løvendahl ikke havde forregnet sig. Trodsende Vinterkulden og Stormen, krydsede han i de norske Farvande og kaprede flere fjendtlige Skibe. Saavel herved som fordi han altid bragde ham de paalideligste Efterretninger om Fjendens Planer, der var af Vigtighed for ham, som den, hvem det norske Forsvarsvæsen til Søs var betroet, vandt han sin Velgjørers hele Gunst.

Maaneder vare henrundne, og Cadetten blev nu Lieutenant i Marinen og ansattes under Capitain Rostgaard paa Fregatten „Postillonen“, der førte 16 Kanoner. Med et tungt Hjerte forlod han sin lille Hukkert og sin Velgjører Løvendahl, der lovede ikke at glemme ham og holdt sit Løfte. Hans Chef var en opblæst, hovmodig Adelsmand, Broder til Justitsraad Rostgaard i Admiralitetet og en Fætter til Anna Sophie af Reventlov, Kongens Elskede og senere hans Gemalinde. Som en adelig Skibschef undertrykkede han alle borgerlige Officerer medens han hævede de adelige, og ved mange smaa Drillerier ombord, ved Indberetningerne til Admiralitetet vidste han at chicanere og skade Saadanne, naar han mærkede, at de tragtede efter ved den blotte Dygtighed, uden Beskytter, at ville bane sig en Vei til Befordring.

Et Beviis paa hans fjendtlige Aand imod Wessel afgiver et senere Brev fra ham til sin Farbroder, da han var bleven underrettet om, at Wessel var i Begreb med at avancere til Capitain-Lieutenant. Han

18

anmodede Admiralitetsraaden om igjennem Anna Sophie, Kongens Elskede, at sørge for hans Avancement.

„Den Raison,“ skriver han, „jeg har til at ønske Skib, er fornemmelig den, at jeg nylig har faaet at høre, at Kongen skulde have i Tanke, at avancere en Lieutenant, nemlig Peter Wessel, som tilforn har været Lieutenant paa „Postillonen“ under mig, til Capitain, hvilket skulde være mig til en særdeles Tort.“

Kjed af den Forretning, hvortil Postillonen blev brugt, nemlig at convoiere Handelsskibe frem og tilbage over Kattegattet, længtes han inderligt efter sin gamle Hukkert, og tænkte, hvor lykkelig han havde været, da han commanderede den. Han ønskede sig atter i en uafhængig Stilling og snart skulde det lykkes ham at erholde en saadan.

Hans Tjenesteforretninger førte ham i Augustmaaned til Norge, og her yttrede han til Baron Løvendahl, at det var hans inderligste Ønske, at der atter betroedes ham en selvstændig Commando. Denne var ikke seen med at opfylde dette hans Ønske, og han udvirkede ikke alene, at „Ormen“ igjen blev ham betroet indtil videre, men lovede ham endog Commandoen over en Fregat paa 16 Kanoner, som Generalen paa sin Bekostning lod bygge og udruste i Langesund.

Hvo der var glad, var Wessel. Han krydsede hele Vinteren 1711 og 12 i Farvandet imellem Jylland, Sverrig og Norge. De svenske Kjøbmænd bandede ham, thi hans lille hurtigtseilende Skib var

19

en Skræk for den svenske Kysthandel medens den beskyttede den danske.

Da Foraaret kom, var „Løvendahls Galei,“ saaledes kaldtes Fregatten, bleven færdig, og i Maimeaned erholdt Wessel en Instrux fra General Hansmand, Løvendahls Efterfølger som commanderende General i Norge, hvem han nu alene skulde staae til Ansvar. At man frygtede for at Wessel formedelst sin Ungdom og sit Temperament skulde være for forvoven, maa man slutte sig til af Instruxens Ord: „at han ei maatte vove sig videre, end som Soldat- og Sømandskab tillod og bevilgede, og ikke indlade sig i Kamp med noget Fartøi, naar han ei bemærker, at han var Overmanden.“

Lykken følger den Modige, og her kunde man sige det med Rette, thi strax den første Dag da Wessel løb ud fra Langesund, mødte han Kaperhukkerten „det svenske Vaaben,“ der, ført af Capitain Niels Knabe i lang Tid havde foruroliget de danske Coffardiskibe. Det var et smukt, fortrinligt udrustet, letseilende Fartøi paa 9 Kanoner og med en Besætning af 20 Mand, hvilket havde gjort sig frygtet ved den Hurtighed, hvormed det kunde overraske og angribe ubevogtede Skibe, og derpaa atter forstikke sig i de svenske Havne. Ved en forstilt Maneuver var det lykkedes Wessel at lokke dette Fartøi saa nær, at han kunde naae det med sine Kanoner. Det blev erobret, og dets Navn: „det svenske Vaaben“ omdøbt til „det norske Vaaben“ og skulde nu bruges mod de Svenske.

20

Nogen Tid efter at Wessel havde gjort denne Prise, overfaldtes „Løvendahls Galei“ af en rygende Storm. Kahytvinduerne paa Skibet blev slaaet ind af Bølgerne, det var med Neppe og Nød at Pomperne kunde holde Skibet lends, og en voldsom Styrtning kastede Fokkemast og Stænger overbord. Det var ved denne Leilighed, at Wessel med en ægte Sømands Ironi brugte de Ord, der senere er bleven til et Ordsprog: „Hei, det gaaer glædeligt!“

Matroserne følte sig opmuntrede ved deres Chefs freidige Sind, og Skibet blev lykkeligt bragt ind til Langesund i Norge, hvor det snart blev saaledes repareret, at det paany kunde begynde sine Krydstoure. Det var en møisommelig Seillads, der udkrævede den største Aarvaagenhed, og Faren

kunde ikke opveies af de enkelte Priser, der gjordes. En ny Storm i Septembermaaned berøvede Wessel hans Stormast under Læsø, og han kunde tale om Held, da han endelig naaede Kjøbenhavns Rhed, hvor man halede Fartøiet ind paa Gammelholm for at det kunde blive repareret.

I dette Aar (1712) havde Danske begyndt at operere med deres Allierede, Russerne og Sachserne. **Kong August af Polen** skulde erobre Pommern og Danmarks Konge Bremen. Wismar blokeredes af Generallieutenant v. Rantzau for at sikkre Holsteen. Uagtet Russerne og Sachserne havde store Hære, udrettede de dog Intet i Pommern uden at blokere Stettin og raadslaae med hinanden om Erobringen af Den Rygen og Staden Stralsund. I Slut-

21

ningen af Juli kom den danske **Vice-Admiral Sehested** med en Flotille, og spærrede de snevre Indløb ved Rygen. I Juni havde den danske Flaade under General-Admiral Gyldenløve gjort et Forsøg paa at dække det Angreb, de sachsiske og russiske Armeer agtede at gjøre paa Sverrigs tyske Provindser og, som vi have omtalt, paa Rygen. Sachserne havde lovet at levere Fartøier, som vare nødvendige for at gjøre en Landgang paa Øen; men disse udebleve, og da nu den langt stærkere svenske Flaade under **General-Admiral Wachtmeister** ankom, maatte Gyldenløve trække sig tilbage og søge op til Dragør, forfulgt af Wachtmeister. Gyldenløve trak nu Forstærkning til sig, og da i Begyndelsen af September en norsk Escadre kom og forenede sig med ham, saa besluttedes at løbe ud i Søen med Flaaden.

Nu skulde Tordenskjold gjøre Tjeneste under **Gyldenløve**, og den 18de September lagde Wessel med sin nytiltaklede hurtigseilende Fregat „Løvendahls Galei“ ud fra Holmen, og kastede Anker paa Rheden hos de andre Krigsskibe, da han havde Ordre at følge den danske Flaade ned i Østersøen.

Den kjække Gyldenløve agtede at opsøge den svenske Flaade og gik den 23. September under Seil. Det er naturligt, at „Løvendahls Galei“ var blandt de letseilende Skibe, der skulde udspeide Fjendens Bevægelser. Da Gyldenløve derfor formedelst Modvind løb ind til Stevns, løb Wessel tillige med flere Andre ud for at recognoscere Farvandet, og de indkomne Rapporter

22

viste, at den svenske Flaade holdt ned imod Pommern.

Med en gunstig Vind styrede nogle Dage efter den danske Flaade ned imod Rygen, hvor man faae den fjendtlige ligge til Ankers. At bespeide den svenske Flaade, var en Nødvendighed, men det var ingen let Sag at gjøre dette, saa at sige for dens Øine, og denne Forretning kunde derfor kun betroes til en Mand, hvis Conduite og Mod var erkjendt. Det synes at Gyldenløve har bemærket Wessels Egenskaber, thi han blev netop valgt til dette vanskelige og farlige Hverv. Han udrettede ogsaa med Ære, hvad der var paalagt ham, thi efter hans Rapport var han „bleven haardt omringet af sex svenske Skibe, men skjøndt de tvende sendte en Deel Skud efter ham, bekom han dog, Gud være Æren, ingen Skade.“

Wessel havde glædet sig til at tage Deel i et Slag mod de Svenske, men uagtet det var Gyldenløves Hensigt, vilde den snue Wachtmeister ikke indlade sig herpaa. Ved kunstige Maneuvrer søgte den svenske Admiral at lokke den danske Flaade i Læ af Rygen, for at dække en til denne bestemt Transportflaade, men da Gyldenløve indsaae, at det paa denne Maade kunde lykkes Wachtmeister at opnaae sin Hensigt, gav han, da Vinden var gunstig, Signal til Fregatterne og de lette Fartøier, at de skulde gjøre Jagt paa den svenske Transportflaade. Udsatte for at tages, kappede en Deel af dem Anker og lode sig drive paa Grund, dog lykkedes det at opbrænde eller erobre omtrent 100

23

Skibe, ladede med Proviant, Ammunition, Munderingsstykker og Armatur.

Det var et lystigt Skue for Wessel at see den brændende Transportflaade, da han i det Samme bemærkede, at tvende Skibe af Fjendens Avantgarde forlode Linien for at komme de betrængte Skibe til Hjælp. Skjøndt Wessel indsaae, at han ikke kunde for Øieblikket vente nogen Bistand af de andre Fregatter, kunde han dog ikke lade det gunstige Øieblik til at udmærke sig, gaae fra sig. Da han nærmede sig dem, gav strax begge de fjendtlige Skibe ham deres glatte Lag, men den i at styre et Skib erfarne Wessel, vidste ved en heldig Vending igjen at besvare denne Hilsen, og gav en af dem sit hele Lag agter ind. Virkningen var, som han havde ventet; et Skrig af Saarede hørtes og en Deel af Taffelagen styrtede ned. Men nu kom Touren til „Løvendahls Galei,“ den erholdt atter et glat Lag af den anden Fregat, og dens Fokkemast gik overbord. Nu nærmede sig endog en tredie Fregat, og under saadanne Omstændigheder nødsagedes Wessel til at trække sit Skib ud af Ilden. Skaden lod sig imidlertid istandsætte nogenlunde, saa at „Løvendahls Galei“ kunde vedblive at følge Flaaden.

Dagen efter begyndte den danske Flaade at beskyde den svenske, men det var ikke den svenske Admirals Ønske at indlade sig i Kamp, han attraaede blot at naae Carlskrone, og da en ugunstig Vind hindrede den danske Flaade i at fortsætte Angrebet, gav Gyldenløve Signal til at styre mod Nord, og kastede samme Dags Aften Anker under Stevns. I denne

24

Kamp havde Wessel ogsaa taget Deel, og hans Skib bar saadanne Spor af fjendtlige Kugler, at han fik Ordre at føre det til Kjøbenhavn for at det kunde repareres.

IV.

General-Admiral **Ulrik Frederik Gyldenløve**, skjøndt af kongeligt Blod, lignede aldeles ikke de fleste af Datidens Adelsmænd. Han agtede Fortjenester lige hos Adelsmanden og den Borgerlige, og derfor kunde intet heldigere være mødt Wessel, end at Gyldenløve havde været Øienvidne til han kjække Handlemaade. En saadan Mand, indsaae Admiralen, var til sandt Gavn for Marinen, og i hans Indberetning til Kongen fremstillede han Wessels Adfærd i sit sande Lys. Det var ikke gaaet Frederik den Fjerde af Glemme, hvad Wessel i sin Ansøgning om at blive Cadet havde yttret, nemlig: „at leve efter allerunderdanigst Pligt, troe, aarvaagen og flittig efter al yderste Kraft og Evne.“ Ogsaa hans Velgjører Løvendahl, der var gaaet til Sachsen, havde før sin Afreise talt sin Yndlings Sag med Varme for Kongen, og udvirket ham en Gunst, der nok kunde give hans Colleger Anledning til Misundelse. I vigtige Sager havde Kongen tilladt ham, at han maatte sende sin Beretning umiddelbart til ham selv, og var denne Naade senere af stor Vigtighed for Wessel, der ikke behøvede

25

at sende sine Rapporter directe til Admiralitetet, for af Admiralitetets adelige Oversecretair at refereres i Statsraadet, men lige directe til Kongen, med hvem han da saa at sige corresponderede og kunne forelægge sin senere Manddomsgjerninger.

Frederik den Fjerde vidste ogsaa at vurdere Wessels Mod, Troskab, Tjenesteiver og personlige Hengivenhed, saa meget mere, som han selv havde indført ham paa den Bane, paa hvilken han allerede fremtraadte med saa glimrende Skridt. Trods Adelspartiets hemmelige Kabaler, som vi saae af Rostgaards tidligere omtalte Brev, kunde det ikke hindre ham fra at stige flere adelige Herrer over Hovedet, da han i October 1712 udnævntes til Capitainlieutenant.

Wessel indsaae imidlertid de Chicaner, han vilde være udsat for, naar han kom igjen under en adelig Chefs Commando, fordi Kongen saa at sige med Magt havde trukket ham frem. Han benyttede derfor Kongens Naade, nu da Leiligheden tilbød sig at tale med ham, og bad allerunderdanigst om at det maatte forundes ham at krydse paa egen Haand. Kongen gav ham Haab om sit Ønskes Opfyldelse og tillod ham at indgive en Ansøgning derom.

Imidlertid lod dette sig ikke strax gjøre, han vedblev at convoiere Handelsskibe imellem Danmark og Norge, men glemte ikke nogen Leilighed til at minde Kongen om hans Løfte; og da der, formedelst en Lodes Egenraadighed og Uvidenhed mødte ham det Uheld, at hans Skib kom paa Grund ved den

26

norske Kyst, og han maatte søge ned til Holmestrand i Norge, fremførte han, efter at have retfærdiggjort tydeligt og klart sit Forhold, tilsidst: „Gud give Deres Majestæt vilde tillade mig at krydse, da skulde dette blive oprettet til Deres Majestæts Fornøielse.“

I Bergen, hvor han var løben ind med en Deel Islandsfarere, som han convoierede, blev han glædelig overrasket, da en kongelig Ordre tillod ham efter eget Godtbefindende at krydse mod Fjenden.

Wessels taknemmelige Hjerte maatte give sig Luft. I et Brev til Kongen yttrede han sin store Glæde over den Tillid, han satte til ham og lovede: „at bruge de ham allernaadigst anfortroede Vinger til at opsøge Fjenden, hvor han kan.“ — Imidlertid fik han ikke gjort mange Vingeslag, thi han blev kort efter beordret til i Sommermaanederne at convoiere en Flaade af danske og norske Koffardiskibe til Holland. Men medens Flaaden laae her for at indtage sin Ladning, besluttede han, som var en Hader af Lediggang, at gjøre en lille Krydstour paa 3 Uger til sine gamle Farvande. Men Wessels Kaperi og idelige Krydsen i de nærliggende Farvande gjorde endelig Gouverneuren i Gothenborg saa opbragt, at han i sin Harme udsatte en betydelig Præmie for den, som kunde tage ham „denne Capitain Wessel og bringe ham til Gothenborg.“ Men istedetfor Wessel kom der et Brev fra ham til den svenske Gouverneur, indeholdende til hans ikke ringe Forundring og Ærgrelse en formelig Udfordring, dateret „Løvendahls Galei“ den 12te August 1713, til Ankers for Gothenborg.

27

„Gouverneuren,“ skrev han, „skulde sende en af sine Fregatter ud til ham, saa skulde det vel nok geraade ham til Honneur og hans Nation til Avenge.“

Skjøndt Riddertiden var omme, viser det dog, at der boede en sand ridderlig Aand i Wessel, og at det var hans Alvor at indlade sig i den tilbudte Kamp, viser den Udholdenhed hvormed han forgjæves en heel Dag ventede paa, at de gothenborgske Søofficerer skulde modtage hans Udfordring.

Men denne hans Adfærd havde nær bekommet ham ilde, thi da han endelig lettede Anker og holdt over ad Skagen, kom ham to Orlogsmænd imøde, hvilke tonede dansk Orlogsflag og Vimpel og med to skarpe Skud opfordrede ham til at brase op for dem. Da de vare komne Wessel ganske nær, lagde han, der ikke kunde antage Andet end at det var danske Skibe, sig ved Siden af det ene Orlogsskib og praiede det: „Ohoi, Skib! Hvorfra?“

„Fra Kjøbenhavn!“

Men hermed var ogsaa Samtalen endt, thi i det Samme strøg Orlogsmanden det danske Flag, hidsede det svenske, og to skarpe Skud talte et andet Sprog end vennensindet. To Kugler foer ind i Skroget paa „Løvendahls Galei.“

Det vare de svenske Orlogsskibe „Ny Elfsborg“ paa 44 og „Calmar“ paa 50 Kanoner, hvilke havde en dansk Prise med sig.

Det var et høist ulige Parti 18 imod 94, og en anden Officeer end Wessel kunde nok have tabt Modet og strøget Flaget. Men skjøndt de danske Matroser

28

begyndte at blive forknytte, var Wessel ikke den Mand, der gav sig saa let. Paa sin sædvanlige spøgende Maade vidste han at opmande Folkene. De svenske Orlogsskibe bemærkede med Forundring, at den lille Fregat agtede at indlade sig i Kamp med dem. Fregattens 18 Kanoner bleve haandterede med en saadan Dygtighed, at den efter flere Timers Kamp hazde klaret sig fra Fregatterne.

Men, medens nu enhver Anden vilde have været glad ved saaledes at have undsluppet Faren, var Wessel ikke tilfreds dermed. Det ærgrede ham, at Svenskerne skulde beholde den danske Prise, og meente, at det kunde maaskee lykkes at bemægtige sig den. Han holdt Nord paa, for at tage Luven fra Fjenden, gik derpaa over Stag, og idet han holdt ind mod Prisen, lod han sin Chaloupe lige under Orlogsskibet „Calmars“ Kanoner gjøre klar til Entring. Da Calmar bemærkede denne Dristighed, vendte den Bredsidens til og gav ham tre Gange sit glatte Lag. Wessels Dristighed havde nær bekommet ham ilde, thi „Calmars“ Kugler gjorde en slem Virkning paa Løvendahls Galei. Dens Mersseil blev splittet ad, en Planke reves ud af Chaluppen, Fokkemasten gik overbord, og der foer en saadan Mængde Kugler ind i Skroget, at Archelimesteren i sin Beretning paastod: „at Ingen kan tælle dem.“

Wessel maatte nu lade Prisen skytte sig selv og see at komme ud af Kniben, han var kommen i. Da han til Lykke havde Medbør, undkom han uden at

29

en eneste af hans Mandskab var dræbt, og med een Mand saaret.

Ankommen til Staværn, hvor Skibet skulde repareres, indsendte han sin Rapport til Admiralitetet. Besynderlig nok, men overeensstemmende med hans mandige Charakter, synes det som om han frygtede for, at man skulde tage det ilde op, at han havde undløbet Svenskernes Overmagt.

„Jeg kunde vel,“ skriver han, „have ladet mig skyde i Sænk af dem, men jeg syntes, at Hans Majestæt var ei dermed tjent, og Skibene, som vare mig betroede at convoiere, kunde komme derudover til at ligge og vente paa mig.“

Higende efter nye Bedrifter, paaskyndte Wessel Galleiens Reparation, og 3 Dage efter kunde han atter stikke i Søen, gaae til sin Convoie i Holland og bringe den lykkelig tilbage til Norge. Hans Virksomhed lod ham holde Søen lige til midt i December, da han nødsagedes til at søge til Staværn, og nu opholdt han sig i tre Maaneder i Norge, hvor han som en ægte Sømand deeltog i det selskabelige Livs muntre Glæder.

Under sit Vinterophold i Norge havde Wessel hørt forskjellige Rygter om Svenskernes Udrustninger. Det Første han derfor foretog sig, da Vinteren tillod ham igjen i Marts Maaned 1714 at løbe ud, var at see om muligen at indhente tilforladelige Efterretninger herom.

I Slutningen af Marts kastede han derfor Anker udenfor den lille Havn Torekow i Skaane, nord for

30

Kullen. Her ansaae han det for at være et gunstigt Sted til at gaae i Land for at recognoscere, og da han igjennem sin Kikkert havde kastet et speidende Blik over Kysten, og ikke opdagede nogen Strandvagt, gik han i Land med en halv Snees Matroser, der vare bevæbnede med Entrebiller og Haandsøxer. Med Skydegeværer havde man ikke forsynet sig, da man ikke kunde antage, at der skulde findes regulære Tropper der paa Kysten.

Men en Commando svenske Dragoner, der havde Strandvagt, havde, da de saa Fregatten nærme sig Kysten og udsætte en Chaloupe, skjult sig bag Byens Huse. Ude at ane nogen Fare, gik den ellers saa forsigtige Wessel i Land med sine Folk, da han, neppe 200 Skridt fra Strandbredden, saa Dragonerne komme galloperende for at afskjære dem Veien. Matroserne, ellers kjække paa deres Element ombord, blev forknytte paa Landjorden, da de saa denne væbnede Magt styrte sig ind paa dem, og brugte Benene som de kunde bedst, for at slippe fra de forfølgende Dragoner. De lode Wessel istikken uden at agte paa hans Trudslers eller Bønners. Han saa sig derfor ogsaa nødsaget til at løbe alt hvad han kunde, forfulgt af Dragonerne, af hvilke 3 afskare ham fra Søen og Baaden. Dragonerne ansaae ham allerede for deres Fange, hvortil de havde god Grund, da Matroserne i deres Skræk, uden at oppebie deres Officeer, allerede havde stødt fra Land med Chaluppen. En af Karlene red tæt ind paa Livet af ham, opfordrede ham til at give sig, og, vis i sin Sag, rakte han ganske roligt sin

31

Haand ud for at modtage hans Kaarde. Men istedetfor raabte Wessel: „dengang ei!“ hug ham over Haanden med Kaarden, der gjorde Dragonen saa bestyrtet, at han glemte at standse sin formeentlige Fange, som nu banede sig en Vei imellem ham og hans Kammerater. Før de svenske Hestfolk kunde sætte efter ham, havde han kastet sig ud i Vandet og som en dygtig Svømmer, snart under og snart over Vandet, svømmet ud til sin Chaloupe med sin Kaarde imellem Tænderne. Dragonerne forfulgte ham vistnok saalangt udi Stranden som de kunde, og sendte ogsaa nogle Kugler efter ham, men han blev optaget i Chaluppen af sine Folk, og, som der staaer i Folkevisen om ham:

„han svømmede til sin Fregat;
saa de fik ham ikke fat.“

At Matroserne fik en Lussing fordi de havde ladet deres Officeer saa feigt i Stikken, er indlysende, og tog Fregatten sin Cours ad Kjøbenhavn, for at bringe didhen de Efterretninger, den paa sin Krydstour havde kunnet indhente om Svenskernes Bevægelser og Planer.

I Maimaaned krydsede Wessel efter Ordre paa Vestkysten af Norge til Skibsfartens Beskyttelse, da der mødte ham en Begivenhed, som i sine Følger havde en ikke ubetydelig Indflydelse paa hans tilkommende Skjæbne.

Den 26de Juli krydsede han nemlig paa Høiden af Bergen, og løb uden Mistanke tæt forbi en Fregat under engelsk Flag, der, da den var kommen i hans

32

Kjølvand, skød to skarpe Skud efter ham, hvilke besvaredes af Wessel med tre Kanonskud, det danske Løsen. Skibets Capitain, en Englænder ved Navn **Bachmann**, løb nu med sit Skib, der førte 20 Kanoner og 150 Mands Besætning, og altsaa var Løvendahls Galei betydelig overlegen, om paa Siden af denne, strøg det engelske Flag, heisede svensk Gjøs og gav Wessel i det Samme det glatte Lag. Skibet var svensk, men det var udrustet i England, og for Størstedelen bemandet i England.

En saadan Hilsen modtog Wessel ikke uden strax at besvare den; begge Skibene gave Seilene op og sloges fra Klokken 6 om Eftermiddagen til henimod Klokken 10 om Aftenen, da den svenske Fregat holdt inde med at kjæmpe, satte Seil til og holdt af for Vinden, medens man paa Wessels Skib bemærkede, at Luen slog ud imellem dens Skandse og Batteri.

Dette Syn frydede Wessel, der nu satte alle Seil til for at indhente Fjenden, og da han igjen kom paa Siden, vedblev begge Skibe at beskyde hinanden til henimod Midnat.

Det var paa Tiden at Kampen ophørte, thi „Løvendahls Galei“ havde faaet sit Tougværk beskadiget og tre Grundskud, hvilket nu eftersaaes og stoppedes. Den fjendtlige Fregat havde ikke lidt mindre. Wessel var altfor gridsk paa at tage den svenske Fregat, til at lade den undslippe. Han forfulgte den den hele Nat, og da Mandskabet havde holdt sin Bøn og Trommen kaldt Folkene til deres Kanoner, fornyede han Kampen Klokken 6. Efter at

33

have kæmpet i 3 ½ Time, søgte den svenske Fregat, der var ganske forskudt, at undflye, men Wessel, hvis Skib havde faaet 3 Grundskud, tilsatte desuagtet saa mange Seil, han endnu havde, og indhentede atter Svenskeren. Det var fjerde Akt af denne haardnakkede Kamp, hvis Mod og Udholdenhed var lige paa begge Sider, og som nu havde vedvaret i fulde fire Timer.

Paa Wessels Skib havde Alt længe været klart til Entring, men Veiret vilde ikke tillade det, da Søen gik noget huult. Da man nu altsaa vedblev med at sende ham den ene Kugle efter den anden, fik Wessel den ubehagelige Efterretning, at Krudtforraadet snart var omme. Under andre

Omstændigheder vilde en saadan Tidende have gjort ham bekymret, men nu, da han saae hvor ilde tilredt hans Fjende var, vidste han nok, at denne ikke kunde forfølge ham, naar han opgav Kampen. Han vilde imidlertid ikke have, at den kjække engelske Capitain skulde troe, at han havde tabt Modet, og lod derfor en Jolle sætte ud med en Trompeter, som bragte den fjendtlige Fregat en Hilsen fra Capitain Wessel: „at det gjorde ham ondt, han for dennegang maatte lade ham fare, saasom hans Krudt forstørstedelen var forskudt. Han indbød derfor Capitainen til „at komme paa Parol ombord hos ham, at han kunde bevise en saa brav Sømand sin Høiagtelse.“

Men herpaa vilde Englænderen ikke indlade sig;

34

han svarede ham igjennem Raaberen, og nu gjorde Wessel ham da det besynderlige Spørgsmaal: „om Herr Capitainen ikke havde lidt Krudt at laane ham.“

Dertil var Engelskmanden naturligviis ingenlunde tilbøielig, men derimod traadte han op paa Skandsen med et Glas Viin i Haanden, som han tømte paa Capitain Wessels Sundhed, idet hans Mandskab raabte syv Gange Hurra.

Wessel vilde ikke staae tilbage i Høflighed, lod bringe Viin, og drak paa hans Sundhed. Med gjensidige Hilsener adskiltes disse tvende modige Fjender fra hinanden; den svenske Fregat gik til Gothenborg, den danske til Christianssand i Norge.

Senere erfarede man, at den svenske Deel af Besætningen paa det fjendtlige Skib havde to Gange villet stryge Flaget, som den engelske Capitain og hans Landsmænd ikke vilde tillade.

I sin Indberetning til Kongen yttrede Wessel sig saaledes:

„Havde denne Fregat været fra Gothenborg equiperet, skulde jeg næst Guds Bistand have opbragt den, men man veed, at de Engelske have Renomee for at fægte vel tilsøes med Kanoner, hvori de i denne lange Orlog, de have havt, alle ere exercerede.“

Da denne Kamp var endt, var Wessel ikke saa vel tilmode. Der havde Omstændigheder fundet Sted, som gjorde ham urolig med Hensyn til hvorledes Sagen vilde blive betragtet paa høiere Steder. Det fjendtlige Skib havde havt en halv engelsk Charakter, og der var i hans Instrux paalagt ham den

35

største Respect for det neutrale Flag; imod denne Instrux havde han indladt sig gjentagne Gange mod Overmagt, havde gjort en aabenhjertet Tilstaaelse af sin Krudtmangel, og endelig havde Kampen faaet et fredeligt Udfald. Her vare tilsyneladende Grunde nok til at hans Fjender kunde angribe ham. Man kunde let fremstille hans hele Færd som Dumdristighed og Mangel paa Forsigtighed.

Wessel vidste, han havde Fjender, men kjendte kun lidet til, hvor betydningsfulde de vare.

Overkrigssecretairen, **Geheimeraad Eichstedt**, var en af hans fornemste Fjender. Nærende Adelsens sædvanlige Fordomme havde han med Misfornøielse seet Kongen begunstige den fremadstræbende, dristige borgerlige Sømand, hvilket ogsaa var Tilfældet med et Medlem af Generalcommissariatet, **F. C. Adeler**, der havde en betydelig Indflydelse ved Hoffet.

Justitsraad Rostgaard, som vi allerede have omtalt, Farbroder til Wessels Misunder, Capitainlieutenant Rostgaard, en Mand, der kjendte aldeles Intet til de Farer og strenge Arbejder, Sømanden er underkastet, og derfor hverken besad Upartiskhed eller Dygtighed til at bedømme Wessels Fortjenester, var ogsaa en Fjende, der ikke var til at foragte. Mod disse mægtige Avindsmænd kunde Wessel rigtignok sætte den dygtige Gyldenløve og Kong Frederik selv, og den sidste Patron var rigtignok ogsaa mægtig, men man havde desuagtet allerede flere Gange, skjøndt forgjæves igjennem den unge og elskværdige **Anna Sophia af**

36

Reventlow, søgt at virke paa Kongen, der forsvarede sin Yndling.

Det var den første Rapport, han havde skrevet med en saadan Ængstelighed, men han holdt sig til Sandheden. Han meldte, at Fjenden havde begyndt Angrebet, og angav derpaa nøie den Skade, Fjendens og hans egen Fregat havde lidt, for saaledes at retfærdiggjøre sine gjentagne Angreb.

„Jeg troer,“ skrev han, „at jeg er den Første, der med saa ringe Magt (thi min Completering af Mandskab er hundrede og nogle) og 18 Stykker har cucuneret en saadan Overmagt af Skib, Kanoner og Mandskab; og indflyer jeg derfor, som altid tilforn, til min naadigste Konge og Herre, og tilbeder mig Deres Majestæts altid for mig havte store Naade, takkende Gud, som engang tilføiede mig den Lykke, at jeg kunde lade see, det jeg Deres Majestæt tvende Gange forinden haver tilsagt. Jeg recommanderer mig udi Deres Majestæts Naade, som en fattig norsk Gut, og lever til min Død min allernaadigste Konges hengivne, troe Tjener.“

Wessels Anelse var rigtig. Da han, efter at Fregatten var repareret, med en Convoi af Islandsfarere løb ind til Staværn, fandt han der en kongelig Ordre, dateret Gottorp den 14de August 1714, ved hvilken han indkaldtes til Kjøbenhavn, „for der for sin førte Conduite at tiltales.“

Man havde nemlig fremstillet Sagen saaledes for Kongen, at han, saa meget han yndede ham og agtede hans Tapperhed, troede sig nødsaget for Exem-

37

plets Skyld at lade en Krigsret nedsætte denne Sag angaaende.

Da Wessel var sig bevidst at have handlet rigtigt, var han ved freidigt Mod og tvivlede ikke om sin Sags gode Udfald. I en Skrivelse til Admiralitetet yttrede han, at han forundrede sig over, „at en Deel i Verden endelig vil see vred, fordi man af sin Overmand bliver attaqueret, og med Skamme slaaer ham tilbage,“ men stoler tillige paa, „at han vil kunne forsvare det.“ Med Hensyn til Krudtmanglen anførte han, at havde Mere ombord end Reglementet fordrede, og endte Brevet saaledes: „Jeg bad min Contrepart, at han vilde laane mig noget; det vilde han ikke, saa det maa vel saa blive, til det Gud behager, vi findes igjen, saa kan fuldkommes det, som senest var paaveie.“

Adlydende Ordren seilede nu Wessel med „Løvendahls Galei“ ned til Kjøbenhavn, hvor han ankom i November måned.

Admiralitetet havde nedsat en Krigsret, bestaaende af tre adelige Søofficerer, og befalet Generalsfiskalen: „lovformelig og paa det Nøieste at examinere om Combattens Omstændigheder, samt alt hvad til Sagens Oplysning behøvedes at vide.“

Forhøret fandt Sted paa Fregatten selv. Enhver af Sagens Omstændigheder blev nøiagtigt og næsten smaaligt undersøgt; man oplæste Wessels Skibsjournal i Retten, en nøiagtig Beretning om det forbrugte Krudt fremlagdes, Fregattens Officerer og 11 af Matroserne bleve forhørte efter at have aflagt Eed,

38

Wessel selv blev examineret paa kryds og tværs, men man kunde ikke faae Andet ud af Sagen, end at „Løvendahls Galei“ først var bleven angreben, at den havde havt det behørige Krudt indenborde, og at Officerer og Mandskab havde slaaet fra sig af al Magt.

Man skulde nu have troet, at Anklagen skulde have faldet bort, men nei, saa let skulde Wessel ikke slippe. Fiskalen fremkom med den Klage, at Capitainlieutenant Wessel ved „utidig Courage havde sacrificeret sig selv og underhavende Mandskab, samt været Aarsag i at Hans kongelige Majestæt af Fjendens Kanoner havde lidt ei ringe Skade paa sin Fregat, som ikke uden store Bekostninger igjen var bleven repareret;“ at bemeldte Capitainlieutenant Wessel „løb sin Fjende paa Siden, gjorde ligesom Fred med ham, og drak et Glas Viin med ham paa hans Sundhed,“ ved hvilket Alt, „han var bleven forhindret fra at komme paa sin Post og bedække Finmarks- og Nordlands-Farerne for Fjendens Armateurs.“

Fiskalen paastod tillige „at Capitainlieutenant Wessel ifølge Søartiklerne skulde betale Mulkt og Processens Omkostninger, samt degraderes, indtil han lærte at bruge bedre Soldatskab.“

Wessel havde med mandig Rolighed hørt paa de Beskyldninger, der gjordes ham, ligesom den Straf man forlangte ham tilkjendt. Han traadte nu frem for Retten og besvarede Fiskalens Klage med djærv Frimodighed og ikke uden Ironi.

39

„I de allernaadigst udgangne Søartikler,“ forsikkrede han, „er jeg mig ikke noget Punkt bevidst, der befalede, at jeg for en saadan Fregat skulde eller maatte echapere. — Det kan heller ikke,“ vedblev han, „komme min Conduite Noget til Miscredit, at jeg besvarede Fjendens syv Gange Hurra med tre Gange; thi Ære mod Ære er Brug over al Verden; og jeg har forresten noksom ladet see, at jeg trakterede ham som Fjende. Forresten kan jeg ikke nægte,“ tilføiede han ironisk, „at min Fregat har lidt Skade; thi Kanonen er et Instrument, som temmelig lader sin Effekt see, hvor den rammer, og det var mig umuligt at forbyde Fjenden Fregatten eller Mandskabet at beskadige, med mindre jeg som en Cujon strax vilde have strøget for første Lag, da Hans Majestæt Intet havde faaet tilbage af Fregatten, og mit Renomee man da alletider skulde kalde en Poltron.“

Da nu Documentet, efter sluttet Forhør, indsendtes til Admiralitetet, i hvilken paa den Tid General-Admiral Gyldenløve var Præses, saa ærgrede denne, der selv var en dygtig Sømand, og vidste at paastjønne Mod og Tapperhed, sig saa meget over den Forfølgelse Wessel maatte lide uforskyldt, at han ikke vilde oppebie Krigsrettens Dom, men indsendte øieblikkelig sin Indberetning til Kongen.

Nu kom Erstatningen for saa megen uforskyldt lidt Krænkelse, og Opreisningen var hæderlig. I Slutningen af Aaret 1714 tilsagdes Wessel at møde paa Slottet. I en glimrende Forsamling af Hoffet traadte Kongen hen til ham og tiltalte ham med den

40

Mildhed og Munterhed, der karakteriserede denne retskafne Konge. Han roste først Wessels Forhold og beklagede Fortrædeligheder, han uforskyldt havde havt, og derpaa lykønskede han ham som virkelig Capitain i Søetaten.

Den huldrige Konge gjorde saaledes hans Fjender, af hvilke mange vist vare tilstede, tilskamme, og til deres Ærgrelse indsaar de nu, at de ved deres uberettigede Beskyldninger havde bidraget til hans nye Avancement. Misundelsens Øgler hviskede i Løndom.

V.

Aaret 1715 var kommet og nu gik der det Rygte, at der vilde udløbe en svensk Flaade saasnart Vinteren tillod det. Admiralitetet, eller rettere sagt Gyldenløve, der kjendte Wessels Nøiagtighed, overdrog ham at recognoscere, og da Schoutbynacht Gabel var med en Escadre af Orlogsskibe og Fregatter gaaet ned i Østersøen, skulde han aflægge sin Rapport til ham. Han havde bemægtiget sig adskillige svenske Matroser og en lybsk Skipper, der just seilede ud fra Carlsrone, men da han altid helst vilde see med sine egne Øine, lagde han sin Fregat udenfor Byen selv, og fra denne farlige Post saar han nu igjennem sin Kikkert hele den svenske Orlogsflaade ligge aftaklet i Havnen med strøgne Stænger og Ræer.

41

Da **Gabel** havde faaet denne Efterretning og saaledes var sikker paa, at den svenske Flaade ikke saasnart kunde være seilklar, forlod han sin Ankerplads under Bornholm og ankom midt i Januar paa Kjøbenhavns Rhed, hvor man maatte vække Isen for at faae Skibene halede indenfor Bommen.

Wessel opholdt sig nu Vinteren over i Kjøbenhavn, hvor han tidt nød den Ære, at tale med Kong Frederik, som viste ham den største Bevaagenhed og blandt Andet engang yttrede sin Tilfredshed

med hans Forhold i Nordsøen, da han krydsede der. Wessel havde længe tænkt over et Forslag til at dække Handelen i dette for Danmark saa vigtige Farvand. Han tilbød at vilde holde Nordsøen ryddelig for svenske Krydsere, naar han maatte erholde Commando over en større Fregat samt fem andre i Nordsøen krydsende Fregatter. Paa samme Tid var der indløben en Skrivelse fra Norge til Admiralitetet, med Anmodning, at Wessel atter maatte komme paa sin Post i disse Farvande, og Kongen var derfor ikke utilbøielig til at opfylde hans Begjæring.

Wessel indgav derfor nu en Ansøgning, hvori han bad „om Pardon for den Frihed, han heri tager sig,“ men yttrede tillige, „dersom de i Gothenborg hidtil have havt Frygt for den liden Magt, der har været mig betroet, saa skal jeg nu tilfulde revanchere de Hilsener, der Tid efter anden ere blevne leverede; thi Gud er bedst bekjendt, at Villien har været god, men Evnen svag.“

Med kongelig Paategning kom denne Ansøgning

42

til Admiralitetets Betænkning, men blev her aldeles forkastet. Med en aristokratisk Hovmod søgte de adelige Admiralitetsherrer at ville vise Wessels Dumdristighed tilbage og berøve ham Lysten til i Fremtiden at komme med nye Forslag.

„Man havde,“ hed det, „med Forundring gennemlæst Capitain Wessels Memorial, men holdt for, at det ei tilkom ham at bringe i Forslag, hvorledes Nordsøen skulde holdes reen, da det var en Ting, som overgik hans Begreb. — Han havde jo,“ meente man, „havt Aarsag nok til at være fornøiet med Hans Majestæts Naade og sin egen gode Lykke, da han ved sit første Avancement var bleven foretrukket 25 Premier- og 24 Secundlieutenanter, og ved sin sidste Forfremmelse til Capitain iligemaade havde sprunget 9 Capitainlieutenanter forbi, hvilket var al den Lykke, han kunde begjære.“

De adelige Admiralitetsherrer havde gjerne tilføiet: „og mere end han havde fortjent,“ thi i deres fornemme Overmod glemte de at tage Hensyn til hans fortrinlige Aandsnærværelse, Mod, Nøiagtighed og Virksomhed, som nemlig vare de Egenskaber, der havde bevirket hans Lykke.

Wessel maatte derfor slaae sit Projekt ud af Hovedet og begynde sine sædvanlige Krydstoure. Snart recognoscere han svenske Havne, snart bevogtede han Nordsøens Kyster, endelig blev han paa Schoutbynacht Gabels udtrykkelige Begjæring nedkaldt til Kjøbenhavn. Gabel havde nemlig faaet Commandoen over en Escadre, der iaar skulde paany krydse

43

i Østersøen. Dens Bestemmelse var at forhindre Sverrig fra at sende Tropper til Pommern og at blokere Wismar, Rostock og de pommerske Provindser. Gabel kjendte Wessels Dygtighed i at recognoscere Fjenden, og da Wessel passerede Kronborg, blev han underrettet om, at Gabel allerede var stukket i Søen med sin Flaade, medens der tillige tilstilledes ham en Ordre, hvorefter han snarest muligt havde at forene sig med Flaaden i Østersøen. — Han gjorde sig derfor Umage for at krydse sig igjennem Sundet, og saluterede den 21de April Flagskibet under Møen, hvor Gabel var gaaet tilankers.

Man var underrettet om, at en svensk Escadre paa 6 Liniestibe og to Fregatter var løbet ud under Schoutbynacht Grev Wachtmeister, for at hærge de Danskes værgeløse Øer og Havne, og bemægtige sig deres Skibe og Matroser, men var ganske uvidende om hvor Fjenden opholdt sig; om han var gaaet ind imellem de danske Smaaøer eller holdt ind under Pommern.

Gabel lod derfor de letseilende Fartøier gaae ud paa Recognoscering, og Wessel blev ogsaa sendt ud for at speide. Han løb langs med Pommerns Kyst, hvor intet fjendtligt Skib fandtes, og lod nu staae over til den søndre Pynt af Den Femern, hvor han ogsaa endelig opdagede Fjendens Orlogsskibe og Fregatter og bemærkede **Orlogsskibet „Sophia Hedevig,“** paa hvis Krydstop det svenske Schoutbynachts-Flag vaiede. Glad, fordi han var den Første, som kunde bringe Gabel denne Efterretning, beordredes han, efter

44

at have afgivet sin Rapport, at vende tilbage til Femerns Farvande, hvor han med smaa Seil gik imellem Landet og den fjendtlige Flaade, idet han bestandig vendte fra og til og holdt stadig Udkig; thi han skulde observere, at den svenske Flaade ikke undslap, da Schoutbynacht Gabel havde besluttet at angribe den næste Dag.

Med en heldig Vind holdt den hele danske Escadre i Slagorden romskjøds ned mod Femern den 24de April om Eftermiddagen. Saasnart man fik Øie paa Fjenden, heisede man Blodflaget paa „Prinds Christian“ under et almindelig Hurraraab og ni Kanonskud.

Fregatterne skulde for det første ikke deeltage i Slaget, og man kan tænke sig Wessels Utaalmodighed, fordi han blot skulde være Tilskuer og ikke Deeltager i Slaget. Mangen drøi Eed undslap ham, men han maatte finde sig i det og adlyde Ordren.

I samme Slagorden som hidtil holdt den danske Flaade ned mod de svenske Skibe indtil paa et halvt Kanonskuds Afstand. Wessel var en opmærksom Tilskuer ved den paafølgende Kamp; hans Fregat laa med opbrasede Seil udenfor Skudvidde, og Hjertet bankede i den kjække Sømand af spændt Forventning for at bemærke, hvilket Skib der først vilde begynde Kampen. Med et opmærksomt Øie iagttog han den mindste Bevægelse af hvert Skib eller deres Seils Stilling, der kunde lade ham slutte sig til at det vilde gjøre det første Skud. Det var det svenske Orlogsskib „Nordstjernen,“ der aabnede Slaget med et glat

45

Lag mod det danske Orlogsskib „Island“, der besvarede Engagementet med et lignende Lag. Nu kom det danske Schoutbynachtskib ned, og det svenske Schoutbynachtskib samt dets Secundant gav en frygtelig Ild paa det, hvis Virkning ikke udeblev; thi Taffelagen hang flere Steder i Klude, og kun med Vanskelighed formaaede „**Prinds Christian**“ at lystre sit Roer, (*Roer Betyder her, at skibet skulle følge ordrer fra kaptajnen eller flådens ledelse*) da det vendte Bredsidens til for at besvare Laget. Da de danske Rangskibe alle havde naaet den dem anviste Post, blev Slaget almindeligt. Røgen indhyllede Alt, saa at det opmærksomme Øie kun nu og da, naar Røgen af og til hævede sig, kunde bemærke Skibenes Master og Stænger.

Da Kampen havde varet i omtrent 3 Timer, blev der Klokken 5 om Eftermiddagen givet Signal til Wessel, at han skulde angribe den „**hvide Ørn**,“ en Fregat paa 30 Kanoner, der laa i Læ af de svenske Liniestibe. For at udføre den givne Ordre, passerede han den fjendtlige Linie og udholdt det glatte Lag af flere Rangskibe, som han ikke undlod at besvare af alle Kræfter. Men det var ham ikke muligt at komme „den hvide Ørn“ saa nær, at han kunde komme paa Siden af den, thi den trak sig bestandig tilbage, og Wessel kunde være glad, at han slap saa godt fra den skrækkelige Ild, han havde været udsat for paa Jagten efter Ørnen. Han havde kun een Mand dræbt og to saarede; hans Taffelage var rigtignok noget forskudt og Skroget havde faaet et Grundskud i Vandgangen, men det sidste blev dog snart stoppet.

46

Fjenden maatte have lidt betydeligt, thi lidt efter lidt begyndte hans Ild at sagtnes. Det svenske Schoutbynachtskib gjorde alt Muligt for at bryde igjennem de Danskes Linie og komme ud i rum Sø, men det blev voldsomt beskudt og maatte vende tilbage. De Svenske havde nu intet andet Valg end med hele Escadren at holde af for Vinden mod den slesvigske Kyst.

Det var ingen gunstig Stilling, hvori den fjendtlige Escadre befandt sig. Den laa ligesom i et Vandbassin i det snævre Farvand imellem Femern, Holsteen, Slesvig og Fyen. Det var Schoutbynacht Gabel af største Vigtighed at hindre Fjenden i at slippe ud af den Knibe, hvori han havde indviklet sig, thi naar Mørket indtraadte, vilde han maaskee benytte sig deraf til at undslippe. Gabel erindrede

sig af Danmarks Søhistorie, hvorledes en svensk Flaade under **Admiral Flemming**, der var indesluttet i Kielerbugten, slap ud af sin Knibe ved Admiral Galtens Forsømmelighed; det maatte være en paalidelig Person, som skulde betroes denne Vagtpost, og hvem var dueligere end Wessel til denne vanskelige Post. Flaaden gik tilankers under Femern for at udhvile Folkene, men Wessel holdt hele Natten sit Fartøi under Seil og krydsede bestandig imellem Lolland og den holsteenske Kyst. Under Nattens Skjul havde „den hvide Ørn“ arbeidet sig op i Farvandet, og da Dagen frembrød, bemærkede Wessel, at den søgte at naae det lille Belt og allerede var kommen 3 Mile til Luvart for

47

Flaaden. At lade den slippe bort, var Noget, som Wessel ikke kunde bære over sit Hjerte, han begyndte derfor i flere Timer at jage den, og forcerede Fregatten med saa mange Seil, som den paa nogen Maade kunde bære, saa at den svenske Fregat nødsagedes til at vende og atter holde ned imod den svenske Flaade.

Men denne eksisterede ikke mere. Da den svenske Schoutbynacht bemærkede, at han var kommen i en Fælde, og at han naar Dagen brød frem, maatte falde i de Danskes Hænder, gav han Ordre, at Skibscheferne skulde lade deres Skibe løbe paa Grund i Nærheden af Frederiksort, for at de kun som Brag skulde falde i Fjendens Hænder. Da „den hvide Ørn“ saae dette, lod den staae til imod Land og kom til at staae paa Grund agter om Schoutbynachts Skib.

Wessel gav, da han var kommen tilbage fra sin Krydstour, Signal til den danske Flaade om hvorledes det stod sig med den svenske Flaade, og at alle deres Skibe stode paa Grund, hvorpaa han kastede Anker i et godt Kanonskuds Distance fra Fjenden. Kort efter heisede den svenske Schoutbynacht et hvidt Flag til Tegn paa, at han vilde overgive sig, men for at de Danske ikke skulde erholde Andet end Brag, søgte han ved Kanonskud at ruinere sine egne Skibe.

Wessel var en altfor dygtig Officeer til stiltiende at taale dette, og brændte altfor meget af Begjærlighed efter at gjøre de svenske Orlogsmænd til Priser. Han sendte en Lieutenant og en Trompeter i en Chaloupe til Wachtmeister med den Trudsel, at hvis

48

han ødelagde Skibene, vilde man ikke skaane Folkene. Dette hjalp, og Schoutbynachten hørte op med at beskyde Skibene. Da Chaluppen vendte tilbage, fulgte Wachtmeister og hans Flagcapitain med som Krigsfanger.

Imidlertid havde den danske Flaade heiset Anker og nærmede sig paa en halv Miil den slesvigske Kyst. Fra dens Stortoppe saae de nu tydeligt det hvide Flag vaie fra de svenske Skibe.

Da Schoutbynacht Wachtmeister henimod Middag forlod „Løvendahls Galei“ for at begive sig ombord til Schoutbynacht Gabel, saluterede Wessel med 7 Kanonskud. Han ærede Manden ligesaa fuldt i Ulykken som i Lykken.

Seiren var fuldstændig, da de svenske Orlogsskibe igjen efterhaanden kom af Grund og flere repareredes saaledes at de kunde indlemmes i den danske Flaade. Blandt disse vare „Nordstjernen“ paa 74 Kanoner, „Sødermanland“ paa 50 Kanoner; „Göthenborg“ paa 40 Kanoner, og Fregatterne „den hvide Falk“ og „den hvide Ørn.“ Til at bringe de landsatte Skibe af Grund, udcommanderedes der daglig Mandskab fra alle Skibene, og af alle Officererne var Wessel den, der først fuldendte det ham anviste Arbeide. Faa Dage efterat han havde erholdt sin Ordre, seilede han ind til Frederiksort med „den hvide Ørn“ og heisede Flaget med 9 Kanonskud fra den erobrede Fregat.

Men en saadan Seir kunde ikke gaae stille af. Festlighederne skulde feire Seirvindingen over den svenske Flaade. Der blev først holdt en høitidelig

49

Gudstjeneste ombord paa alle Skibene; Flag og Bimpler vaiede fra alle Raanokker og Toppe, fra Stager og Vanter; ti Tønder Godtøl blev paa hvert Skib givet til Bedste for Mandskabet, der kunde drikke saa meget det lystede. I Anledning af Seiren sloges der Hædersmedailler og uddeelt til Cheferne, lige som flere Officerer bleve forhøiede.

Kong Frederik den Fjerde, der netop paa denne Tid opholdt sig i Slesvig, var strax bleven underrettet om sin Flaades Seir, og aflagde senere med sin hele Stab et Besøg hos Schoutbynachten. Kongen spiste derpaa til Taffel hos denne, og en uafbrudt Skydning med Kanoner ledsagede de Skaaler, som blev drukken i Anledning af Seirvindingen.

Hvem der var glad, var Wessel, thi han havde faaet Løfte om at erholde Commando over den af ham landjagede „hvide Ørn“ paa 30 Kanoner, der var et udmærket smukt og hurtigtseilende Skib.

Han havde imidlertid ikke den Glæde at tale med Kongen, thi forinden dennes Ankomst havde Wessel forladt Flaaden med „den hvide Ørn“ for at gaae til Kjøbenhavn, hvor den skulde repareres. Da han den 12te Mai kom til Danmarks Hovedstad, blev han modtaget paa Toldstedet af en stor Menneskemasse, der vilde see de erobrede Skibe. Man havde nemlig lagt de tvende Fregatter udenfor Bommen, pyntede med alle Flag og Bimpler; og paa „den hvide Ørn“ vaiede det svenske Flag under det danske.

Wessel skulde overlevere Gabels Rapport over

50

Slaget, men som vi vide var Kongen ikke i Kjøbenhavn, og Wessel tilskrev ham derfor et Brev, der afgiver et Beviis paa hans inderlige Hengivenhed for Frederik den Fjerde. Han syntes meest at glæde sig over at Kongen havde vundet Seiren.

I Slutningen af sit Brev skrev han:

„Den almægtigste Gud velsigne min allernaadigste Konge med al selvbehagelig videre Seirvinding over sine Fjender, det beder den sin Gud om, der lever med Liv og Blod min allerunderdanigste Arveherres og Konges allerunderdanigste troe Tjener.“

Det blev imidlertid ikke ved denne Seir over de Svenske. En allieret Armee erobrede i Sommerens Løb Svenskommern. Det foregaaende Aar var Carl den Tolvte, efter at have opholdt sig i flere Aar i Tyrkiet, pludselig efter et voldsomt, og i Historien næsten enestaaende Ridt igjennem Europa vendt tilbage til sine tyske Provindser, men formaaede ikke, al sin Tapperhed uagtet, at modstaae den allierede Armee. Hertil kom endnu, at den danske Hovedflaade under **Admiral Raben**, som Wessel fulgte paa sin „hvide Ørn“, leverede den svenske **Admiral Sparre** et blodigt Slag under Rygen. Den svenske Flaade, der skulde overføre Tropper og Munition til Pommern, maatte, da den var ilde medtaget, søge Havn i Carlsrone. Desværre kunde den danske Flaade, af Mangel paa Krudt og andre Fornødenheder ikke forfølge den; da den ellers kunde have tilføiet den betydelig Skade.

I Sommeren i Junimaaned udgik en større Flaade

51

paa 16 Linieskibe med et Par store Pramme, nogle Fregatter og en Deel Transportskibe, der skulde overbringe det svære Artillerie og mange andre Krigsfornødenheder til Krigsstuepladsen. Men en endnu større svensk Flaade under Admiral Sparre nødte Admiral Raben med hans meget ringe Flaade at søge Kjøgebugt. Imidlertid lagde Viceadmiral Sehested sig med nogle Skibe paa Sandbankerne under Usedom, hvor 9 fjendtlige Fregatter gjorde ham det smalle Dyb stridig. Sparre beskød endog Sehested i næsten otte Dage af alle Kræfter, endog med Bommer, men de svære svenske Bommeskibe kunde ikke komme Sandbankerne nær. De Danske lede derfor et ubetydeligt Tab, og en Lieutenant Tønder, som senere blev en af Wessels kjækkeste Officerer, mistede her sit ene Been. Men hvad de Svenske ikke kunde udrette til Vands, vilde de udrette til Lands og begyndte derfor at opføre Batterier paa Usedom, hvilke imidlertid nu bleve forstyrrede af en preussisk Hær, der forjog Svenskerne.

Admiral Raben kom nu med sin Flaade, der var bleven forstærket til 23 Liniestibe, og indlod sig den 8de August i en blodig Fægtning i Proner-Vig under Rygen mod den svenske Admiral Sparre. I dette Slag faldt den tappre **danske Viceadmiral Just Juel, og de svenske Viceadmiraler Lilie og Henck**. Først da Natten brød frem, ophørte Kampen mellem begge Flaader. Svenskernes Flaade var bleven saa ilde tilredt, at den, da Slaget var ophørt, begav sig til Carlsrone, for at istandsætte Skibene. Den danske

52

Flaade, der havde seiret, forblev derimod endnu i 3 Dage i den aabne Søs, forinden den gik til Kjøgebugt, for at indtage nyt Mandskab og Forfriskning. Sehested rensede imidlertid det stettinske Hav for svenske Capere og skaffede derved Stettin aaben Tilførsel fra Søsiden, jog fire svenske Fregatter paa Grund, der opbrændtes, og gav saaledes General-Admiral Gyldenløve Leilighed til at gjøre en Landgang paa Rygen. Det er udenfor al Tvivl, at den danske Flaade reddede Danmarks Allierede Sachsen og Polen for et Indfald af Carl den Tolvtes Tropper, og nødte ham til senere at begive sig til Sverrig, da han ikke længere kunde holde sig i Pommern.

Wessel deeltog i alle disse Søkrigsbegivenheder; han var bestandig med, hvor det gik haardest til, recognoscerede Fjenden Dag og Nat, slog til hvor det gjordes fornødent, og bragte altid de paalideligste Efterretninger til Flaget.

I det blodige Slag under Rygen forsvarede han, i en sex Timers Fægtning, med Kjækhed og Tapperhed sin Post endog i lang Tid i Linie med Orlogsskibe, da han indtog den Plads, Linieskibet „Svanen“ havde indtaget, forinden den maatte begive sig bort af Mangel paa Krudt, en skammelig og strafværdig Forsømmelse af det egennyttige og uduelige Commissariat, der sørgede slet for Flaadens Fornødenheder, hvorfor der under de gunstigste Omstændigheder Intet af Betydenhed kunde udrettes. Wessel var, kort sagt, i Activitet den hele Sommer; snart maatte han seile med „den hvide Ørn,“

53

for at udspeide hvor Fjenden var, hvormange Skibe og hvormange Kanoner han havde, derpaa maatte han paany opsøge den danske Flaade, dreie til agters om **Flagskibet „Elephanten“** og blive der „gaaende der med smaa Seil“ indtil nærmere Ordre fra Admiralitetet.

VI.

Et Par Begivenheder, der foregik i Løbet af ovennævnte Sommer, ville vi, da de karakterisere Wessel, omtale i dette Afsnit.

Da det omtalte blodige Søslag ved Rygen var blevet leveret, var Wessel blevet beordret af Admiralen til at holde sig imellem begge Flaader for at iagttage Fjendens Bevægelser. Den dristige Wessel troede, at han, begunstiget af Nattens Mørke, turde vove sig midt ind i den fjendtlige Flaade, men ved en Feiltagelse stødte han mod et fjendtligt Orlogsskib med saadan Voldsomhed, at hans Bougspryd tog dets Lanterner og Flagspil overbord. Han bemærkede ved denne Leilighed, at det fjendtlige Skib, der havde 64 Kanoner, havde alle sine underste Stykporte lukkede, hvoraf han med Grund sluttede sig til, at det havde lidt saa meget i Slaget, baade paa Skib og Mandskab, at det Sidste for en stor Deel ikke var istand til at gjøre Tjeneste, og hans Formodning blev end mere bestyrket ved den almindelige Forvir-

54

ring, som han bemærkede fandt Sted paa det fjendelige Skib ved Sammenstødet med Wessel.

Da den svenske Capitain var kommen sig af sin Overraskelse, raabte han til Wessel: „hvad Skib giver I Eder ud for.“

Wessel, der talte ypperligt Svensk, svarede i dette Sprog: „Det er den nybyggede Fregat „Velkomsten“, jeg fører,“ og forlangte at vide Svenskerens Navn, hvorved han erfarede, at han havde stødt paa **Orlogsskibet „Øsel,“ Capitain Søstjerne.**

Under denne tilsyneladende gode Forstaaelse laae begge Skibe Side om Side og Wessel søgte ved alle Forestillinger at bevæge sine Folk til at entre, men Matroserne, der vare overbeviste om, at Wessel vilde føre dem i den visse Død, vægrede sig herved, uden at agte paa Wessels Bønner eller Trudslar. Nu raabte den svenske Capitain: „Hvorfra Fregatten „Velkomsten“ kom?“

Wessel gav et Svar, men det maa nok være forekommet noget mistænkeligt; thi Svenskeren raabte paany til Wessel: „holder I Eder ikke borte fra min Side, giver jeg Eder det glatte Lag.“

„Gjør I det,“ svarede Wessel, „saa kan I vente Eder eet igjen.“

Istedetfor Svar affyredes en Musketsalve, da formodentlig den paa Skibet herskende Forvirring ikke tillod at løsne Kanonerne; Fregatten gav den derimod det glatte Lag agter ind langskibs.

Orlogsskibet mærkede nu hvad der var paa Færde; det agtede at retirere og satte derfor alle Seil til.

55

Men Wessel var ikke den, der vilde lade sin Fjende undslippe. Han satte efter Skibet og raabte haanende Ord til sin feige Fjende, der ikke med et Linieskib turde vove en Dyst med ham.

„Det er en stor Skam,“ raabte han til Capitainen, „at I med et saadant Skib løber Jer Vei. I skal bie, hvis I ikke vil tjene Jer Konge som en Canaille og ansees som en Cujon og Poltron.“

Men der bed ingen Skjældsord paa den feige Svensker; Afstanden mellem begge Skibe blev bestandig større, og nu tog Wessel Raaberen tilhjælp, og raabte tilsidst til den flygtende Fjende: „Dersom Capitainen ikke holder Stand, saa bør I i Fremtiden hedde Vængelstjerne istedetfor Søstjerne.“ Dette var ægte Sømandsvittighed, „men alt dette,“ skrev han i sin Indberetning til Admiralen, „med Mere, som var endeel haardere, kunde ikke hjælpe.“ Poltronen og Cujonen slap med heelt Skind.

Det kunde ikke Andet end ærgre Wessel, at Mandskabet, som vi have seet ovenfor, havde viist sig opsætsig imod hans Befaling, at entre det svenske Linieskib, der da sikkert, saaledes overrasket, var bleven hans Bytte, og han havt den Hæder, med en Fregat at have erobret et Orlogsskib.

Under sin Krydsning for Rygen fik han en Dag i en haard Kuling Øie paa et Linieskib og en Fregat, og seilede strax ned til dem, for at undersøge hvad det var for Skibe. Linieskibet heisede strax dansk Flag, men strøg det derpaa, da Wessel intet Flag tonede. Da han var kommen paa Siden af det, heisede han

56

det danske Orlogsflag, og nu viste det sig, at de begge vare fjendtlige Skibe, der heisede svensk Flag. Men Wessel lignede ikke den sidstomtalt Søstjerne, han forsøgte ikke at flygte, men indlod sig med dem begge i en Kamp, der varede i flere Timer, og det i en saa ringe Afstand, at man kunde bruge Musketterne. Det var en stor Fordeel for ham, at de svære fjendtlige Skibe formedelst en huul Sø, med trerebet Mersseils Kuling ikke vovede at aabne deres underste Kanonporte. Han holdt sig ogsaa bestandig i Læ af dem, og hvergang de fjendtlige Skibe satte Seil til, løb han for dem. Efter 6 Timers Forløb tabte Svenskerne Taalmodigheden og holdt af for Vinden; men nu kom Touren til Wessel at forfølge dem, men han var da saa uheldig, at hans Stormast blev truffen af en Kugle og gik overbord med hele Takelagen. Dog dette gjorde ikke Wessel forknytt, tvertimod, uagtet hans Folk begyndte at knurre, slog han, da Fjenden kom tilbage, som han skrev til Admiralitetet „det bedste jeg havde lært, saa de paany begyndte at retirere.“ Men nu rammede en Kugle hans Fokkemast, hans Takkelage blev saa forskudt, at den forstørstedelen gik overbord. Nu skulde man troe, at Wessel havde havt nok, men nei, endnu en Stund forfulgte han Fjenden „for en Fok.“

Imidlertid tilstod han i sin Rapport til Admiralen, „at han skulde nok have holdt sin Næse fra dem, hvis han havde vidst, at det var saadanne Krydsere,“ men tilføier: „at havde han været saa heldig at faae saa stor Aventage over dem med Master og

57

Stænger, som de over ham, skulde vist, næst Guds Hjælp, en af dem have dandset med.“

Fjenden var ikke bleven lidet ilde tilredt, da Wessel hele Tiden skjød med Lænkekugler og Knipler, en morderisk Ladning, som ikke mere bruges i Marinen; men „den hvide Ørn“ havde ogsaa faaet Fjendens Kugler at smage, thi 8 af hans Mandskab vare dræbt og 11 saarede, og hans Fregat havde faaet et svært Grundskud. Da Folkene havde forholdt sig tappre under Slaget, gav Wessel dem fuldt op at drikke.

„Den hvide Ørn“ var selv synkefærdig, da den vendte tilbage til Flaget, og fik derfor Ordre til at gaae til Kjøbenhavn for at repareres. Ankommen hertil, indgav Wessels Matroser en Klage over ham, og vægrede sig for længer at fare med hans Fregat.

Vore Læsere finde det vidst paafaldende, at Wessel med sit ægte Sømandsvæsen ikke forstod anderledes at gjøre sig yndet af sit Mandskab og meddele dem sit eget Mod, og kunde let fatte den Tanke, at Wessel havde været haard og uretfærdig mod sine Folk, men dette har vist ikke været Tilfældet. Der var de Tider, da han formaaede at indgyde sit Mandskab en Begeistring, der bragte det til uden Betænkning at følge ham i enhver Fare; flere viste ogsaa en personlig Hengivenhed for ham, og naar han forlangte Frivillige til et eller andet dristigt Tog, var der ingen Mangel paa dem.

Derimod kan det nok tænkes, at den heftige, ivrige, virksomme Wessel ikke var sparsom paa „den hvide Ørn“ med „en Lussing“ istedetfor at Matro-

58

serne ved en lignende Leilighed paa andet Skib havde sluppet med en Irettesættelse og en drøi Eed.

— Men det var imidlertid mindre dette, end Generalcommissariatets slette og egennyttige Fremgangsmaade, der foraarsagede, at Mandskabet var almindelig utilfreds. Matroserne havde ofte hele Aars Hyre tilgode, og naar de endelig fik en Deel udbetalt, modtog de deres Lønning i slette Sedler, ved hvis Cours de tabte betydeligt; der var ikke sørget for de Syges og Saaredes Forpleining; Kosten var slet og ofte aldeles bedærvet; ja, man havde Exempler paa, at man havde benyttet Trantønder til Øltønder for Flaaden. Det var rimeligt, at hvert enkelt Skibschef maatte undgjælde for Commissariatets uforsvarlige Fremgangsmaade. Ogsaa maa man tage Hensyn til, at Mandskabet paa Skibene var presset og derfor uvillig til Tjeneste, og at mange ryggesløse Personer for at erholde Priispenge og fordi de hudede et omsvæmende Liv, havde ladet sig indrullere i Søkrigen; men dens Kaperier svækkede ogsaa Mandskabets Moralitet og lod det ofte i et Øieblik sætte overstyr, hvad det ved et heldigt Tilfælde havde erhvervet sig.

At de sidste Paastande ere sande, sees blandt andet af en Indberetning fra Wessel til Admiralitetet, vedkommende slemme Uordener ombord og under selve Skandsen, dette Sømændenes hellige Sted.

„En Deel,“ skriver Wessel, „ere to à tre Dage blevne borte fra Chaluppen, som de have været commanderede i Land med; Mange have seet at de spille

59

Terninger under Skandsen; forbudt det Tid efter anden, men hjalp ikke, saa det fulgte paa deres Spil, at en Matros stak Skipperen med sin Kniv i Brystet.“ — „Den anden October (Dagen efter hiin sidst omtalte Fægtning)“ vedbliver han, „havde Mandskabet gjort sig saa godt som rebelskt ved at forlyde, at Wessel ei skulde forseile paa Bugten af Jasmund, men holde Søen til Vinden blev god.“

Streghed maatte være nødvendig ved et saadant Mandskab, men at Wessel ikke har været strengere end Nødvendigheden bød, sees af denne Sags Udfald. Vi vide, at Admiralitetsherrerne gjerne undte

Wessel en Irettesættelse, naar de kunde have fundet nogen antagelig Grund dertil, i Særdeleshed da han selv opfordrede dem dertil.

„Jeg beder,“ skriver han til Admiralitetet, „at de høibydende Herrer ville lade Mandskabet examinere, om Nogen af dem kan søge eller godtgjøre, at jeg det hele Aar har ladet nogen Mand sætte foran Masten eller med anden haardere Straf belægge, skjøndt de vel kunde have fortjent det. Eet! de lide Travail fremfor noget andet Skib eller Fregat, men det maa jeg og mine Officerer ligesaa vel som de. Beder derfor, de høie Herrer vilde naadigst see en Ende derpaa; har jeg forseet mig i Noget mod Artiklerne, forlanger jeg aldeles ingen Skaansel i nogen Maade; har jeg Ret, som jeg med Gud og min Samvittighed veed jeg har, da at de maa nyde Straf, som ere Aarsag i saadanne Oprørigheder, Andre til Afsky.“

Mandskabet anførte heller ingen anden antagelig

60

Grund for deres Klage, end at Capitainen ikke blot havde tvunget dem til at slaaes, men endog at indlade sig med den øiensynlig overlegne Fjende, hvorimod Wessel beviste, at han i Begyndelsen havde antaget hine Krydsere for danske Skibe, da de tonede dansk Flag. Enden paa Sagen blev da den, at en Deel af Mandskabet fik **Tamp paa Holmen.**

VII.

Efterat Rygen var indtaget af de Allierede, ligesom ogsaa en vigtig Skandse ved Stralsund erobret af dem; den danske Flaade ogsaa havde gjort det til en Umulighed, at nogen Hjælp kunde komme til Pommern fra Sverrig, saae Kong Carl den Tolvte sig ikke istand til at kunne redde enten Sachsen eller Polen. Ved sin personlige Nærværelse og sin Dristighed søgte han umiddelbart at redde Stralsund, der beleiredes af de Danske og deres Allierede. Men uagtet hans tappre Forsvar, maatte det Tidspunkt dog komme, at Byen ikke kunde holde sig længere, og det var derfor sandsynligt, at Carl vilde tage over Østersøen til Sverrig.

Da derfor den danske Flaade formedelst Vinterens Komme maatte forlade Søen, fik Wessel Ordre med „den hvide Ørn,“ „Postillonen“ og nogle Fregatter at holde Vagt ved Pommerns Kyst, dels for at Stralsund ikke skulde erholde nogen Tilførsel fra Søsiden, dels for at forbyde ethvert Fartøj at løbe

61

ud fra Byen. Vinteren begyndte imidlertid at blive haard med Driviis, Snee og Kulde, saa at ingen af de andre Fregatter, der skulde understøtte „den hvide Ørn“ med Undtagelse af „Postillonen“ kom paa deres Post. Wessel kunde altsaa ikke efter den aftalte Plan blokere Stralsund og led tillige Mangel paa Lys, Vand og Brænde, hvorfor han gjentagne Gange tilskrev Admiralitetet om Forstærkning af Skibe og Mandskab. I sin Skrivelse til Admiralitetet tilføier han: „en Deel siger, jeg er ikke paa min Post; Gud give, at de Andre havde været med mig paa deres Post, disse 14 Dage, det havde været godt for dem og mig, og Kongens Tjeneste var bleven bedre opvartet. Da imidlertid ingen saadan Forstærkning ankom, saae han sig tilsidst nødsaget til at forlade sin Post og vende tilbage til Kjøbenhavn, hvor han ankom den 24de December. — 3 Dage iforveien, da den svenske Konge mærkede, at Farvandet var aabent, besteg han en lille Jagt i Stralsund, men var nær bleven skudt isænk idet han løb forbi de fjendtlige Batterier, og landede efterat have udholdt Modvind, Driviis og Kulde i Trelleborg i Skaane, paa samme Dag som Stralsund capitulerede, og kom saaledes efter 15 Aars Fraværelse tilbage til sit Rige uden Penge og Hjælpemidler, men endnu med et uforsfærdet Mod og Begjærlighed efter at gjøre Erobring.

Den danske Konge havde saaledes ved at staa sine Allierede bi i Tydskland befriet dette fra dets værste Fjende; men derved forskaffet sig ham selv paa Halsen, hvilket Danmark og Norge snart fik at føle.

62

Neppe var Wessel kommen til Kjøbenhavn, førend han fik Ordre at seile med sin Fregat „Raa“ til Pommern for at overbringe Breve til Kongen, der endnu opholdt sig i Tydskland. Intet kunde være ham kjærere, end at kunne nærme sig sin Konge, for hvem han bar den største personlige Hengivenhed. Kong Frederik den Fjerdes vennehulde Væsen tilstedede næsten ogsaa et fortroligt Forhold imellem Begge, forsaavidt en Undersaat kan staa i et fortroligt Forhold til sin Konge, og naar Wessel efter endte Farer og Kampe paa Søen ilede til ham, var det ligesom en Søn taler til sin Fader, thi han klagede sin Nød for ham og glædede sig med ham over sine Bedrifter.

Her ved Pommerns Kyster gav han en Prøve paa sin Kjærlighed til Kongens Person, for hvem han gjerne havde offret Liv og Blod. Da han vilde stige iland, var han saa uheldig, at en Gulddaase, som han satte særdeles megen Priis paa, fordi Kongen havde foræret ham den, faldt ud af hans Hænder i Vandet. Skjøndt det var midt i Vinteren, styrtede Wessel sig uden Betænkning i Søen, og stak tilbunds, skjøndt forgjæves, efter den. Det kunde derfor heller ikke være Andet end at Kongen ogsaa nærrede en stor Hengivenhed for den Mand, hvem han kunde sige at have fremtrukket fra den simpleste Stand til den hæderlige Stilling i Staten, han nu beklædte, og som han havde gjort sig fortjent til. Men da hans borgerlige Herkomst var ligesom en Anstødssteen imod fremtidige Ophøielser, og det var ligesom Adelen

63

alene forbeholdt, at trakte efter de høieste Poster i Staten, tænkte han paa, at sikkre ham mod den avindsyge Adel, der altid vilde see ned paa den borgerlige Mand.

Kongens indflydelsesrigeste Embedsmænd vare Adelsmænd. I Geheimeraadet: Krabbe og Sehested; i Overkrigscommissariatet: Geheimeraad Eichfeldt; i Søetatens Generalcommissariat: Etatsraad Adler. Af Flagmændene, som alle vare Deputerede i Admiralitetet, vare størstedelen Adelsmænd og mange besvogrede med de førstnævnte mægtige Embedsmænd; General Admiral Gyldenløve var Geheimeraad Krabbes Svigersøn, Admiral Gjedde var gift med en Frøken Adeler, Admiral Reedtz med en Frøken Krabbe. De Borgerlige, som alene havde Kongen at takke for deres Avancement, for Exempel: Viceadmiralerne Raben og Barfod, Schoutbynacht Jüdicher og nogle faa Andre, bleve seete over Hovedet af Adelscliquen og havde ingen Indflydelse ved Siden af Adelsphalanxen.

Kongen vilde have sin Yndling, i hvem han saae en Mand, der kunde bruges til Meget og derfor burde forfremmes til de vigtigste Poster, anseet af Alle, og for at belønne ham for hans Fædrelandskjærlighed og Troskab, besluttede han at optage ham i Adelsstanden, hvorved han blev sikkert for Adelens Forfølgelse.

Den 24de Februar 1716 blev **Wessels Adelspatent udstedt:**

„Udi allernaadigste Henseende,“ hed det, „til den Tjeneste og Tapperhed, som os elskelige Capitain Wessel har beviist, og han endnu herefter skal bevise.“

Hans Vaaben, som ved et Kors var deelt i fire

64

Felter, havde i det ene af disse een Lynstraale i Blaat; i det andet: en hvid Ørn i Rødt; i det tredie: to gyldne Kanoner overkors omgivne af 3 Kugler; og i det fjerde: en blaa Løve med et draget Sværd i Guld. Det borgerlige Navn Wessel forandredes til det adelige Tordenskjold, der tilligemed Sindbillederne i hans Vaaben hentydede til hans krigeriske Gjerninger for Fædrelandet.

Denne Naadesbeviisning kom Wessel ganske uventet, og da han sjæleglad kyssede Kongen paa Haanden, udbrød han: „Saa skal jeg,“ og her fløi en drøi Eed over hans Læber, „tordne saaledes for Svenskens Øren, at Deres Majestæt snart skal det fornemme, og Ingen skal sige, at jeg har faaet dette Navn for Intet.“

Side 65

Andet Afsnit.
Tordenskjolds Seir ved Dynekilen, mislykket
Forsøg mod Gothenborg og Angrebet paa Strømstad.

(Blank side / Bagside af titelside til andet afsnit)

67

I.

Store Begivenheder syntes snart at ville finde Sted, saa at der nok kunde findes Leilighed til at vise sig for den unge Søhelt. Sverrig foretog store Udrustninger, og efter al Sandsynlighed gjaldt de Danmark. Den nordiske Helt var vendt tilbage til sit Rige, Sverrig, men Kamp og Vaabendaad var hans Lyst, og Sværdet hvilede derfor heller ikke saalænge han levede. Da den strenge Vinter 1716 havde kastet en Isbro over Sundet, vilde han efterligne Carl Gustav, sin Farfader, og gaae over Isen, for at gjæste Kjøbenhavn, der var ligesaa uforberedt paa et saadant Angreb af ham, som i sin Tid af Carl Gustav. Til Lykke forenede en mægtig Allieret sig med den danske Konge, det var Naturen, thi da Carl den Tolvte med en mageløs Hurtighed havde samlet en Hær, som der siges, paa 72,000 Mand, med hvilke han havde bestemt sig til at gaae over Isen den 7de Februar, indtraadte der to Dage iforveien et stærkt Tøveir, som satte en Grændse for hans Forsæt. Ærgerlig herover, besluttede han at gjøre et Indfald i Norge, og søge at forene dette Rige med Sverrig.

Der var ogsaa mange Grunde for den svenske Konge til at antage, at Norge vilde være ham et let Bytte, da Anstalterne i dette Rige til at modtage

68

en Fjende vare yderst slette, eftersom man ikke havde havt nogen Anelse om, at Norge skulde saa uventet blive angreben. De regulære Tropper, der fandtes i Norge, laae enten i Garnisonstjeneste eller vare adsplittede og posterede paa Rigets Grændser, saa at man intet Sted kunde finde 100 Mand sammen. Pengemangel herskede, Magazinerne vare udtømte. Carl den Tolvte trængte ind i Norge lige til Christiania, men da han vilde gaae til Kongsberg, formodentlig for at udplyndre det, blev han af den Høistcommanderende i Norge, **Generallieutenant Lützu**, der stod i Spidsen for et lille Corps, hindret heri. Da nu paa samme Tid Tøveir indtraadte, og hans forventede Artilleri ikke kunde tilføres ham over Isen, maatte han lade sig nøie med at blokere Aggershuus Fæstning ved Christiania, i den Tanke at kunne udhungre den. Men til at oppebie dette, havde den svenske Konge imidlertid ikke Taalmodighed nok, han trak sig med sin Armee tilbage til Svinesund, hvor han erholdt Forstærkning og lod opføre en Skandse til sin Bedækning. Herfra agtede han nu at bemægtige sig Frederikshald med nærliggende Bjerg- og Grændsefæstning Frederikssteen.

Gjettende den svenske Konges Planer, var det derfor af stor Vigtighed for Kong Frederik at faae sine Skibe i Søen saa tidligt som Vinteren vilde tillade det. Og da Isen derfor i Februarmaaned begyndte at brække op, fik Tordenskjold Ordre til gjøre sin Fregat den „hvide Ørn“ seilklar for at gaae til Norge med Breve og Forholdsregler. Som vi

69

vide, var han den rette Mand, der kunde betroes en skyndsom Forretning. „Inden fire Dage,“ forsikkrede han, „skulde han være færdig.“ Han skyndede ogsaa selv personlig saa meget paa Arbeidet, at han allerede paa een Dag havde faaet Fregattens Muniton og Ballast udlosset, og var begyndt paa at kjølhale den, da Fartøiet, i det Kælingen rørte Vandet, slog om og sank. Havde Tordenskjolds Fjender vidst af dette Uheld, vilde de maaskee have ilet til Kongen for at fremføre et Beviis paa den unge Sømands Fremfusenhed, men Tordenskjold forhindrede dem deri; thi han gik øieblikkelig til Kongen og fortalte ham Sagen, men forsikkrede tillige, at dersom han maatte erholde Assistance af Holmens Mandskab, skulde han inden 24 Timer have erstattet baade Skade og Tidsspilde. Admiralen paa Holmen fik nu strax, efter Datidens Forretningsgang, Ordre fra Slottet, og nu lod Tordenskjold hale et Skib til Siden af Fregatten, satte Gier fra Top til Top, tog selv fat med som en simpel Matros, og inden 24 Timer svømmede „den hvide Ørn“ atter paa Vandet.

Nu gik Tordenskjold med sin Fregat til Norge, i hvis Farvand Viceadmiral Gabel laa, for at forhindre at ingen Forstærkning skulde komme til Søes til Kong Carls Hær ved Svinesund. Gabel skulde tillige søge at dække de norske Kyster, proviantere Fæstningerne og indeslutte Gothenborg; men det tilstrækkelige Antal Galeier og Pramme manglede. Tordenskjold maatte nu igjen vende tilbage til Kjø-

70

benhavn for at paasee, at den nødvendige Forstærkning blev afsendt snarest muligt.

Da det var Tordenskjolds Fødeland Svenskernes Angreb gjaldt, kan man let tænke sig, at han gjerne ønskede at bidrage hvad han kunde til at uddrive de Svenske af Norge og undsætte Frederikshald. Han havde tænkt sig en Plan, som kunde bevirke dette, og indgav derfor en Skrivelse til Admiral Gyldenløve, hvori han, som han siger, „foredrager i Eenfoldighed, hvad der kan være til Conversation før det fattige Norge søndenfjends.“ Med stor Nøiagtighed og Klarhed udviklede han saavel den fjendtlige Armees Stilling paa Grændsen som de Midler, hvorved den kunde fordrives derfra, hvortil der i Særdeleshed efter hans Mening udfordredes „en Deel fladbundede Fartøier, der kunde trænge sig igjennem ved Svinesund for Fæstningen at secundere.“

Dette Forslag fik ikke en liden Betydning ved den nøie Kundskab til Kysten, som Tordenskjold ved sin idelige Krydsen i Norges Farvande, var i Besiddelse af, og det kunde derfor ikke Andet end vinde Admiralitetets og Kongens Bifald. Der blev givet Ordre til, at netop de Fregatter, som Tordenskjold i sin Memorial havde nævnt, skulde udrustes for at gaae til Norge.

En kongelig Skrivelse til Tordenskjold lød saaledes: „Capitain, ædle og velmandhaftige Peter Tordenskjold beordres som Formand og ældste Commanderende for de ad Nordsøen distinerede kongelige Fartøier: „Hjælperen“ og „Noæ Ark“ samt de trende Galeier: „Prinds

71

Christian“ „Lovise“ og „Charlotte Amalie“ i Følge med Fregatterne „hvide Ørn“ og „Vandhunden,“ paa første gode blæsende Vind til Norge at afseile, og der indhente Viceadmiral Gabels nærmere Ordre om, hvad han sig videre til Fjendens forehavende Dessein at hindre og til ham Afbræk at gjøre, skulde foretage.“

Hvad Tordenskjold, som vi erindre, tidligere havde begjært, men som blev ham saa haanligt afslaaet, nemlig Commandoen over en til Nordsøen bestemt Escadre, var nu bleven ham til Deel, men dog maatte han, der hadede Nøleri, endnu vente en Tidlang i Kjøbenhavn for at oppebie nogle Transportskibe, der skulde gaae med ham til Norge. Men en Efterretning fra Gabel, at en svensk Flotille med Amuniton og Proviant var udløbet fra Gothenborg og listede sig langs med Skjærene under Kysten, for at komme til Svinesund, paaskyndte Tordenskjolds Afreise. Han fik Befaling til strax at gaae under Seil med de i Ordren nævnte Skibe. Den 2den Juli lettede han Anker og seilede ad Norge til.

II.

Omtrent paa samme Tid havde Carl den Tolvte gjort et Forsøg paa i Nattens Mørke at overrumple med 2500 Mand Frederikshalds aabne By. Men Normændenes Patriotisme og Nationalhad til Svenskerne var altfor stor til at de vilde paa nogen Maade underkaste sig svensk Herredømme. Byens Borgere, i deres Spidse de to **Brødre Hans og Peter Col-**

72

bjørnsen, havde aftalt med Commandanten paa Fæstningen Frederikssteen, at saasnart Fjenden skulde trænge ind i Byen, vilde de antænde den paa alle Kanter og, som det hedder hos Digteren: „Den som først sit Huus stak an, Var Peter Colbjørnsen.“

Carl den Tolvte var derfor ikke saasnart trængt ind i Byen, førend den stod i Flamme, og baade fra Fæstningen og fra armerede Pramme bleve Svenskerne beskudte saa heftigt med Kanoner og Morterer, at Carl den Tolvte nær selv var bleven dræbt, da en Bombe slog ned i det Værelse, hvor han opholdt sig, og saarede ham let.

Hvor nødigt Kong Carl vilde, maatte han dog pakke sig igjen, og havde han lidt et saadant Nederlag, at neppe en tredie Deel af de Krigsmænd, der vare komne ind i Byen, forlode den igjen. Men Carl var ikke den, der lod sig saa let afskrække fra et Foretagende, han havde besluttet. Han trak sig derfor rigtignok tilbage til Svinesund, men vilde her oppebie noget forventet Artillerie samt andre Fornødenheder, som uden Convoi var afgaaet fra Gothenborg til Dynekilen. Men dengang havde Carl den Tolvte gjort, som Sømanden siger, et godt Bestik.

Tordenskjold havde imidlertid, da Vinden lagde sig, ladet sin Flotille gaae tilankers udenfor Strømstad ved den svenske Kyst. Ved at anholde nogle svenske Fiskere erfarede han, at den svenske Galeiflaade, der skulde afgaae til Svinesund, laa i en Havn, Dynekilen, nogle Mile sydligere; at de fleste Officerer vare

73

budne til Bryllup den næste Dag, men at de øvrige vilde holde som det heed, „en Colladts“ ombord paa Flotillen.

Kunde denne erobres eller ødelægges, saa var Norge saa godt som reddet, thi Carl maatte da af Mangel paa Munition og Levnetsmidler opgive sin Plan mod Frederikssteen. Man kan let tænke sig, at Hjertet bankede i Normandens Bryst, ved en saadan Tanke, og Tordenskjold besluttede derfor, skjøndt det var et voveligt Foretagende, at gjøre et Forsøg om det vilde lykkes ham.

Efterat den fjendtlige Escadre var løben ud fra Gothenborg, havde den med stor Forsigtighed bestandig løben indenskjærs, hvor det for den i Nærheden værende danske Flaade under Admiral Gabel var en Umulighed med hans dybtgaaende Skibe at kunne komme den nær. I Havnen **Dynekilen**, hvor Escadren var løben ind, troede den sig aldeles sikker; thi Havnen havde et Indløb, der paa de fleste Steder ikke var bredere end 180 Skridt, snoede sig imellem Skjær og Klipper og var forsvaret ved et Batteri paa tolv pundige Kanoner, som var opført paa en lille Holm midt i Indløbet. Desuden var her posteret en Afdeling Infanteri paa omtrent 4000 Mand, som snart kunde afvise hvert Angreb, dersom man skulde være saa dristig at vove det.

Da Kong Carl nogle Dage iforveien havde været i Dynekilen, forsikkrede Schoutbynacht Knappe, der commanderede den svenske Flotille: „at de vel skulde trænge sig ind langs Skjærene med deres Artillerie

74

til Frederikshald, og at, hvor de laae, Ingen skulde være capabel at komme til dem.“ Men det var anderledes besluttet af Skjæbnen.

Tordenskjold var den Mand, der skulde gjøre en Streg i Schoutbynachters Regning. Den 8de Juli om Morgenens lettede Tordenskjolds Escadre Anker, og „den hvide Ørn“ løb paa Siden af Fregatten „Vindhunden.“ Dette Skib var commanderet af den kjække Premierlieutenant Grib.

„Man har rapporteret mig,“ raabte Tordenskjold over til Grib: „at svenske Schoutbynachten gastererer idag paa sin Flotille; skulde det ikke være det Bedste, at vi vare med som hans ubudne Gjæster?“

„Jo nok, jo før jo heller,“ svarede Grib, „vi have Dagen for os og god Vind. Gud give Lykke!“

Det var det hele Krigsraad.

Da Tordenskjolds Escadre nærmede sig Indløbet, gik han ombord paa Stykprammen „Hjælperen,“ som skulde begynde Angrebet. Lige udenfor Havnen havde to fjendtlige Fregatter „Breden“ og „Bellona“ Vagt, men de trak sig tilbage, saasnart Flotillen nærmede sig, og saaledes var da Indløbet for saavidt tilgængeligt.

Paa de danske Skibe var der gjort klart Dæk til at slaaes, og nu seilede hele Escadren, „Hjælperen“ i Spidsen, for en frist Vind ind i Dynekilen. Den fik en varm Modtagelse saavel fra det Batteri, der dækkede Indløbet, som fra de Skibe, der laae i Havnen, især fra Stykprammen „Steenbukken,“ der var armeret med 24 svære Kanoner.

Tordenskjold havde befalet, at man maatte ikke

75

løsne et Skud førend man var Fjenden saa nær, at Flotillens sexpundige Kanoner kunde gjøre deres Virkning, og man havde naaet et saa bredt Sted af Indløbet, at Fartøierne kunde lægge sig jevnside hiinanden og vende Bredsidens mod Fjenden. Men nu begyndte ogsaa Tordenskjolds Kanoner at lade sig høre, og man beskød nu hinanden fra begge Sider, indtil Klokken 11 om Formiddagen, da Svenskernes Ild sagtnedes. Henimod Middag løiede Vinden af eller lagde sig, Krudtdampen indhyllede Bjerger, Skibe og Skove, og kun Glimtene af Kanonerne og Musketterne vare synlige. Dækkede af denne tykke Røg, lagde Galeierne alle Aarer ud og buxerede Fartøierne ind i Havnen. „Hjælperen“ og „Vindhunden“ vare nu komne Fjenden nær paa et Musketskuds Distance. „Den hvide Ørn“ var kommen slemt i Knibe, den var kommen ind i en Huk imellem 2 Klipper, havde faaet sin Takkelage nedskudt, og havde intet andet Fartøj til at lade sig buxere med end sin egen Chaluppe. Den blev derfor nødsaget til at ligge, hvor den var, men brugte sine Kanoner af alle Kræfter, og bidrog til at Skibene bleve end mere indhyllede i Krudtdampen.

Da Tordenskjold var kommen med sin Escadre midt i Havnen og dens glatte Lag gjennemborede Svenskernes Galleier, flygtede saavel Soldaterne som Matroserne fraborde eller strøge Flaget. Stykprammen „Steenbukken,“ hvis 24 Kanoner vare bragte til Tavshed, blev taget, og Chefen paa Galeien „Lovise,“

76

vise,“ Lieutenant Tønder, tog Batteriet paa Holmen i Havnens Indløb og fornagtede dets Kanoner.

Tordenskjold var altsaa nu, som man kunde sige, i en Haandevending, Herre over Havnen, og de svenske Skibe tagne. Men hermed var endnu ikke Alt afgjort, Det gjaldt nu at faae Skibene udbuxerede, thi skjult bag Klipperne og de omliggende Skove, vedbleve svenske Infanterister at fyre uafsladeligt paa de Danske, uden at de Kardætscher, Stang- og Lænkeknippler, som disse udsendte fra deres Skibe, tilføiede dem nogen synderlig Skade eller bragte dem til at vige. Der fandtes blandt dem ypperlige Skytter, der, naar Krudtdampen et Øieblik hævede sig, sigtede og traf Officererne imellem Mandskabet. Saaledes blev Capitainlieutenant Høegh truffen af en Muskutkugle under Diet og

Lieutenant Bille blev dræbt af tre sammenbundne Kugler, der foer ham ind i Brystet og ud igjennem Ryggen. To fjendtlige Skibe stode i fuld Flamme, og fra andre opsteg der en saa voldsom Røg, at det var let at indsee, at inden en kort Tid vilde den lyse Lue udbryde. Man udbuxerede nu saa hurtigt som muligt de ikke brændende Skibe. Som Herren er, saa følge hans Svende, siger Ordsproget, og det kunde man sande her. Thi Tordenskjolds Folk gave ved denne Leilighed Prøver paa et uforsfærdet Mod.

Saaledes viste Lieutenant Michael Tønder, der, som vi vide, kun havde eet Been, lige saameget Mod og Behjertethed som sin Chef. Efterat han havde fornaglet Kanonerne paa Batteriet, som vi have for-

77

talt, gik han ombord paa en under dette liggende svensk Huggert, ud af hvis Luger en tyk, qvælende Røg steg iveiret. Hans Qvartermester, der var fulgt med ham, steg ned i Rummet og fandt en tændt Tjæretønde, som han langede Tønder, der slængte den overbord. Men i samme Øieblik bemærkede Qvartermesteren, at Hukkerten var ladet med Krudt og vistnok inden faa Secunder vilde flyve i Luften. Han vilde springe ned i Chaluppen, men da greb Tønder ham ganske roligt i Kraven og gjorde ham opmærksom paa, at han, fordi han sprang ned i Chaluppen, ikke var sikkrere, hvorimod han vilde kunde redde sig ved at tage Haand med i Arbeidet ombord. Hvad var der at gjøre, han maatte lyde Ordren, og nu dæmpede Begge Ilden, der allerede havde taget fat i lugekarmen, undersøgte omhyggeligt hele Fartøiet og fandt endnu en tændt, næsten udbrændt Lunte, fastgjort til en Krudttønde. Ved at slukke denne, var Hukkerten reddet og blev lykkelig buzeret ud af Havnen. Den indeholdt 200 Tønder Krudt, hvoraf en Deel var kastet løst omkring i Skibet.

Ogsaa af de øvrige Fartøier, blev der, saa mange der kunde reddes, ført ud af Indløbet, da Officererne toge ligesaa godt fat som Matroserne og buzerede med Aarer og Seil. Henad mod Eftermiddagen var Havnen næsten ryddelig.

Men endnu var den store Stykpram „Steenbukken“, Galeien „Ulysses“ og en mindre Stykpram, der laa bag et Skjær tæt under Land og syntes beskyttet af de svenske Musketterer. Tordenskjold vilde

78

ikke lade Noget tilbage, han roede **med Lieutenant Grib i** sin Chaluppe ind til Bugten for at see om det lod sig gjøre. Han spurgte Grib, om han vidste noget Raad til at bemægtige sig disse Fartøier, og den kjække Sømand svarede: „at der vel kunde være Raad dertil, skjøndt det under Fjendens stærke Skydning med Musketter ikke lod sig gjøre uden at Flere maatte blive dræbte og saarede.“ Tordenskjold blev saa glad over hans Svar, at han faldt ham om Halsen og bad ham gjøre sit Bedste. Grib gik nu igjen ombord paa „Vindhunden“, lod Fregatten lette Anker, og naaede ved Hjælp af en let Luftning det Skjær, der dækkede Fjendens Musketterer. Her kastedes Ankeret, Grib steg med en Deel af Mandskabet i sin Chaluppe og roede ombord paa „**Steenbukken**“, hvor et Varp blev befæstet. Men det gik ikke af uden Blodsudgydelse, som Grib havde sagt, thi en Cadet blev dræbt, Qvartermesteren med fem Mand bleve saarede, og Gribs Klæder bleve sønderrevne af flere Streifskud.

Da Grib kom ombord paa „Steenbukken“, traf han en svensk Officeer, der bad om Tilladelse at maatte gaae ned i hans Chaluppe. Men Grip gjættede strax, at der var Ugler i Mosen, og formodede at Stykprammen kunde være antændt ligesom flere af de svenske Fartøier. Han spurgte derfor Svenskeren, om han ikke var Styklieutenant, og da han svarede ja paa dette Spørgsmaal, tvang han ham med dragen Kaarde til at vise sig, hvor han havde lagt Ilden. Denne førte ham nu til en brændende lunte, der

79

var lagt saaledes ved en Krudttønde, at Skibet, naar man ikke nu havde borttaget den, vilde inden faa Minuter være sprunget i Luften. Et Kappeloug, hvis ene Ende var fastgjort til Spillet paa „Vindhunden“, blev nu ogsaa fastgjort paa Galleien „Ulysses“ og Stykprammen, Mandskabet paa det danske Skib tog fat paa Spillet, og under Matrosernes Opsang avancerede alle tre Fartøier ud af Hukken og forenede sig med de øvrige Skibe, der vare ifærd med Udseilingen af Havnen.

Men endnu var Tordenskjold ikke tilfreds, thi tæt under Kysten laa endnu en svensk Chaluppe, og det var hans Ønske ikke at levne Fjenden saameget som en Jolle. Et Forsøg paa at udtage den, mislykkedes, da den Officeer, der havde faaet Ordre dertil, maatte med uforrettet Sag vende tilbage, efter at have mistet tre af sit Mandskab. Da den kjække Lieutenant Tønder hørte, at Tordenskjold gjorde Officeren Bebreidelser fordi han ikke havde taget Chaluppen, tilbød han sig at gjøre et Forsøg. „For ei at hazardere Kongens Folk,“ satte han to fangne svenske Matroser til Aarerne i sin Jolle, lod sig ro lige ind under Fjendens Ild og bragte virkelig sit Kappeloug ombord paa Chaluppen. Da den nu blev roet ud, rammes den ene Matros ved Roerbænken af en Kugle, hvorfor Tønder selv greb Aaren og buzerede saaledes med egne Hænder det erobrede Fartøi forbi „Hjælperen,“ hvor Tordenskjold var ombord. Da denne saae dette, raabte han til ham, gratulerede ham, og sagde til ham,

80

at det var Synd at tage denne Chaluppe fra ham, hvorfor han skulde beholde den som sin Eiendom. Klokken ti om Aftenen var Alt forbi. Det havde været en drøi Tour for Tordenskjold og hans modige Mandskab, men man havde heller ikke rørt sig for Intet. 2 Stykpramme, 8 Galleier, en dobbelt Chaluppe, en Strømbaad og 19 med Ammunition og Proviant ladede Skibe vare erobrede. Kun et Uheld af Betydenhed havde fundet Sted, da Galleien „Breden,“ i det den skulde udbuzeres, sprang i Luften med Mandskabet. 4 andre Fartøier og 9 Proviantstibe vare skudte isænk i Havnen eller opbrændte. Svenskernes Tab beløb sig saaledes til 44 Skibe, der vare væbnede med 60 Kanoner og havde en Besætning af 931 Mand.

Der var spillet Carl den Tolvte et mægtigt Puds. Med uforrettet Sag og med et betydeligt Tab af Mandskab maatte han allerede den næste Dag, den 9de Juli, tiltræde sit Tilbagetog til Sverrig, harmfuld i Hu. Frederikssteen var reddet dengang.

Ligesom for at drille den svenske Konge, lagde Tordenskjold sig med 3 Galleier ned for Svinesund, hvor han meget generede den svenske Hær, under dennes Tilbagemarsch. Saaledes hændte det sig, og det for første og sidste Gang, at Nordens daværende største Helte, den ene til Lands, den anden til Vands, stode hinanden nær, den sidste som Seirherre, og den første besejret af Skjæbnen.

81

III.

Medens denne herlige Seirvinding paa den ene Side maatte end ydermere befæstige Tordenskjold i Frederik den Tredies Gunst, forskaffede den ham paa den anden Side en ny og senere farlig Fjende. Det var Admiral Gabel, en forfængelig Hofmand, der ærgrede sig over, at Tordenskjold ikke havde ladet ham som Øverstcommanderende blive Deeltager i Affairen ved Dynekilen, da det saa vilde have faldet ham let at tilegne sig Æren for den, medens Tordenskjold nu ved denne glimrende Daad satte ham aldeles i Skygge. Thi ikke alene var, som vi have fortalt, Fjenden derved bleven nødsaget til at forlade Norge, men de erobrede Skibe vare alle i den Tilstand, at de ved en større eller mindre Reparation kunde indlemmes i den danske Flaade.

Gabel lod sig imidlertid ikke mærke med Noget, gik ombord paa Tordenskjolds Flotille, og besaae Priserne. Han viste sig tilsyneladende tilfreds med hvad der var skeet, og gav Tordenskjold Befaling at bringe de erobrede Fartøier, for at de tillige med „den hvide Ørn“ og „Hjælperen,“ der havde lidt stor Skade paa Skrog og Takkelage, kunde istandsættes, til Kjøbenhavn, ved hvilken Leilighed han tillige kunde overbringe Budskabet om Seiren.

Man kan tænke sig hvorledes Tordenskjold blev modtaget af Kong Frederik, da han ankom til Kjøbenhavn,

82

og ved de medbragte beskadigede svenske Fartøier bragte Syn for Sagen, hvilke Frugter Seiren havde bragt. Han blev strax udnævnt til Commandeur og erholdt Tilladelse til at bære en Guldmedaille med Kongens Brystbillede.

Men det var ikke alene Kongen, der saaledes erkjendte hans Fortjeneste, ogsaa Folket paastjønnede den med en Begeistring, der gjorde ham til dets og Almuens Yndling, ja man kunde næsten sige, Afgud. En Mand, der er populair eller almeen yndet, bliver ogsaa lovpriist af Digterne eller i Mangel af disse af Folket selv i Viser for Folket, og saaledes blev der ikke alene strax efter Slaget ved Dynekilen, men ogsaa senere skrevet en Mængde Viser, hvis Gjenstand var Tordenskjold og hans Bedrifter.

Det syntes ogsaa, at Tordenskjold maatte, foruden at blive overøst med Hæder, være bleven en rig Mand ved de mange Priser, der blev gjort, men det var ikke Tilfældet. Man vurderede Alt, og især Ammunitionen altfor lavt.

Da det muligen kan være af nogen Interesse for flere af dette Skrifts Læsere at kjende Vurderingssummen paa det Bytte Tordenskjold gjorde, saavel i Krigsfartøier, Transport- og Proviantstibe, som Munition, Proviant og andre Sager, der fandtes ombord, ville vi her nævne, at den hele Vurderingssum kun beløb sig til 24,130 Rdlr., en Sum, for hvilken man i vore Dage neppe kunde have bygget et af de erobrede Krigsfartøier.

Disse Priispenge bleve nu fordeelte paa den

83

Maade, at General-Admiral Gyldenløve fik 1/10 Deel af den hele Sum, altsaa 2413 Rdlr. Efter at denne Sum var fratrullet, fik Admiral Gabel som Øverstecommanderende 1/10 Deel af det tiloversblevne Beløb med 2140 Rdlr. og dernæst Tordenskjold af den øvrige Sum 1927 Rdlr., hvorpaa de øvrige Penge bleve deelte blandt Officererne og Mandskabet. Man seer af Ovenstaaende, hvilken ubetydelig Sum, i Forhold til det gjorte Bytte, Tordenskjold erholdt, men det er ogsaa at antage, at Æren var ham meest om at gjøre, skjøndt han senere beklagede sig til Admiralitetet over, „at Priisskibene og alt det Andet vare meget ubillige taxerede, især Bomberne og Mørserne, der bleve casserede, saa at han vilde ønske, at de, som havde taxeret dem, maatte føle deres Effekt, da de saa vist skulde approbere deres Dygtighed.“

I Anledning af Seiren blev der den 8de August i alle Byens Kirker affunget et høitideligt „Te Deum.“

VI.

Da Tordenskjold kom til Kjøbenhavn, var man beskjæftiget med Anstalterne til en Landgang i Skaane, eftersom man troede, at man ved at angribe Kongen af Sverrig i hans eget Land, lettere kunde faae ham til at indgaae en fordeelagtig Fred. Frederik

84

den Tredie var bleven enig med den russiske Czar Peter, at de med samlet Magt skulde angribe Sverrig. Hertil var Transportskibe nødvendige, og samme Dag som Tordenskjold fik sin Commandeurbestilling, blev han beordret at begive sig til Norge og der samle alle de Fartøier, som kunde benyttes til den ovennævnte Landgang. Med den sædvanlige Iver udførte Tordenskjold det ham paalagde Hverv, og tog ved denne Leilighed 6 hollandske Skibe med Fødevarer fra en svensk Fregat, der flygtede ind i Marstrands Havn, og kort efter en svensk Hukkert paa 8 Kanoner, hvilke han indbragte paa Hjemfarten til Kjøbenhavn.

Nu fik han atter Ordre at gaae til Varnemunde, for der at paasee, at de russiske Hjælpetropper bleve overførte til Sjælland, og i September vare ogsaa alle Tropperne, tilsammen 40,000 Mand, ankomne dertil. Dog blev der Intet af den besluttede Landgang, da Czaren undskyldte sig med den sildige Aarstid og i det Hele gav grundet Aarsag til Mistanke, saa at Frederik den Tredie var glad, da han nogen Tid efter blev befriet for denne besværlige og farlige Allierede, der kort efter forenede sig med Sverrig.

Omtrent paa denne Tid foregik en lille Historie, som viser Tordenskjolds Hengivenhed for Kongen, hvilken gik saa vidt, at han gjerne søgte at opfylde endog hans mindste Ønske, naar det stod i hans Magt.

Da Kong Frederik nemlig en Dag sad ved Middagstaflet paa Slottet, og Tordenskjold som sædvan-

85

lig med hans Tilladelse stod bag hans Stol, lod Kongen falde de Ord: „Jeg gad gjerne vide, hvad det skaanske Folk synes om det svenske Herredømme, saavel Militairstanden som Geistligheden og Bondestanden.“ Tordenskjold hørte Kongen sige dette, uden at tale eet Ord. Men da Taflet var endt, gik han ned paa Holmen, fik fat paa sine Chalupperoere, der bestode af lutter kjække unge Matroser, og lod sig af dem sætte over til Sverrig. Da han var ankommet der, gik han i Land med 10 af sit Mandskab, der vare bevæbnede med Geværer, Hukkerter og deslige Vaaben, og gik med dem til den nærmeste Landsby. Her erfarede han af en Bondedreng, at der holdtes Bryllup i Byen. Nu vidste Tordenskjold, hvad han havde at gjøre. Han lod Indgangen til det anviste Huus besætte, kiggede derpaa ind ad Vinduet og bemærkede, at Præsten netop var i Begreb med at vie Brudefolkene. I det Samme traadte Tordenskjold med sit Følge ind i Huset, bortførte Brudgommen fra hans Brud, tog Præsten med sig tillige med den Officeer, der havde Strandvagt og var med til Brylluppet. Til Ulykke stod der en Sølvkande med et Par Sølvbægere paa Bordene, disse maatte tillige med et Stueuhr, som en Matros tog paa Ryggen, gaae samme Vei som Fangerne, og trods Brudens Græden og Hysten begave Alle sig i Chaluppen, der førte dem over til Sjælland.

Da Tordenskjold kom i Land, var det langt ud paa Aftenen, og Kongen sad ved Aftentaflet, da han

86

ankom paa Slottet. Da Kongen bemærkede ham, spurgte han: „Hvor har I været saa længe?“

„I Sverrig,“ var Tordenskjolds Svar.

Kongen loe og spurgte: „Hvad har I gjort der?“

„Eders Majestæt ønskede,“ svarede Tordenskjold, „at vide, hvad de Skaanske syntes om deres Regjering. Jeg tog derfor derover, forat I kunde faae Eders Ønske opfyldt.“ Han lod nu Præsten, Officieren og Bonden træde ind. Kongen talte længe med sine svenske Fanger, især med Brudgommen, der allerede næste Dag, rigelig begavet, blev sat igjen over til Skaane, da Frederik den Fjerde ikke vilde have at Bruden skulde sørge over sin tilkommende Ægtemand. Saavel Officieren, som man forgjæves tilbød Tjeneste i Danmark, som Præsten bleve, efter at de havde været til Taffels hos alle Ministrene, førte tilbage til Sverrig, velfornøiede med den Maade, hvorpaa man havde behandlet dem i Kjøbenhavn. Sølvkanden samt Stuenührét beholdt Tordenskjold som en Erindring om denne Begivenhed.

Før vi gaaer over til at fortælle Tordenskjolds videre Virken, ville vi give Læserne et Begreb om hans Religjøsitet, og tillige vise ham som den kjærlige Søn, efterat vi have fremstillet ham som den uforsfærdede tappre Kriger. Følgende Brev, som han paa denne Tid skrev til sin gamle Fader i Trondhjem, giver den bedste Charakteristik af ham i den Henseende.

87

Høistærede, kjære Fader!

Som jeg ugjerne maa fornemme dette, at kjære Fader skal være syg og sengeliggende og meget svag, hvilket for det Første er Noget, der kommer fra Gud samt Aarones Medbringelse. Vilde den naadige Gud behage at give Dem Deres Sundhed og Styrke igjen, ved den Allerhøieste, det skulde være mig en af de allerstørste Fornøielser, mig i denne Verden kunde vederfares. Jeg fornemmer daglig Guds Beskjærmelse og Velsignelse mod mig til Kongens og Landets Bedste, som jeg altid tilstaaer, at Deres overflødige Velsignelser og Bønner til Gud contributorer den største Deel til den Naade, Gud daglig beviser mig. Jeg vidner dette for den høieste Gud, at jeg er saa forsikkret, at i Deres Velsignelse er der mere Kraft og Bønhørelse end ved mange Tusinder, der og elske og bede Gud for mig; thi er der en Guds Mand i disse Tider i Verden, er det høistærede, kjære Fader; thi dermed er jeg mere content, end jeg kunde arve 20,000 Rdl. Skal dette være det Seneste i denne Verden, jeg tilskriver Dem, takker jeg ydmygeligst for al faderlig Omsorg og Kjærlighed, mig er vederfaret af Dem; haaber i det Tilkommende at see Dem seirende ved Lammets Stol at throne hos den almægtige Gud, hvorhen og give Gud, jeg hastig maatte følge; thi det er det Sikkreste af Alt i Verden, nemlig at døe salig. Vil befale Dem den Allerhøieste til Liv og Sjæl; lever til mit sidste Aandedræt høistærede, kjære Faders lydigste Søn.

Den 1ste August 1716.

P. Tordenskjold.

88

V.

Uventet fik nu Tordenskjold ogsaa paa denne Tid et tidligere Ønske opfyldt, nemlig at erholde Commandoen over Orlogsflaaden i Nordsøen. Han var nu den Mand, der havde givet Prøver paa Mod, Snildhed og Fædrelandskjærlighed, saa at Admiralitetsherrerne ikke kunde, om de ogsaa vilde, have gjort nogen Indvending mod at betro ham denne Post. I Bestillingen hed det: „da Vi om Din Nidkjærhed for vor Tjeneste er overtydet, saa overlade Vi til Din Conduite at foretage, gjøre og lade med vor Sø-Armatur, hvad Du, efter at have consuleret med vor norske Generalitet, maatte finde „nødvendigt,“ og blev det i samme Ordre tilladt ham, naar han ikke kunde indhente Generalitetets Betænkning, at gjøre og lade, hvad der i et sammenkaldt Krigsraad blev besluttet. Der var saaledes i Forening med Tillid til Tordenskjold sat, som vi ovenfor see, en Stopper for hans ungdommelige Mod, at det ikke skulde gaae for vidt.

Den kjække Søofficer Grib, som vi allerede kjende fra det Foregaaende, og som paa Tordenskjolds Anbefaling var avanceret til Capitainlieutenant, var blandt hans Skibes Besætning. En Broder af Tordenskjold, Casper Wessel, der samtidig med ham var stegen til en Søcapitains Rang, ansatte han som Næstcommanderende under sig paa Orlogsskibet „Lolland.“ Escadren bestod af 3 Orlogsskibe, 6 Fregatter, 1 Hukkert og 2 Pramme.

89

Som et Beviis paa Kongens store Tillid til hans Redelighed havde han ogsaa faaet Myndighed til at indsætte og afsætte Officerer paa Flaaden.

I Enden af November afseilede Tordenskjold med sin Escadre for at convoiere en Coffardiflaade til Norge. Han indsaae ret vel, at han nu ved en selvstændig Virkekreds ogsaa havde faaet et større Ansvar, men uagtet sin Forsigtighed kunde han ikke hindre, at Uheld rammede hans første Foretagende som Øverstcommanderende. Kort efter at han var kommen i Kattegattet, hvor han opholdtes, ved at maatte indtage noget Mandskab fra Fyen, overfaldtes han af en stærk Storm med Sne og Slud, saa at det ene Skib hverken kunde see eller høre det andet. Hans Convoi adsplittedes, nogle af Coffardiskibene, der vare besatte med Soldater, strandede paa den svenske Kyst, og Mandskabet faldt i Fjendens Hænder. Kun eet af hans Orlogsskibe naaede den Station, der var bestemt til Samlingsplads, de øvrige maatte holde af under Jylland, Resten af Coffardiflaaden søgte ned til

Sundet og blev derved reddet. Selv søgte Tordenskjold ind til Fladstrand, i den Mening maaskee her at forefinde nogle af de i Stormen adstilte Fartøier.

Herfra sendte han en Rapport lige til Kongen selv, hvori han underrettede ham om, hvad der var hændet ham, lod et Udtog af sin Skibsjournal medfølge, for at vise, at han havde brugt al den Forsigtighed, en Sømand kunde vise ved en saadan Leilighed, og bad Kongen at han vilde lade et Par af

90

sine dygtigste Sømænd bedømme hans Færd. I sin Rapport til Gyldenløve eller Admiralitetet yttrede han det Samme. Han endte denne Skrivelse med at anbefale sig i Gyldenløves Naade, „saasom mange gjerne skulde see, at ham en eller anden Ulykke arriverede, uden at betænke, at Kongen og Landet derunder vilde lide.“

Det viste sig siden, at Tabet ikke var saa stort, da kun 4 af Coffardiskibene forliste. Og, efter at Tordenskjold havde overført i Enden af Januari det nye Aar 1717 et Cavalleriregiment fra Jylland til Norge, blev han snart igjen af Vinteren tvunget til at søge Havn i Staværn.

Men nu viste det sig, at det var ikke nok, at han var i Besiddelse af Skibe og Folk, naar han manglede en ligesaa nødvendig Ting, som Proviant og Penge, for at kunne tilføie Fjenden Skade. Det norske Generalitet havde vel Ordre til at udlevere ham, hvad han behøvede af Krigsfornødenheder, men det forhastede sig ikke, tildeels fordi Landet var fattigt, tildeels fordi de adelige Medlemmer af Generalitetet, især General Wedel, der ansaae ham for en overmodig Lykkerider, gjorde ham uafsladelig Bryderier. Den norske Flaade var i en elendig Tilstand; efter en Indberetning af Tordenskjold til Admiralitetet fandtes Flotillen i Frederiksstad i den største Uorden, saa at der istedetfor 400 Mand, som der skulde forefindes, kun fandtes nogle og tredsindstyve. To Fregatter havde ikke gjort Tjeneste siden August det foregaaende Aar, desuagtet havde Mandskabet

91

nydt Gage og Kost, var ikke bleven lagt i Qvarteer, og havde alene erholdt Kostpenge.

Tordenskjold havde derfor hele Vinteren over noksom at bestille med at bringe det vrangvillige Generalitet til nogensinde at gjøre Flaaden seilbar. Ligesom for at drille ham, udvirkede Generalitetet en Admiralitetsordre, at ethvert Skib, der gik i Søen eller løb ind i en Havn, skulde ved en Commissarius foretage en Mønstring over Mandskabet for at være forvisset om, at Lønnen og Provianten ikke hævedes paa vacante Nummere. Tordenskjold følte sig saa krænket herved, at han tilskrev Admiralitetet desangaaende.

I denne Skrivelse yttrede han, at en saadan Mønstring var plat umulig og stred tvertimod Kongens Befalinger, at han skulde have flittigt Tilsyn med at Fjendens Handel og Correspondance blev afskaaren, hvilket den Eenfoldigste kunde begribe, ikke lod sig gjøre, ved at ligge i Havne i 14 Dage à 3 Uger, naar et Skib af Mangel paa Proviant, Vand eller anden vigtig Aarsag maatte søge en saadan, for at Mandskabet kunde blive mønstret. — „For dem, der,“ som han sagde, „havde Plaiser af at lure i Havnene, kunde dette Projekt være behageligt, men,“ tilføiede han, „alle ærlige Mænd, som ville gjøre hvad de bør efter allerunderdanigste Pligt, er dette modbydeligt at høre, end sige at see det practiseret.“ Derimod meente han, „at have havt stort Raison til at besvære sig over Admiralitetet, angaaende manquerende Midlers Anskaffelse, som er en Sag af langt

92

større Betydning, end overflødige Mønstringer at inventere, hvorfor han ogsaa i denne Vinter ved mangfoldige Skrivelser, Forestillinger og Beregninger idelig har havt at bestille, for at kunne være før færdig at gaae i Søen, dog uden pafulgt udfordrende Effect.

Da Rygtet gik i Kjøbenhavn, at svenske Kapere gjorde Priser i Nordsøen, og at Tordenskjold laa i Havnen og gjorde sig tilgode medens de svenske Kornskibe uhindrede gik til Sverrig, fik Commandeur Poulsen med Hensyn hertil Ordre at krydse Nordsøen, indtil Tordenskjold var, som det hed, „parat til at løbe ud.“ Dette var ærgerligt at høre for Tordenskjold, da Skibsmandskabet, efter et af hans Breve, var nærved at crepere af Mangel, og Poulsen vendte ogsaa, da han traf Tordenskjold den 14de April paa Fladstrands Rhed, tilbage til Kjøbenhavn.

Da Tordenskjold troede, at hans sidste Daad i Dynekilen allerede var glemt, fattede han sikkert paa denne Tid den Tanke, ved en ny, glimrende Gjerning atter at bringe sit Navn i Erindring.

I Gothenborg, i sin Tid en Torn i Øiet paa Christian den Fjerde, der søgte forgjæves at ødelægge dens Havn, var Hovedstationen for den svenske Flaade i Kattegattet. I dette Foraar laae der i Gothenborgs Havn een Galei og 5 Orlogsskibe, som alle førte fra 40 til 45 Kanoner; desuden fandtes her en Deel Kapere og Coffardiskibe, der ved den første bekvemme Leilighed agtede at løbe ud. Tordenskjold fattede nu den dristige Plan at angribe Gothenborgs

93

befæstede Havn og ødelægge de i den værende Skibe. Under 22de April havde Frederik den Fjerde befalet Admiralitetet at udkaste en Plan til at ødelægge Gothenborgs og Marstrands Havn, men uagtet en vidtløftig Correspondance med det norske Generalitet, havde det dog ikke ført til Noget.

Men det var et Foretagende af en langt vanskeligere Natur end Dynekilens. Natur og Kunst havde tilsammen gjort Gothenborg til en stærk Fæstning. Det snevre Farvand mellem Den Hisingen og Fastlandet blev forsvaret af Castellet Ny Elfsborg, der var anlagt paa en Holm lige i Indløbet til Gothenborg, og med sine Kanoner bestrøge Kysterne paa dens tvende Sider. Længere inde paa Fastlandet ligger Gammel-Elfsborg, der forvarer Havnen, hvori Flaaden ligger. Desuden var der opkastet to Havnebatterier paa 12 og 16 Kanoner, og en Deel Infanteri var ogsaa sammentrukken i Nærheden. Skulde Gothenborgs Havn tages, maatte det skee ved et coup de main, thi kunde man demolere og fornagle Batteriernes Kanoner, vilde man enten kunde udvarpe Skibene eller stikke dem i Brand. Tordenskjolds Plan, der var beregnet paa en Overraskelse, hvorom han ogsaa underrettede det norske Generalitet, vilde vist være lykkedes, naar ikke Uheld og i Særdeleshed den ham underordnede Capitain Vosbeins Gjenstridighed havde foraarsaget et modsat Resultat.

Den 12te Mai 1717 om Aftenen forlod Tordenskjold Fladstrand, hvorhen han havde bragt en stor

94

og kostbar ladet Coffardiflaade. Hans Escadre bestod af Orlogsskibene „Lolland“ og „Fyen“, Fregatten „Søridderen“, Stykprammene „Hjælperen“ og „Noæh Ark“ samt 11 Galeier foruden nogle mindre Fartøier. Han gav Fregatten, der førtes af Capitain Vosbein, Ordre til at tage „Noæh Ark“ paa Slæbetoug, fordi den formedelst sin slette Seillads ikke kunde følge de andre Fartøier. Vinden var stik Vest og derfor haabede Tordenskjold at kunne komme med sin hele Magt for Gothenborg og under Beskyttelse af Mørket buxere sig ind mod Havnen. Til den bestemte Tid havde Flotillen naaet Høiden af Gothenborg, men „Søridderen“ og „Noæh Ark“ udebleve, og uden den sidstes svære Skyts kunde Intet udrettes. Først om Morgenen Klokken 6 ankom „Noæh Ark“, men nu, det var bleven lys Dag, kunde man ikke vove noget Angreb, og maatte oppebie Nattens Mørke. Saaledes havde Tordenskjold tabt en heel Dag, og da de Svenske let kunde tænke sig hans Hensigt, gjorde de Alt for at sikre deres Havn. To Courerer afsendtes til Feltmarskal Mörner og Arveprindsen af Hessen-Cassel, der ogsaa hurtigt indfandt sig i Byen for at ordne Forsvarsanstalterne. Tordenskjold blev ogsaa snart underrettet om, at man gjættede hvad han havde i Sinde, thi paa den danske Flotille kunde man høre, at der affyredes Allarmstud fra Kastellet og Batterierne, og nu saae man Garnisonen rykke ud af Byen og postere sig langs med Indløbet, hvor man kunde befrygte en Landgang.

Under disse forandrede Omstændigheder vilde en

95

mindre dristig Commanderende end Tordenskjold have opgivet det hele Foretagende, men det var hans Charakter ikke saa let at opgive en engang fattet Beslutning, førend han i det mindste havde gjort et Forsøg. Fik det et lykkeligt Udfald, da vilde det være, som Tordenskjold skrev: „til extraordinair Fordeel, om Fjendens hele Sømagt og Commerce paa engang blev ruineret i Bund og Grund.“ Vinden var særdeles gunstig, Officererne og Mandskabet vare i freidigt Mod, og vilde han nu vende tilbage, vilde man maaskee i Kjøbenhavn, istedetfor at man ellers talte om hans Fremfusenhed og Dristighed, nu sige, at han var vægelsindet eller forknytt.

Klokken 9 om Aftenen lettede Wessel Anker, og lagde sig nærmere **Ny-Elfsborg**. Her kastede Orlogsskibene Anker, og de øvrige Fartøier nærmede sig Indløbet med „Noæh Ark“, commanderet af den kjække Capitain Grib, i Spidsen. De bleve heftigt beskudt fra Ny-Elfsborg, men besvarede igjen Batteriets Skud og nedskjød dets Flag og Flagstang, til stor Moro for Matroserne. Uden nogen synderlig Skade kom Prammen ud af Fæstningens Skudvidde paa sin Post ligeoverfor de svenske Orlogsmænd, hvor den henimod een Time alene maatte udholde Ilden fra Skibene og Batterierne, medens det lykkedes Tordenskjold at faae „Hjælperen“ og Galeierne ind i Havnen. Klokken 1 var hele Flotillen i Ilden; en frygtelig Kanonade udviklede sig langs Skibenes Rækker, og saavel Mandskab som Officerer forsvarede med største Taprerhed deres

96

farlige Post. Tordenskjold gjorde Alt for at opmuntre sine Folk, og foer i sin Chaloupe fra det ene Fartøi til det andet med Befalinger og Opmuntringer. Den første Chaloupe, han besteg, blev gjennemboret af to 36pundige Kanonkugler og sank strax, paa den anden, han atter besteg, bortskjødtes Aarerne, men han blev aldeles ikke saaret, skjøndt Kuglerne fløi ham om Ørene. Men hvor meget han end anstrengede sig, var det ikke muligt at bringe de fjendtlige Batterier til Tavshed. Kystbatterierne havde som almindeligt Fordelen af at kunne tage et vist Sigte og kunde ogsaa i Nødtilfælde erholde friskt Mandskab. Efterat have kæmpet i hele fem Timer, saae han sig nødsaget til at befale Tilbagetoget i saa god Orden som muligt, og heller ikke nu havde Lykken forladt sin Yndling. Vinden sprang fra Sydvest om til Nordost kort før han gav Signal til Retirade. Medens de andre Fartøier trak sig tilbage, blev „Noæh Ark“ liggende for at dække dem. De kom alle ud i ret god Behold med Undtagelse af 2 Galeier, der sank under Kysten, men hvis Mandskab reddede sig i Baadene. Efter at saaledes alle Fartøierne vare komne ud af Skudvidde, fulgte ogsaa „Noæh Ark“, men havde det Uheld under Kysten at støde paa et blindt Skjær. Tordenskjold sendte den strax en Galei til Undsætning, og med stor Anstrengelse kom Prammen igjen af Grund. To svenske Galeier havde bemærket den Fare, hvori Fartøiet var stedet, og vilde forsøge paa at entre det. „Men,“ fortæller den kjække Capitain Grib selv,

97

„jeg holdt mig stille liggende, indtil de kom mig nær, da jeg med Effekt skjød hele Laget af mit underste Dæk løs paa dem, hvorved de mistede Appetiten, idet de tumlede rundt og maatte søge Grund for ei at synke paa Dybet.“ Noæh slap saaledes ud af Kniben og ankrede nu paa Rheden ved de andre Fartøier.

Man kan let tænke, at det ærgrede Tordenskjold, at han ved en af sine Underhavendes (Vosbeins) Forseelse saaledes maatte trække sig tilbage med uforrettet Sag; thi det kan bestemt antages, at hvis Angrebet havde fundet Sted om Natten, vilde han ikke alene have taget Batteriet, men ogsaa Skibene, i det Mindste opbrændt dem. Men Tordenskjold havde en god Bevidsthed; han havde handlet som en ærekyr Officeer, og denne Bevidsthed var ham nok, om ogsaa Andre miskjendte ham. Hans Munterhed havde intet Skaar liidt ved at hans Plan ikke lykkedes, og som et Beviis herpaa tjener, at han Dagen efter Slaget sendte sin Lieutenant først med et hvidt Flag, og da der blev skudt paa ham,

med en Tambour og et hvidt Flag, for at complimentere Commandanten paa Ny-Elfsborg, fordi han den foregaaende Dag „havde holdt sig saa bravt.“ Ligeledes tilkjendegav der sig ingen Nedslagenhed hos ham i hans Indberetning om Slaget til Admiralitetet. Han yttrede til de høie Herrer: „at i nærværende Krig ikke tilforn er passeret nær saa skarp en Bataille, ligesom det er bekjendt, at mod Gothenborg ikke Noget er

98

tenteret under lignende Conjuncturer i mere end hundrede Aar, og antager derfor, at Fjendens dunn und vann i Østersøen under danske Insuler gjorde Bravader endog med Fordeel er revangeret, og haaber underdanigst, at dette vil være de høie Herrer saa meget behageligere.“

Imidlertid havde Tordenskjold lidt et Tab. 2 Galeier, 52 Døde og 79 Saarede var ikke en saa ringe Ubetydelighed, at Admiralitetet ikke skulde have agtet derpaa. Viceadmiral Gabel fik nu Leilighed til at yttre sig om Tordenskjold og give sit Nag til ham Luft. Han sagde til Kongen, at Tordenskjold ved saadanne forvovne og ikke vel nok overlagte Angreb kun søgt egen Roes og høit Navn, men vovede Kongens Folk og Skibe. Da Tordenskjold var ung og hidsig, saa meente han, at Alting kunde gaae an. „Det var vel bedst,“ tilføiede han, „at Tordenskjold i Fremtiden indgav sine Forslag til nøiere Overveielse, førend der tillodes ham at foretage noget af Vigtighed.“ Han vidste paa den Maade at svække Kongens Tillid til ham. Admiralitetet søgte ogsaa at sikkre sig mod lignende Tilfælde i Fremtiden, i det de yttrede i en Svarskrivelse: „Ellers kan vi ikke aprobeere eller tilraade ham, herefter nogen Tid at engagere sig mod Overmagt, med mindre han dertil nogen positiv og speciel Ordre af Hans Majestæt maatte have faaet, os uafvidende, saasom slige Ting, naar de ikke vel udfalde, altid foraarsage stort Ansvar.“ Men Gyldenløve og Admiral Sehested tog Tordenskjolds Parti, og deraf kom det vel, at

99

man ikke udsatte Noget paa hans Plan, men endog httrede: „det er os meget kjær, siden Fjendens Force har været ham meget overlegen, at det saa vel er udfalden.“

Gabel, der var bleven Overkrigssecretair, og fra den Tid af igjennem Kongens Cabinet næsten var enemægtig i Søetaten, bevægede Frederik den Tredie til at lade Tordenskjold vide: „at han var ikke fornøiet med den sidste Action, og da han ikke troede at det var sikkert nok, som forhen, blot at henvise ham til Generalitetet i Norge, befalede han ham, at han herefter skulde berede Veien til saadanne Foretagender ved allerunderdanigst Projekt.“ Tordenskjold kunde ikke Andet end blive fortrydelig herover, da han var aldeles overbeviist om sin Plans Hensigtsmæssighed og Udførlighed, saa at han i Skrivelse til Kongen yttrede blandt Andet: „Gud give jeg havde ladet mit Projekt gelange for Eders kongelige Majestæts eget allernaadigste Diesyn, da er jeg forsikkert det naadigst var bleven applauderet og Misunderes Munde stoppede.“

Han holdt endnu efter Ordre flere Dage efter Angrebet Indløbet til Gothenborg bloqueret, skjøndt flere af hans Fartøier trængte haardt til at repareres. „Han søgte,“ som han udtrykker sig, „redelig at erstatte den Skade, han havde lidt;“ og det lykkedes ham i saa Dage at gjøre 12 svenske Coffardiskibe til Priser.

I den Skrivelse fra Kongen, hvori han yttrede sin Misfornøielse med Tordenskjolds sidste Fore-

100

tagende, var der ogsaa den Advarsel: „at behandle de under hans Commando Staaende med Falicité.“ Ligesom Tordenskjold følte ved sig selv, hvad han formaaede at sætte igjennem, og at ingen Hindringer kunde standse ham, det Samme fordrede han ogsaa af Andre; hans Væsen havde derfor, hvilket hans Portrait udviser, noget Bydende og bar Præget af hans Aands Overlegenhed. Det var maaskee denne Kraft, der, som man fortæller, kunde tæmme ved et Blik eller en Haandbevægelse en

norsk Bjørn, han havde ombord med sig, naar Dyret begyndte at ytre sit vilde Raseri, hvortil den undertiden havde overgivet sig i sine Skove.

Men raa eller haard imod sin Omgivning var Tordenskjold ikke; han stod næsten i Venskabs Forhold til sine dygtigste Officerer, hans Ordre vare altid affattede i et høfligt og sømmeligt Sprog, undtagen naar han var meget opbragt. Men Datidens Officerer var langt fra saa dannede som Nutidens. En Deel Coffardimænd vare under Navn af Maanedsofficerer traadte ind i Orlogstjenesten, til hvilken de Intet kjendte, og af hvilke en stor Deel vare drikfældige Personer af slet Opdragelse. De fleste Officerer vare for en stor Deel Adelsmænd, der kun ved Protection eller Slægtskab var kommen paa Flaaden. At de Officerer, som hørte til disse to Classer, maatte finde Tjenesten under Tordenskjold altfor streng og derfor heller laae i Magelighed i en eller anden Havn, er rimeligt. Men hermed kunde Tordenskjold ikke være tilfreds; han fordrede Virk-

101

somhed, Kjækhed og Udholdenhed, hvilke Egenskaber han selv besad. Deraf er det maaskee kommet, at mange Officerer har faaet haarde og drøie Irettesættelser, skjøndt hans egentlige velvillige og ædelmodige Hjerte gjerne havde viist Mildhed, Eftergivenhed og Forsonlighed imod dem.

„Gud veed,“ skriver han som Svar til Kongen, „at jeg gjerne vil forliges med alle Mennesker, og saa meget mere med de under min Commando Staaende, der med mig skulle arbejde; men jeg har forhen allerunderdanigst viist paa hvad Maade dette kunde skee, nemlig ved at lade Enhver raade efter eget Tykke, ei regnende, enten Eders Majestæts Tjeneste i Søen blev opvartet eller ikke.“

Vi have tidligere omtalt en **Capitain Vosbein**, hvem Tordenskjold ansaae som en medvirkende Grund til, at Angrebet paa Gothenborg mislykkedes. Vi ville i Korthed fortælle hvorledes der opstod Uenighed imellem Tordenskjold og denne ellers brave men egensindige Officeer, der maaskee ogsaa nærede Misundelse til sin Foresattes store Avancement.

Det var i Foraaret 1717 at Tordenskjold med sin Escadre krydsede i Kattegattet imod Fjenden. Den 10de April fik man Die paa to fjendtlige Orlogsmænd, og nu gav Tordenskjold Signal til sine to medhavende Fregatter: „den hvide Ørn,“ Capitain Lemvig, og „Søridderen,“ Capitain Vosbein, at de skulde jage efter de fjendtlige Skibe, der imidlertid strax gik overstag og rettede deres Cours imod Gothenborg. Fregatterne forfulgte Orlogsmændene ive

102

rigt, og Tordenskjold gav dem derfor Signal til at angribe, men imidlertid havde de svenske Skibe naaet en lille Øe tæt udenfor Indløbet til Gothenborg, hvorhen Fregatterne, som Capitain Vosbein yttrede, ikke turde følge dem formedelst Mangel paa Lods. Da Tordenskjold kom nærmere med Orlogsskibet „Lolland,“ skød han et Skud med Skarpt, saa Kuglen foer imellem begge Fregatterne og raabte: „Hvad ligger I der og nøler efter! Hvad Fanden ligger I opbrast efter? Hvi forfølger I ikke Fjenden?“ Herpaa svarede Capitain Vosbein: „lad mig faae Lods, saa skal jeg nok gjøre mit Bedste!“ men Orlogsskibet „Lolland“ seilede forbi Fregatterne for selv at lede Jagten, der dog snart ophørte, eftersom de fjendtlige Skibe retirerede ind under Fæstningen Ny-Elfsborgs Kanoner.

Saaledes opstod den første Uenighed imellem Capitain Vosbein og hans Chef, der ikke ansaae hans Undskyldning, at han ikke kunde gaae ind imod Gothenborg uden Lods, for gyldig, og derfor tilskrev, at han holdt sig tilbage, for Mangel paa Mod og Conduite. Men Capitain Vosbein følte sig vel Noget, fordi Admiralitetssecretairen var hans Svoger og var altfor stivsindet til at give efter eller ved større Tjenesteiver søge at vinde Tordenskjolds Tilfredshed.

En Dag var Tordenskjold ombord paa Orlogsskibet „Fyen,“ da Capitain Vosbein med sin Fregat netop vendte tilbage fra et Krydstog, og han lod derfor heise Signal og løsne et Kanonskud, for at gjøre ham opmærksom paa at Chefen var ombord paa

103

„Fyen,“ og for at befale ham at komme ombord der med sin Rapport. Enten har Vosbein ikke forstaaet eller ikke villet forstaaet disse Signaler, han blev ombord paa sit eget Skib, skjøndt Tordenskjold nu signaliserede med et skarpt Skud. Men da en Chaluppe bragte ham dem mundtlige Ordre, at indfinde sig hos Chefen paa „Fyen,“ steg han i sit Fartøi for at begive sig ombord til Tordenskjold. Naar en Officeer bliver commanderet ombord hos sin Chef, fordrer Høfligheden, at denne lader brase op eller lægge sit Skib i Vinden, for at vente paa det Fartøi, der bringer Officeren; men Tordenskjold, der var, som vi vide ikke uden Aarsag, vred paa Vosbein, lod Orlogsskibet gaae endnu en Stund for fulde Seil. Saasnart Vosbein var kommen ombord, yttrede Tordenskjold til ham: „at han forstod ikke sin Metier.“ Istedetfor Svar, spurgte Capitain Vosbein: „Om han ikke var saa meget værd, at han vilde brase op for ham, for at han kunde komme vel ombord, foruden at han skulde roe saa lang Vei?“ — Desuden spurgte han ham, hvad de skarpe Skud skulde betyde, som han baade nu og før havde skudt efter ham. Om han tvivlede paa, at han var en ærlig Karl.“ Men Tordenskjold bebreidede ham hans Opførsel med haarde Ord, paastod, „at han ikke forstod sin Metier,“ og yttrede tilsidst paa Skandsen paa sit eget Skib, hvor de nu var komne Begge ombord, i Nærværelse af Fregattens Officerer og Mandskab, de fornærmende Ord: „at han skulde sætte ham fra hans Fregat.“

104

Imidlertid var Tordenskjold ikke den Mand, der var længe uforsonlig. Da den første Hidsighed var forbi, ønskede han at være enig med Vosbein, da han netop havde i Sinde at angribe Gothenborg paafølgende Nat. Han lod ham sige mundtlig ved sin Lieutenant, at Capitainen kunde enten komme ombord til ham, eller ogsaa gaae i Land, for at tale med ham, da Alt, hvad der var skeet, skulde være glemmt, naar Capitainen blot vilde lade falde eet Ord. Tordenskjold gik ogsaa virkelig i Land om Eftermiddagen med den Beslutning, at forlige sig med ham, skjøndt det var saa haardt et Veir, at han maatte ligge med nedstrøgne Stænger og Ræer, men den stivsindede Vosbein kom ikke.

Da Tordenskjold samme Aften afseilede fra Fladstrand for at gjøre Angrebet paa Gothenborg, fik Vosbein en skriftlig Forholdsregel, og beordredes tillige at tage Prammen eller Skibet „Noæh Ark“ paa Slæbetouget og søge at gjøre sit Bedste for at føre den med sig. — Men Vosbein antog det vel for en ny Krænkelser, „at han skulde tages fra sine Krydstog for at slæbe Pramme,“ som han htrer sig, og da formedelst en Ufuldstændighed i Ordren, Bestemmelsesstedet ikke var angivet, opfyldte han den ikke, gjorde istedetfor at tage „Noæh Ark“ paa Slæbetouget, en Krydstour paa egen Haand, menende, som han i sin Indberetning til Admiralitetet siger: „at Kongens Tjeneste Intet derved skulde have lidt.“ Vi vide allerede, at denne Omstændighed bidrog til at Angrebet imod Gothenborg ikke fik det Udfald, det

105

ellers vilde have faaet. Vosbeins Svoger, Admiralitetssecretairen, kunde ikke afholde Admiralitetet fra at irettesætte ham, efter indgiven Klage over Tordenskjold, fordi „han havde ført en uanstændig Conduite ved paa sin egen Haand at gaae under Seil ad Søen til og være sin Chefs Ordre overhørig, der kunde blive ham en slem Sag om Hans Majestæt skulde lade det resolve at komme til Proces.“ Da Vosbein senere løb ind i **Laurvigen i Norge**, blev ham strax forkyndt Arrest, og efter al Sandsynlighed vilde han være bleven tiltalt af Fiskalen for Insubordination. Men da indtraf et heldigt Tilfælde, der reddede ham. Da han krydsede paa egen Haand i Kattegattet, havde han været saa heldig at tage en svensk Fregat paa 30 Kanoner, Svensk Island, kaldet, og denne Begivenhed forsonede ham med Tordenskjold, der nu fik bedre Tanker om ham, og ansaae ham for en brav og duelig Officeer. Da Vosbein saa et Uveir trække op fra Admiralitetet og hans gode Benner raadede ham til at falde til Føie for Tordenskjold, der var af et forsonligt Gemyt, tilskrev han ham, og bad ham lade den Sag falde „fordi han havde opponeret sig imod Commandoen.“ — „Jeg er forsikkret,“ tilføiede han, „at

Herr Commandeuren er af et saa raisonabelt Gemyt, at han ikke vil see min Ulykke; Intet skal være mig kjærere, end at søge Commandeurens Venskab. Jeg formoder Herr Commandeuren recommenderer min Sag hos Hans Majestæt, saa jeg kan nyde nogen Douceur for min Lykke, jeg har havt.“

106

Mere behøvedes der ikke for at forsonen den godmodige Tordenskjold; han tilskrev Vosbein strax et høfligt Brev, hvori han erklærede, at han fandt sig tilfredsstillet, fordi han havde tilstaaet sin „Faute mod Commandoen,“ og erklærede at hans „Forfølgelse ikke strakte sig videre“, lovede „da han havde ladet see en smuk Bravoure mod sin skarpe Fjende“, og han havde bemærket hans „Capacitet“, at han skulde ikke alene anbefale hans Sag til Admiralitetet, men ogsaa til Kongen.

Og Tordenskjold var ikke den, der lovede Noget og ikke holdt Ord. I en Skrivelse til Admiralitetet af 14de Juni omtaler han Vosbein paa følgende Maade:

„Min Prætension mod Hr. Capitain Vosbein er nu, siden han tilstaaer sin Forseelse, saavidt mig angaaer, ganske bilagt. Enhver, som mig kjender, veed, at jeg ikke har Tilbøielighed til at føre noget Menneske i Ulykke, end sige den, som jeg mod al Forventning nu fik Beviis paa ved hans beviste Bravoure med sin skarpe Fjende i sidste Action, at være en brav Soldat; men at han har en god Forstand, har jeg vidst længe før. Skriver denne Dag til Hans kongelige Majestæt for ham, vil derfor her ikke aarsage længere Ophold, alene jeg af Hjertet solliciterer for ham. Lad ham skaanes, naadige Herrer, for Proces, som spilder Tiden og forsømmer Kongens Tjeneste, hvortil jeg nu veed, at han duer, og giver ham en Douceur for sidst beviste Tjeneste, som jeg antager for en Naade, mig selv bevist.“

107

At hans Skrivelse til Kongen ikke har været mindre gunstig stemt for Vosbein, maa man slutte sig til deraf, at ganske kort efter blev denne Commandeur-Capitain.

Efter at have givet denne Skildring af Tordenskjolds forsonlige og godmodige Charakter, ville vi skride videre frem i Skildringen af vor Helts Bedrifter.

VII.

Endnu i otte Dage holdt Tordenskjold Indløbet til Gothenborg bloqueret, da tillod hans Skibes Tilstand ham ikke længere at udsætte deres Reparation, hvorfor han maatte søge Havn. Gabel greb denne Leilighed for at krænke Tordenskjold, ved at udvirke en Cabinetsordre, at Bloqueringen skulde igjen begynde, hvilket for Tiden var en Umulighed, da Admiralitetet havde commanderet flere af de norske Skibe ned til Kjøbenhavn.

Carl den Tolvte havde imidlertid ikke, fordi han havde maattet trække sig ud af Norge med uforrettet Sag, opgivet sit Haab at forene Norge med Sverrig. Han vedblev ikke alene at forsvare sin stærke Skandse ved Svinesund paa Grændsen af Norge, men begyndte endog i Sommermaanederne at befæste Havnen ved Strømstad.

Denne By ligger to smaa Miil fra den norske Grændse og kun nogle faa Miil fra Frederikshald.

108

Naar han befæstede dens Havn, kunde man her have de for den svenske Hær saa nødvendige Magaziner, ligeledes kunde ogsaa Transportskibene samles og Krigsskibene ligge her og have et vaagent Die med Tordenskjolds Foretagender i Kattegattet. Den **svenske Generalmajor Gjerta** ledede Arbeidet. Paa en lille Ø, der ved en Bro stod i Forbindelse med Byen, tæt udenfor Strømstad, opkastedes der nu et svært Batteri paa 14 attenpundige Kanoner, hvilket erholdt Navnet: „**Carolus**“ efter den svenske Konge. Desuden arbejdede man paa, ved to Skandser, hver paa sin Side af Byen, at sikre den fuldkommen fra Søsiden.

Tordenskjold havde ikke saasart faaet Underretning om Strømsbads Befæstigelse, førend han indsaae, hvilken stor Skade derved kunde tilføies hans Fødeland. Før Fæstningsværkerne vare fuldendte, var det af Vigtighed strax at forstyrre Arbeidet, og derfor maatte Strømsbad angribes strax. Men gjort klog af Erfaring vilde han først fremlægge Admiralitetet og Kongen sin Plan. Dette gjorde han under 8de Juli. „Kan mig dette gelinge,“ skrev han, „venter jeg Eders Majestæts allernaadigste Gefal, efterdi Fjenden om og naar han Noget imod Norge vil tentere, efter al Raison ikke alene vil bruge samme Sted som et Magazin, men endog som et Refugium søværts, og er derfor af saameget større Consequence.“

Ogsaa med General Wedel, Præsides i Generalitetet i Norge, vexlede han Breve om denne Gjenstand. Han beklagede sig over, at „han manglede tilstrækkelig Styrke til at bloquere Gothenborg, og at

109

han afventede Hans Excellences naadige Betænkning specialiter, da han var betænkt paa at agere forsigtigt, og ikke uden foregaaende fælleds Raad, særlig udi vigtige Sager, Noget at foretage.“ Men Wedel, der vistnok gjerne vilde unddrage sig alt Ansvar denne Sag angaaende, lod ham vente paa Svar og opmuntrede ham derpaa blot „til at standse Fjenden i sit Forehavende og gjøre ham alt muligt Afbræk.“

Men det gik seent med Udrustningen, skjøndt Tordenskjold skrev Brev paa Brev for at paaskynde den, og forestillede, at det netop var om Hurtighed at gjøre i denne Sag. Disse Skrivelser skildre Mandskabets ynkelige Forfatning af Mangel paa Proviant og Penge. „Folkene,“ hedder det et Sted, „falde dagligdags i Hobetal i hidsige Sygdomme og Raseri, og have de arme Folk ikke det Ringeste at læske sig paa, saa at den slette Anstalt ikke noksom er at beklage, og det intet Under er, om baade Lyst og Kjærlighed forgit dem.“ Han erklærede derfor reent ud, at det ikke var ham muligt at gaae tilsøes af Mangel paa behørig Proviant og andre Fornødenheder til Flotillen, og at han derfor maa være undskyldt for de Følger, dette vilde have.

Først midt i Juli var han færdig at gaae i Søen, og den 14de forlod han Frederiksstad med de tre Orlogsskibe „Lolland“, „Fyen“ og „Gothenborg“, Stykprammene „Noæh-Ark“ og „Hjælperen“, samt 9 Galleier. Men uheldigviis blev Vinden nu ugunstig og nødsagede Stykprammene og Galleierne til at søge ind under Gjerv, en Miilsvei fra Strømsbad. Men

110

Tordenskjold selv krydsede med de 3 Orlogsskibe og kastede om Eftermiddagen den paafølgende Dag Anker et godt Kanonskud fra Batteriet „Carolus“.

De Svenske hilsede paa Flotillen med to skarpe Skud, der naaede „Lolland,“ men dette hindrede ikke Tordenskjold i at gaae i Land paa en lille Ø, for derfra at udspeide Fjendens Foretagender og Styrke. Batteriet „Carolus“ var opkastet under en lodret fremspringende Klippe, lod formode, at de Kugler, som ikke traf Batteriet, men sloge imod Klippen, vilde kastes tilbage og anrette ligefuldt Skade. To Batterier, hver paa sin Side af Byen, troede Tordenskjold ikke at behøve at frygte for; thi de vare, saavidt man kunde see, kun forsynede hver med tre middelmaadige svære Kanoner, og endnu ikke beskyttet ved noget Brystværn, hvilket imidlertid vist vilde skee om en kort Tid, da Svenskerne arbeidede af alle Kræfter paa deres Fæstningsværker.

Medens Tordenskjold tog Havnen og Fæstningsværkerne i Øiesyn, havde Svenskerne med stor Iver faaet en Mørser plantet paa Toppen af den Klippe, hvorunder Batteriet var opkastet. De kastede tre Bommer med den, hvoraf ingen tilføiede Skibene Noget, uagtet de faldt i deres Nærhed, men ved det tredie Skud sprang Mørseren.

Tordenskjold forelagde nu et Udkast til Angrebet for alle Cheferne paa Escadren. De 3 Orlogsskibe skulde angribe Batteriet fra Nordsiden, Stykprammene og Galleierne skulde fordele sig paa begge Sider af den Holm, paa hvilken Hovedbatteriet var an-

111

bragt, og søge at afskjære dets Samqvem med Byen. Var nu den fjendtlige Ild bragt til Tavshed, skulde en Afdeling Soldater landsættes paa Øen, og derfra forsøge hvad der kunde være at foretage mod Strømstad selv. Officererne fandt alle Planen god, og at det i det værste Tilfælde ikke vilde være vanskeligt for Galleierne og Stykprammene at trække sig tilbage under Orlogsskibenes Kanoner.

Imidlertid udebleve Stykprammene og Galleierne, og de svenske Fæstningsværker bleve stærkere og stærkere med hvert Minut. De tvende paafølgende Dage, den 16de og 17de Juli, var det saa stille Veir, at Fartøierne ikke kunde arbeide sig op mod Strømmen, og først om Eftermiddagen den 18de, en Søndag, ankom endelig Prammen „Noæh Ark,“ ført af Capitainlieutenant Grib; men den fulgte tre Galleier og senere endnu en, men „Hjælperen“ og de øvrige Fartøier udeblev.

Tordenskjold lod nu alle Anførerne paa hele Escadren kalde sammen til et Krigsraad og forestillede dem, at jo længere man udtrak Angrebet, jo mere befæstigede Fjenden sig. Man kunde ogsaa see Masser af Infanteri trække sig sammen om Strømstad og hvorledes Antallet af de hvide Telte forøgedes. Han forespurgte sig om deres Mening, enten man skulde oppebie de øvrige Fartøiers Ankomst eller angribe med den Magt, man allerede havde. Capitain Grib stemmede, som man nok kan vide med Hensyn til hans modige Charakter, strax for Angrebet, og lovede, at han samme Nat Klokken 2 skulde med sin

112

Stykpram være paa den ham anviste Post paa den søndre Side af Batteriet „Carolus.“ Tordenskjold lod nu de øvrige Chefer undertegne et Document, hvori de erklærede sig „ganske eenstemmige“ med Tordenskjolds Mening, og nu blev da Angrebet bestemt til den paafølgende Nat.

Før Krigsraadet holdtes, havde Prædiken, Bøn og Communion fundet Sted ombord paa Skibene; nu, førend Kampen skulde begynde, lod den religiøse Tordenskjold sin Præst kalde og nød under alvorlig Bøn og med stor Andagt den hellige Nadvere. Han vidste, at der forestod ham en alvorlig Dyst.

Klokken 12 om Natten begyndte man at indvarpe Skibene; inden Klokken 1 var Capitain Grib paa sin Post ved Batteriet og forkyndte sin Ankomst ved at sende Batteriet „Carolus“ sit glatte Lag; men da Skibene endnu vare under Indvarpning, og han saaledes ene maatte udholde Fjendens voldsomme Ild, lagde han „Arken“ bag en Klippe, hvor den indtil videre var nogenlunde dækket.

Orlogsskibene maatte udstaae meget, førend de kunde komme paa deres anviste Plads. Vind og Strøm vare dem mod, og da de kom paa Skudstance, blev Varptongene flere Gange overskudte, hvormed megen Tid spildtes. Da Forsiden af Skibene under Indseilingen var nødsaget at vende lige imod Batteriet, fik de alle dets Lag langskibs, fra Forstavnen til Agterstavnen, hvorved der dræbtes og saaredes en Mængde Folk. Først Klokken 4 om Morgen kom „Lolland“ paa sin Post. Forinden havde

113

havde den uforsagte Grib været ombord hos sin Chef, som omfavnede ham og bad ham, da hans Pram endnu laa i Skjul bag Klippen, at han vilde begynde at fyre paa Fjenden igjen, for derved at dele hans Skyts, da denne ellers let kunde ødelægge hans Skib forinden han havde naaet sin Plads. Men nu vilde Skibet, da Vinden havde stillet af, ikke lystre sit Roer og dreiede Bredsidens imod Fjenden. Det var en piinlig halv Time, at Tordenskjold maatte ligge stille og uvirksom i en voldsom Ild med Forstavnen af Skibet vendt lige imod det svære Batteri i en Afstand af nogle hundrede Alen. Endelig fik man fastgjort en Trosse paa en lille Holm og saaledes sveiede Skibet.

Efterhaanden kom ogsaa „Fyen“ og „Göthenborg“ paa deres Poster, og en vedholdende Ild rettedes mod Batteriet, hvis Kanoner Klokken 6 om Morgen vare bragte til Tavshed, fordi Artilleristerne enten vare dræbte eller saarede. Men det varede kun en kort Stund, da lod General Gjerta friske Folk

komme fra Strømstad, og, skjøndt det var gamle, erfarne Grenaderer, saae man dog Gjerta drive dem, da de nølede, med dragen Kaarde ind i Batteriet.

I den Plan Tordenskjold havde lagt imod Strømstad, var det et af de vigtigste Punkter, at Batteriets Samqvem med Byen forhindredes, for at det ikke skulde faae Assistance. Galeierne havde derfor ogsaa faaet Ordre at lægge sig saaledes, at deres Ild

114

kunde bestryge den Bro, der forbandt Holmene med Landet, men her var de ogsaa en Skive for Batteriernes Kanonild, og **Capitain Sahlgaard, der commanderede Galeierne**, havde maattet trække sig tilbage. Saaledes blev da „Noæh Ark“ alene udsat for Fjendens Ild, der ogsaa var saa heftig, at Capitain Grib to Gange stod som fjerde Mand paa øverste Dæk, da alle de øvrige Folk vare nedskudte. Men nu forsynedes Prammen fra Galeierne med friske Folk og vedblev tappert at forsvare sig. Grib lod endog hale indenfor Batteriet for at forbyde Fjenden Tilførsel af friske Folk over Broen, men i dette Øieblik blev hans ene Arm knust ved et Kardetschskud. Det var ikke muligt for den tappe, haardt saarede Sømand at vedblive med Commandoen paa det øverste Dæk, Blodet forløb ham, og han maatte bæres ned i sin Kahyt, hvorfra han dog befalede, „at man maatte ikke qvittere Posten eller forlade Tordenskjold saalænge Skibet kunde flyde paa Vandet.“ Men Prammen havde allerede faaet fire Grundskud, det femte løsnede en Planke i Bandgangen, og den commanderende Lieutenant saae sig nødsaget til at trække den ud af Ilden, dersom den ikke skulde synke, medens Batteriets Kanoner bleve bragt i den ene Side af Fartøiet, Lekken saa godt som muligt stoppet, hvorpaa Prammen trak sig tilbage.

Men ogsaa Orlogsskibene lede meget, og Tordenskjold stod med sin Broder Capitain Wessel selv Tredie tilbage paa „Lollands“ Skandse, da „Noæh

115

Ark“ forlod sin Post. Da han hørte at Grib var saaret, befalede han sin Adjutant, Capitainlieutenant Lilienskjold, at overtage Commandoen paa „Noæh Ark“ men idet Lilienskjold forsikkrede, at han skulde gjøre sin Skyldighed, saalænge der var en Blods-draabe i ham, og gik ned ad Faldrebstrappen, kom en Kanonkugle og skjød ham saa godt som tversover.

Nu affyredes kun enkelte Skud fra Batteriet „Carolus“, da dets Ammunition for Øieblikket næsten var forbrugt, og et Krudtmagazin var spruugen i Luften. Paa denne Tid ankom den længselsfuldt forventede Stykpram „Hjælperen“ med dens Galeier og begyndte at varpe sig op af Indløbet for at tage Deel i Bataillen. Tordenskjold fandt dette Øieblik gunstigt for at forsøge en Landgang; han roede derfor fra „Lolland“ over paa Galeien „Sophia“, hvor han selv gik ombord, og befalede at roe af al Magt mod den Øe, paa hvilken Batteriet laa. Men 2de af Galeierne bleve tilbage under det Foregivende, at de vare stødt paa Grund, og Tordenskjold bragte nu de 2 Galeier, „Sophia“ og „Prinds Carl“ lykkeligt paa deres Post.

Hidtil var intet Musketskud blevet affyret paa de Danske, men da disse tvende Galeier nu nærmede sig Landet, for at landsætte Tropperne, reiste en Bataillon svenske Grenaderer, der hidtil havde ligget i Skjul bag Batteriets Brystværn, sig og aabnede en ødelæggende Musketild paa de danske Galeier. General Gjerta commanderede selv Folkene, og lod be-

116

standig et Geled fyre medens et andet ladede. Ved den allerførste Salve saaredes 56 Mand og dræbtes 2. Denne Kugleregn i en Afstand af omtrent 30 Alen nedlagde næsten paa engang alt Mandskabet paa Dækket, og de faa Folk, der endnu bleve ilive, flygtede ned under Lugerne eller i Kahytten. Tordenskjold blev ved denne Leilighed for første Gang og for sidste Gang i sit Liv saaret. Han blev truffet af 2 Kugler, een i Armen og een i Halsen, og da Blodet begyndte at forløbe ham, maatte han

bringes ombord i sit eget Skib. Capitainlieutenant Dam, der var Chef paa Galeien „Sophia“, blev dræbt, og fandt man ham saaret paa utallige Steder. Major Rosenkrantz, der skulde commandere Landgangen, blev ogsaa saaret.

Tordenskjold var, uden at agte paa sig selv, blot bekymret for de to Galleier, der, næsten blottede for Mandskab, laae lige under Fjendens Batteri, men kunde ikke bevæge nogen af Officererne eller Mandskabet til at forsøge paa at redde dem; selv kunde han formedelst sine Saar ikke holde sig opreist. Endelig tilbød Cadetten Wodroff, der gjorde Tjeneste som Adjutant i den Dræbtes Sted, sig at vove Forsøget, og nogle Matroser, der vare ligesaa modige, steg ned i en Jolle. De roede ned til Galleien „Sophia“, fastgjorde en Trosse, og halede den lykkelig ud, uden at miste mere end som een Mand.

I den anden Gallei, „Prinds Carl“, fandtes der kun to levende Mennesker, nemlig Chefen, Lieutenant Helmich, og en Matros, men som vare nede i Skibet; thi havde de viist sig paa Dækket, havde man strax

117

nedskudt dem. En svensk Grenadeer, der troede, at Galleien var et let Bytte, sprang ud i Vandet for at trække den paa Land. Da Lieutenanten bemærkede det, rendte han frem i Kahytsdøren og skød ham en Kugle igjennem Hovedet, saa han styrtede død om i Vandet. Men at redde Galleien, syntes næsten ikke muligt, thi Veiret var ganske stille og Seilene uheldigviis beslagne. Matrosen, der var ombord, var imidlertid ikke forknyt, han foer med en Kniv i Haanden op i Takkelagen og overskar Rebene, hvormed Seilene vare beslagne. Skjøndt de svenske Soldater sigtede efter ham som en Skive, blev han kun truffen af en Muskulkugle i Laaret og reddede sig lykkelig ned under Lugerne. Men endnu var Galleien næsten i Fjendevold, thi Seilene hang formedelst Vindstille slappe ned og fra de andre Skibe gjordes intet Forsøg paa at redde den.

En Skipper, ved Navn Elias Wulff, paa Halvgallioten Pollux, besluttede nu at redde Fartøiet. Han aflædte sig indtil Skjorten, steg op paa Fartøiets Hytte, knyttede Haanden mod Fjenden, bukkede sig for ham, just ikke paa den høfligste eller anstændigste Maade, og udskjældte og udfordrede ham det Bedste han kunde. Imedens dette skete, tog Mandskabet Mod til sig og roede af alle Kræfter ind mod Kysten. De svenske Grenaderer bleve forbittrede paa den uhøviske Skipper; de sigtede kun efter ham, men til hans Held, formodentlig formedelst Galleiens stærke Fart, traf de ham ikke. Mandskabet fik en Trosse fastgjort paa „Prinds Carl“ og Fartøiet reddet uden Tabet af en Mand.

118

Da saaledes Galleierne vare frelst og Tordenskjold saae, at der, uagtet Officerernes og Mandskabets heltemodige Udholdenhed, Intet var at udrette, gav han Ordre til at retirere. Alle Skibene bleve efterhaanden lykkeligt trukne ud af Ilden, og saaledes endtes Angrebet paa Strømstad, rigtignok, som Tordenskjold skriver i sin Indberetning til Kongen, „uden Tabet af en Jolle“, men derimod var 96 Mand dræbte og 246 saarede, uden at Hensigten med Angrebet var opnaaet.

De danske Fartøier, i Særdeleshed „Lolland“ og „Noæh Ark“, vare blevne saa ilde tilredte i Slaget, at Tordenskjold fandt det nødvendigt at søge Havn for at lade dem reparere, og løb derfor ind til Frederiksstad i Norge. Men med alt dette Uheld og skjøndt han var saaret, var han dog ligefuld af Mod og Virksomhed. Han gav saaledes Ordre til Capitain Sahlgaard, med „Hjælperen“ og „Noæh Ark“, saasart de kunde blive reparerede, strax at forseile udenfor Strømstad, hvor han baade Dag og Nat skulde paaagte, at ingen Tilførsel fandt Sted til denne By, saa at Fjenden ikke kunde faae noget Kornmagazin oprettet der, hvortil han allermest trængte; thi da, meente Tordenskjold, vilde han ophøre at gjøre Indfald i Norge. Allerede de første Dage i August vare de nævnte Fartøier reparerede, og den 9de i samme Maaned var Tordenskjold selv med sine tre Orlogsskibe udenfor Strømstad.

Uagtet hans Saar endnu ikke var helbredet, tog han dog selv iland for at recognoscere, endskjøndt der blev skudt paa ham fra de fjendtlige Galleier.

Tredie Afsnit.
Tordenskjolds videre Heltebedrifter.
Carl den Tolvtes Død.

(Blank bagside)

121

I.

Nu kom Efterveerne af Slaget, nemlig hvorledes man i Kjøbenhavn vilde modtage Efterretningen om denne Affaire. Han vidste ret godt, at man ikke kunde Andet end erkjende, at medens danske Koffardiskibe kunde seile saa sikkert som i Fredstider frem og tilbage over Nordsøen, var den svenske Handel aldeles forstyrret og Communicationen langsmed Kysten hele Sommeren afbrudt. Men det vilde ikke være nok til at undertrykke den Dadel, som hans Fjender, ved Efterretningen om det uheldige Udfald af hans Angreb paa Strømstad, vilde tilkjende ham. Allerede efter Kampen ved Gothenborg havde han tilskrevet Kongen:

„Dersom Eders Kongelige Majestæt maatte sætte Tvivl til min Forsigtighed, enten formedelst mine unge Aar eller for Behag udi Sjæles Sacrificering, i allernaadigst anfortroede Commando, og Andre fandtes, der baade kunde og vilde Saadant bedre udføre, da vilde jeg glæde mig over allernaadigst gjorte Forandring, søgende mit Soulagement i en god Samvittighed.“ I sin Indberetning om Angrebet paa Strømstad fremsatte han endnu engang klart de Grunde, der

122

havde gjort det nødvendigt; han beviste den yderlige Forsigtighed, han havde anvendt i at indhente Vedkommendes Raad og Betænkning, og meente derfor vel at kunne sige, „at Planen var uforgribelig vel overtænkt og med Flid prosequeret.“ — „Men,“ tilføiede han, som om han kunde ane, hvilken Modtagelse hans Efterretning vilde finde, „jeg veed, at det Alt ikke er nok, siden jeg ikke naaede min Dessein.“

Og hvad han anede, gik i Opfyldelse. Efter at han havde indesluttet Strømstad fra Søsiden og anbefalet sine tappre Officerer, især Capitain Grib, til Kongens Naade, kom der, i Begyndelsen af August, den Efterretning til Flaaden, at **Schoutbynacht Rosenpalm** af Kongen var bestemt til at afløse ham. Tordenskjold skulde for Fremtiden, som en anden Skibschef, føre Orlogsskibet „Lolland“. Den 19de August overdrog han Commandoen over Escadren for Strømstad til Capitain Rostgaard, og gav ham sine sidste Ordre om „de fjendtlige Galleier at holde indespærrede og flittigt at paasee, at Alting vel tilgaaer“; selv reiste han derpaa til Christiania, enten han nu der havde Forretninger at afgjøre med det norske Generalitet eller for at undgaae den Krænkelser, personlig at nedlægge sin Magt i sin Efterfølgers Hænder. Faa Dage efter ankom Schoutbynacht Rosenpalm og overtog Commandoen for Strømstad. Men han bevirkede ikke noget heldigere Udfald af Havnens Blokade, tvertimod slog en stærk Transportflaade sig igjennem til Strømstads Havn, og de danske Skibe led saameget fra Landbatterierne, at Schoutbynachten i

123

Enden af August maatte ophæve Blokaden og søge Ankerplads under Norge.

Nu var Tordenskjolds Virkekreds indskrænket til Orlogsskibet „Lolland,“ og skulde han fra nu af modtage sine Ordre fra Flaget. Uagtet denne Ydmygelse tænkte han dog blot paa Fædrelandets Gavn og indgav et Forslag saavel til Schoutbynachten som til Admiralitetet, der gik ud paa at bemægtige sig Carl den Tolvtes kloge **Minister Baron Gørtz**, som man paa denne Tid ventede hjem fra Holland, og om hvem Rygtet sagde, at han havde farlige Anslag for imod Sverrig.

Tordenskjold havde foreslaaet Orlogsskibene „Fyen“ og „Lolland“ til at krydse paa denne Expedition, det sidste under hans egen Commando, ligesom at „Gothenborg“ og Galeierne fik Post ved den lille Ø Mago tæt udenfor Strømstad, for at forhindre at det derværende Magazin ikke fik nogen Tilførsel. Hans Plan blev antaget; men han, den virksomme, aldrig ledige Sømand, kom, istedetfor at krydse i Nordsøen, til at ligge paa en kjedsommelig og med Møie forbunden Post, for at observere. Men, skjøndt det ikke, som han skriver til Kongen, var hans Natur at ligge stille saaledes, opfyldte han dog sine Pligter i enhver Henseende. Han gik især iland paa de omliggende Øer ved Strømstad; hans Galleier laae aldrig stille, hverken Nat eller Dag, og Kong Carl selv var Øienvidner til en Kamp imellem ham og nogle svenske bevæbnede Fartøier fra Strømstad. Han bemægtigede sig en Deel Krydsfartøier, Galeier.

124

Pramme og deslige, og borttog eller opbrændte 16 Transportskibe, der før han kom paa sin Post havde ført Ladning til Stralsund.

Paa Kongens Fødselsdag den 11te October havde han indbudet mange af Frederikshalds Borgere og høie civile og militaire Embedsmænd til en „Gallats“ eller Festivitet. Man dandsede ombord paa Skibet hele Natten og morede Selskabet med som Tilskuere at overvære en Kamp imellem en tam, norsk Bjørn, han havde ombord, og en Tambour i Vandet. Da Tambouren var en overordentlig god Svømmer, kunde Bjørnen ikke gjøre ham noget. Paa samme Tid gav Tordenskjold Prøve paa sin saa meget omtalte Færdighed med Skydevaaben, thi foruden Bjørnen, havde han endnu nogle Ulve og Ræve ombord paa Skibet, og paa disse streiffede han Øreslipperne med en Pistolkugle uden at beskadige Dyret. Samtidig gjorde han sine Gjæster Foræringer af Uhre, Daaser og Ringe, udbragte Skaaler og lod skyde med Kanoner, indtil han næste Morgen tog Afsked fra dem.

Endelig slog hans Forløsningstime fra den kjedsommelige Post, da han efter Begjæring fik Tilladelse at forlade Escadren i Nordsøen og begive sig ned til Kjøbenhavn, efter at have overgivet Commandoen paa Orlogsskibet til Capitain Rostgaard. Da Tordenskjold forlod „Lolland,“ gav han Mandskabet den fortjente Roes, at det havde opført sig som brave Folk i dets Konges og Fædrelands Tjeneste; han takkede det for den Lydighed, det havde

125

viist ham, og yttrede, at han var villig til at tjene det igjen, saa meget mere, som han maatte tilstaaer, at det havde udstaaet stor Travail under hans Commando. Han uddeelte en ikke ubetydelig Pengesum imellem det, og lod to Tønder med Tobak rulle frem, hvilket han ligeledes uddeelte imellem det. Et tregange gjentaget Hurraraab lød efter ham, da han forlod Skibet, for med „Løvendahls Gallei“ at begive sig til Christiania, hvorfra han agtede at tage til Kjøbenhavn.

Men en heel Maaned forløb i Christiania inden hans Forretninger vare tilende, thi han havde isinde paa denne Reise at tage en Deel af sin Formue, der bestod i Varer og Penge, med sig til Kjøbenhavn. Han valgte til sin Hjemreise en lille Hukkert, der kun førte 2 trepundige Kanoner, og som han selv i Septembermaaned havde taget fra de Svenske ved Strømstad.

Den 7de gik han i Laurvig ombord paa Hukkerten, der var ladet med Jern. Alle sine Kostbarheder og Sager af mere end en Værdi af 30,000 Rdlr., samt en stor Mængde kostbare Geværer lod han bringe

ombord. Personalet paa dette lille Skib bestod kun af hans Secretair, en Hovmester, en Paukeslager og 6 Trompetere, 2 Styrmand, 6 Matroser og 2 svenske Fanger, ialt 20 Mand med ham selv beregnet. Samme Aften lettede han Anker, og var næste Formiddag i Kattegattet, men blev af Vinden nødsaget til at holde tæt ind under den svenske Kyst.

126

Da fik man omtrent Klokken 10 Die paa en Seiler, der forlod Kysten for at gaae dem imøde; og snart bemærkede man, at det var en svensk Fregat paa 16 Kanoner. Hvor forvoven Tordenskjold ellers var, saa var Partiet her altfor ulige til, at han gjerne vilde indlade sig med Svenskerne; han lod derfor sætte til Alt, hvad trække kunde, men Fregatten var en udmærket Seiler, og han bemærkede snart, at den inden en kort Tid vilde have naaet ham. Her var gode Raad dyre, og slaae fra sig af alle Kræfter, var det eneste Middel som stod til hans Raadighed. Han lod hale de to smaa Kanoner over i den ene Side af Fartøiet imod Fjenden, uddeelte Geværer til Besætningen, tog selv to Rifler og Musquedoner, en Bøsse, der paa engang udsender en heel Ladning smaa Kugler, og befalede sine to Tjenere, bestandig at lade hans Geværer, ligesom han havde afskudt dem. En af Trompeterne, der var forknytt, bad Tordenskjold, idet han rakte Haanden ud imod ham, om at stryge Flaget, men det eneste Svar Tordenskjold gav ham, var et dygtigt Hug over Armen, som han vist nok følte i lang Tid efter. At indlade sig paa et andet mundtligt Svar, var der ingen Tid til; thi Fregatten var nu kommen dem paa Skuddistance og gav dem det glatte Lag.

Den arme Paukeslager blev truffen af en Kugle saaledes, at han ikke mere kunde røre ved nogen Pauke, da han var stokdød. Samtidig blev en Bøsse, som en af Tordenskjolds Tjenere holdt i Haanden, skudt tversover, og Hukkertens Takkelage

127

led betydeligt. Men det gjorde intet Indtryk paa Tordenskjold; med sin sædvanlige Koldblodighed besvarede han Svenskernes Ild med sine to smaa Kanoner og skjød med sine Rifler dødbringende Skud. Det var saa rimeligt, at den svenske Capitain maatte ansee Hukkerten for sit sikke Bytte, og derfor raabte han: „Stryger I ikke Flaget, saa kan I vente Eder et Lag endnu.“ Denne Opfordring besvarede Tordenskjold ved at lade en af Trompeterne slaae paa Paukerne og de øvrige blæse en Fanfare i deres Trompeter. Ovenpaa denne lystige Musik raabte han til Svenskeren: „I maa vide, det er Tordenskjold, med hvem I har at gjøre. Han lader sig ikke tage saa let; men er I en ærlig svensk Officeer, saa prøv paa at lægge ombord for at entre; kan I det, saa vil jeg holde Eder for den bedste Officeer i Sverrig.“

Fregattens Capitain var ikke seen med at følge Indbydelsen, thi hans Skib havde en Besætning af 60 Mand, og der kunde ingen Tvivl være om, at ved en Entring maatte han kunde overvinde Tordenskjolds langt ringere Besætning. Men saa let gik det ikke til ved Entringen, som han troede. I flere Timer holdt han tæt paa Siden af Hukkerten, som han af og til gav det glatte Lag, men naar han vilde til at gjøre Entredræggene faste, gjorde Tordenskjold en snild Maneuvre, og Entredræggene faldt i Vandet.

Tordenskjold havde imidlertid snart bortskudt alt sit Skraa; men uden at være raadvild, lod han sine

128

Tintallerkener skjære istykker og besvarede Fjendens Skud med denne usædvanlige Ladning. Længe syntes det imidlertid ikke at Tordenskjold kunde udholde den høist ulige Kamp. Hukkertens staaende og løbende Redskab var saa forskudt, at den neppe vilde lystre Roret. Den svenske Capitain bemærkede ogsaa dette, da han derfor kom igjen paa Siden af Hukkerten, tog han sin Hat, og svingede den over Hovedet og raabte: „Jeg gratulerer mig til at bringe Hr. Tørens kjöld til Gothenborg. Vil I

overgive Eder, saa skal I blive behandlet paa det Bedste, og ikke miste det Mindste af Eders Tøi.“ — Men Tordenskjold kjendte ikke til det Ord: at „overgive sig.“

„Hverken I eller nogen Svensker,“ raabte han, „skal føre mig til Gothenborg!“ tog derpaa et fast Sigte paa Capitainen, og i det Samme styrtede Svenskeren omkuld. Hans Fald foraarsagede den største Forvirring paa Fregatten, og da Trompeterne i det Samme blæste lystigt og Paukerne dondrede over denne Seir, dreiede Fregatten af og seilede sin Cours. Saaledes havde da Tordenskjold med 2 smaa Kanoner bestaaet en Kamp med 16. Rigtignok havde han mistet 7 af sit Mandskab, men efter en fem Timers Kamp fortsatte han uhindret Reisen med sin forskudte Takkelage og sit gjennemhullede Skrog af et Skib, og da Aftenen frembrød, havde han naaet Sundet.

Folkene kunde vel trænge til en Hjertestyrkning, og Tordenskjold uddeelte Viin imellem dem, men

129

han tog sig ikke ivare for, da han gik ned i sin Kahyt for at udhvile sig efter sine Anstrængelser, at Folkene tog temmeligt meget til sig. Styrmandene, som han havde befalet at styre lige ind i Sundet, tog ikke den rette Landkjending, styrede for tæt ind paa den svenske Kyst, og Klokken 10 om Aftenen satte Hukkerten for fulde Seil til paa de saakaldte Svinebover tæt nedenfor Kullen. Stødet var saa voldsomt, at en Planke sprang i Bunden og Fartøiet løb fuldt af Vand. Tordenskjold kom farende som en Løve ud af Kahytten, men hvad skulde han gjøre. Nu var han dog kommen paa svensk Grund, som han for saa Timer siden havde forsikkret ikke skulde skee, og kunde let falde i de Svenskes Hænder. Tordenskjolds hele Haab beroede nu paa den eneste Jolle, han havde ombord, men den var saa forskudt af Fjendens Kugler, at den syntes ubrugelig. Men ved at tilstoppe Hullerne med Klude og slaae Plader over dem, blev den dog nogenlunde repareret. At faae den i Vandet, var derimod ingen let Sag, da alle Takler og Gier vare afskudte. Endelig lykkedes det at vælte den overbord. Han besteg den nu med sin Skrifer og to Matroser, og befalede sin Hofmester ikke at overgive Vraget, om ogsaa svenske Baade skulde nærme sig, men holde dem borte med deres Ildvaaben, indtil han kunde sende Chaluppen fra Vagtskibet i Sundet for at bjerge Gods og Mandskab. Den skrøbelige Jolle løb snart fuld af Vand, og det var kun ved at han og hans Skrifer

130

i et væk med deres Hatte øste Vandet ud, at de reddede den fra at synke, men efter at have udstaaet den største Livsfare, kom han lykkeligt i Land paa den nordligste Odde af Sjælland. Ikke saasnart var Tordenskjold kommen i Land, førend han henvendte sig til Chefen for Vagtskibet, Capitainlieutenant Løve, for ved hans Hjælp at faae Folkene og sit Gods reddet. Men Chefen for Vagtskibet viste ikke synderlig Iver for at opfylde sin Pligt, og Tordenskjold fandt det derfor nødvendigt at indsende en Beretning om det Foresfaldne til Admiralitetet. „Klokken 3 om Eftermiddagen,“ skrev han, „roede bemeldte Monsieur Løve ud med et Par Joller og Folk med Haandgeværer forsynede, men et Qvarteer omtrent derefter kom han tilbage. Det blæste vel meget haardt, men samme Nat kan ingen gyldig Undskyldning have, at Veiret jo var bekvemt, at Hukkerten med Hans Majestæts Folk og med medhavende Gods og Bagage jo magelig kunde have været conserveret.“

Det paa Hukkerten efterladte Mandskab stolede imidlertid trygt paa Tordenskjolds Løfte om at sende det en Baad til Hjælp. Men ikke saasnart var det bleven Dag, førend der nærmede sig nogle store svenske Baade fyldte med Soldater og Bønder, som havde Strandvagt. Under Anførsel af Hofmesteren Hertz gjorde Folkene hvad Tordenskjold havde befalede, holdt Folkene i Afstand hele Dagen med deres Bøsser, og overgav sig først imod Aften, da man begyndte at fyre paa dem med nogle Svingbasser og Vraget skiltes ad. Det var skammeligt at

131

saa brave Folk ikke blev reddet af den forsømmelige Vagtchef.

Da Fangerne, der udgjorde 10 Mand ialt, vare komne iland, antog Svenskerne Hovmesteren for Tordenskjold, saavel formedelst hans Udseende som hans kjække Modstand. Trods hans Benægtelse bleve de overbeviste om deres Menings Rigtighed, og førte ham til den nærmeste Kirkegaard, hvor en nedsat Krigsret dømte ham til Døden, fordi han havde dræbt nogle af deres Folk efter at være strandet paa svensk Grund. Men hertil havde den kjække Hovmester ikke den mindste Lyst. Han fik derfor det Indfald, for at redde sit Liv, at begjære at tale med Kong Carl, der paa den Tid opholdt sig i Lund, da han havde noget Vigtigt at berette ham. Den formeente Tordenskjold blev nu sat paa en Hest og under tilstrækkeligt Følge ført til Lund. Dagen efter kom de andre Fanger, blandt dem den norske Bjørn, hvilket endnu mere bestyrkede dem i deres Mistanke, da man vidste, at den hørte til Tordenskjolds Følge. Men den norske Bjørn var ligesaa fjendtligsindet imod Svenskerne som dens Herre, den viste sig saa ubændig og utæmmelig, at der maatte forfærdiges en egen Maskine til at føre den i. Svenskerne lavede sig en god Steg af det vilde Dyr.

Hertz blev nu strax fremstillet for Kong Carl, hvem han omstændelig berettede Tordenskjolds og hans egen Kamp imod de Svenske. Da han vidste, at Kongen hyldede modige Folk, yttrede han til ham, at han var overbeviist om, at Kongen vilde finde,

132

at han havde ikke gjort Andet end hvad han burde, og bad ham derfor om at maatte blive anseet som en Fange og ikke som en Deliquent. Efterat Kong Carl havde hørt paa ham med Taalmodighed, klappede han ham paa Skulderen og sagde: „Du har gjort Ret, min Gossa! Du kan være vis paa vor Naade!“ Og den Konge, der agtede Tapperhed hos Ven og Fjende, lod det ikke beroe derved, han ophævede strax hans Arrest, gav ham, paa Grund af Dyrtiden, Tilladelse til at spise ved sit Taffel, og lovede ham at Tordenskjolds strandede Gods urørt og uden nogen Godtgjørelse skulde gives sin Eiermand tilbage, et Løfte, som var bleven opfyldt, naar den høimodige Konge havde levet længere end han gjorde.

Da Tordenskjold kom til Kjøbenhavn, kunde han af Hoffolkenes Adfærd allerede slutte sig til at Kongen var ham ugunstig, og denne lod ogsaa strax ved den første Audience de Ord falde, at hans Angreb paa Strømstad „ei havde været grundet paa Raison.“ Dette var drøie Ord at høre for Tordenskjold, der var sig sin rigtige Handlemaade bevidst. Han forlangte derfor ogsaa, da Kongen vedblev sin Mening, at faae sit Forhold undersøgt af Admiralitetet. Men Kongen, der frygtede for, at en formelig Undersøgelse af Tordenskjolds Sag vilde styrte ham, var ikke tilbøielig dertil. Da traadte Tordenskjold, der var forbudt at vise sig ved Hoffet, og ikke kunde udholde dette, en almindelig Courdag uventet og frimodig frem for Kong Frederik, overrakte ham en

133

Ansøgning og bad om, at der maatte blive gjort Noget ved denne Sag, „for at han kunde befries fra den daglige Græmmelse og med et glad Sind igjen tiltræde det Søtog til Østersøen, hvortil han var beordret!“

Da Sagen nu endelig kom for Admiralitetet, erklærede de sagkyndige Dommere, at Tordenskjold i alle Maader havde gjort vel, samt efter Tidernes Omstændigheder, hvis han havde efterladt det imod Strømstad foretagne Angreb, snarere havde fortjent Fiskalens Tiltale end nu.

Hele Sommeren 1718 var Tordenskjold saa godt som uvirksom, thi han var Chef for Orlogsskibet „Ebenazar,“ der hørte til den store danske Flaade i Østersøen under Admiral Raben, som ikke foretog det Mindste og i Octobermaaned vendte tilbage til Kjøbenhavn. Han udbad sig flere Gange indstændigt at maatte krydse i Østersøen, da de svenske Kapere sværmede næsten lige under Flaget, og forstak sig for de forfølgende Fregatter i de svenske Havne. Han var en af de faa Chefer ved Flaaden, der bragte nogle Priser til Flaget.

Et saadant næsten uvirksomt Liv var imidlertid Tordenskjold utaaleligt, naar han tænkte paa sin Virksomhed i Østersøen. Han indgav derfor et Forslag til Kongen, at det maatte tillades ham med et Orlogsskib og nogle mindre Fartøier den hele Vinter at ligge paa Krydsning i Østersøen og søge Nødhavn ved Christiansø. Han troede da at kunne opsnappe de Krydsere, der i Vintermaanederne vilde

134

vove sig ud paa Havet, og at kunne bemægtige sig en betydelig Mængde Transportskibe, da det var bekjendt, at Levnetsmidlerne vare sjeldne og dyre, og Sverrig ventede en betydelig Tilførsel af Proviant fra Østersøens sydlige Kyster. Kongen gav ham den forønskede Tilladelse, og lod ved denne Leilighed falde de Ord: „Der er jo desuden ikke saa mange som gide gjort Noget.“

Da Rygtet imidlertid udsprede, at Carl den Tolvte havde Erobringsplaner for mod Norge, tænkte Frederik den Fjerde med Hensyn til Tordenskjolds tidligere Besøg i Sverrig, da han før Brylluppet borttog Præsten, Brudgommen og Officeren, at han paa en lignende Maade kunde skaffe sig de fornødne Opløsninger tilveie. Tordenskjold landede paa forskjellige Steder af den svenske Kyst og bragte en Deel Fanger med sig tilbage, af hvem han med temmelig Paalidelighed erfarede, at en Armee paa 30,000 Mand var bestemt til et Angreb paa de norske Grændser. Ved denne Efterretning fandt Kongen det nødvendigt at sende 3000 Mand til Norge, og Tordenskjold fik Ordre at føre dem derover paa Transportskibe. Vinteropholdet paa Christiansø udsattes foreløbigt. Den 1ste December 1718 afseilede Flaaden.

Glad over den Tillid, Kongen igjen satte til ham, søgte Tordenskjold at fortjene den, ved at fordoble sin Forsigtighed, og dog havde denne Seilads nær faaet et uheldigt Udfald. Fladstrand var bestemt til Samlingsplads, hvis Skibene skulde blive ad-

135

skilte. Tordenskjold forlod Convoien og søgte uden om Anholt muligen at afskjære fjendtlige Krydsere. Da han havde passeret Øen, vilde Styrmandene forandre Coursen og holde vestligere tvertimod Tordenskjolds Mening. Han vilde forbyde dem det, men da blev Overstyrmanden vred og frasagde sig Skibet, dersom han ikke maatte raade for Roret. Tordenskjold var nødsaget til at give efter, da Krigsartiklerne forbyde Officererne „at indfalde i Styrmandens Functioner, naar de ere enige.“ — Men kort efter løb Skibet for fulde Seil paa en Sandbanke Østen for Lessø; Skibet stædedes i Fare, da netop en Storm reiste sig, og kun med stor Møie fik man en Chaluppe sat ud, der blev sendt iland for at kræve Hjælp. Hele Natten skjød Skibet Nødskud og Stormklokken lød paa Læssø; men ingen Baad turde vove sig ud, da intet Varp kunde udbringes i det haarde Veir. Mod Morgen sagtnedes Stormen; da kom Baade ud fra Øen, og om Aftenen Klokken 10 lykkedes det at vinde Skibet af Grunden, efter at det havde staaet i 24 Timer. Ved Midnatstid var det igjen i rum Sø og naaede lykkeligt Fladstrand, hvor imidlertid Convoien var indløben. Senere blev Soldaterne oversatte til Norge.

Men dette var ikke længere nødvendigt. Den svenske Konge var ikke mere.

136

VI.

Carl den Tolvte havde den 9de December indtaget Skandsen Gyldenløve, hvorved et af Fæstningens Bolværker var faldet. Allerede til den 11te havde man gjort betydelige Fremskridt mod Fæstningen ved at grave dybe Løbegrave. Paa denne Dag, den første Søndag i Advent, hvilede alt Arbeide under Gudstjenesten, hvilken Kongen bivaanede saavel For- som Eftermiddag. Han syntes noget urolig, men viste sig dog usædvanlig venlig imod Alle, som nærmede sig ham. Om Morgen paa denne Dag havde han seet i nogle Papirer, som Feltmarschal Mörner havde sendt ham, og som formodentlig

indeholdt Hentydninger og Advarsler om Anslag imod hans Person. Længe havde disse Papirer ligget ulæste hos ham; idag skjænkede han dem en flygtig Opmærksomhed og stak dem til sig; men efter Gudstjenesten kastede han dem paa Ilden, overgivende dem saaledes til evig Glemtsel, og beholdt blot Gustav Adolfs Bønebog og hans Portrait i sin Lomme. Saaledes ogsaa forsonet med sine hemmelige Fjender, paa hvilke han nu, da han kjendte dem, gav mindre Agt, begav han sig i Løbegravene, hvor han saae sig forgjæves om efter Arbeiderne, der endnu ikke vare komne. Ogsaa dette foruroligede ham synligt, ligesom om denne ellers aldrig stedfindende Upunktlighed varslede en Ulykke. Endelig indfandt den forventede Arbeidscommando sig, og

137

anvistes nu af Oberst Maigret til at grave en ny Linie paa 200 til 250 Skridt til Contrescarpen. Naturligviis gjorde de Beleirede paa deres Side Alt, hvad der stod i deres Magt, for idetmindste at vanskeliggjøre Beleirerne saa meget som muligt det natlige Arbeide, hvilket de ikke mere kunde forhindre, og med den voxende Fare for et Hovedangreb paa Fæstningen, fordobbede Commandanten sin Opmærksomhed. Denne Nat havde han ikke alene ladet overalt udhænge Laterner, og opreise og antænde Begfakler, men der blev ogsaa bestandig udkastet Lyskugler af Fæstningen, hvilke belyste den hele omkringliggende Mark. Ved Skinnet af en saa stærk Belysning, rettede de Beleirede deres Skud, og fyrede denne Aften, foruden med Kanoner, Haubitzer og Morterer, ogsaa førstegang meget levende med Haandgeværer paa den bedækte Vei, saasnart de bemærkede Beleiringsværkets Fremgang. Kongen blev imidlertid i den allerede færdige Løbegrav, og befandt sig i en saadan Afstand fra Fæstningen, at en Geværkugle blot usikkert kunde naae ham. Han gik her frem og tilbage, og havde underholdt sig snart med den Ene, snart med den Anden; men henimod Klokken 9 fandt man ham liggende paa Brystværnets nedre Dossering med Hovedet over Kronen. En Geværkugle var trængt ind over det høire Øie og igjen gaaet ud igjennem den venstre Tinding. Endnu efter meer end et Aarhundredes Forløb spørges der, hvorfra kom denne Kugle? Var den udsendt fra Fjenden, eller kom den fra en hemmelig

138

Morders Haand? Var det muligt, at den kunde komme fra Fæstningen eller et af dens Udenværker. Besynderligt er det, at ingen af Overcommandoens og Kongens Omgivnings mange høie Officerer forlangte en nøiere Undersøgelse af deres fælles Herres Dødsmaade; og at Generaladjutant von Kaulbars, der først kundgjorde Begivenheden ved det Udraab: „Herre Jesus, Kongen er skudt!“ eller General Schwerin, der, strax hidkaldt, var den Første, der berørte det livløse Legeme, og med et Udtryk af den inderligste Bedrøvelse overbeviste de Omkringstaaende om den stedfundne Ulykkes Virkelighed, — at ikke de, at ikke Flere af hine Sidste berettede Efterverdenen med eet Ord, hvad de saae og hørte i hiin skjæbnsvangre Nat imellem den 11te og 12te December 1718. Det lader sig ikke undskylde med den Tvang, som muligen Omstændighederne paalagde dem strax efter Begivenheden. De eneste Efterretninger af Øienvidner om denne Nats Begivenheder, man besidder, ere af Oberst Migrait og den daværende Fortificationslieutenant Karlberg.

Oberst Migrait angiver i et i Aaret 1723 over 4 Aar efter fra Paris skrevet Brev, at Kongen var om Aftenen imellem 7—8, for at see paa Arbeidets Fremgang i Aprocherne og den fjendtlige Ild, stegen saa høit op paa Brystværnet, at det hele Legeme var ubedækket, medens han, Obersten, stod nedenfor ham, saa at hans Hoved naaede til hans Støvlekraver. I det Samme han søgte en Forevending, for at

Side 139

væge Kongen til at stige ned, kom der en Kanonkugle (!), der ramte Kongen ovenfor det venstre Øre og gik ud igjen paa den anden Side neden for Øret. Kuglen var som et stort Dueæg; og den Dræbte gav ingen Lyd fra sig; hans Fødder glede ned, og han blev liggende paa Brystværnet.

Generaladjutant Kaulbars sagde til ham: „Kongen er saaret,“ men Obersten svarede ham, at han var død. Han ender sit Brev med den Yttring: Man kan aldeles ikke have nogen Mistanke, at nogen ved Armeen skulde have dræbt ham, thi det Gevær, som udskjød Kuglen, kan ikke bæres af nogen Mand, hvor stærk han end er.

Lieutenant Karlbergs Beretning indeholder i det Væsentlige, at Kongen, der gik om Eftermiddagen Kl. 4 (det var sædvanligt, at det til Arbeide fra Regimentet commanderede Mandskab samledes Søndag, og formedelst Gudstjenesten blev der ikke arbeidet) i Trancheeren, et godt Stykke fra Fæstningen, var meget fortørnet over, at han ikke fandt det til Arbeide commanderede Mandskab paa Pladsen, hvorfor han bortsendte Flere for at hente det hid, i Særdeleshed ogsaa ham, Lieutenanten, to Gange, tilsidst med de Ord: „Gaae og see, hvad de nøle efter!“ — Ikke destomindre ventede han dog endnu bestandig paa Mandskabet. Da det endelig kom, blev den allerede færdige Linie gennemstukket til Communication med den, der nu skulde drages. Oberst Migrait havde Opsynet med Arbeidet, og Skandsekurvene bleve opstillede langs med den afstukne Linie af Ca-

Side 140

pitain Faschung, medens Lieutenant Karlberg fik Ordre at fylde Kurvene og iøvrigt varetage, hvad Tjenesten krævede. Da Karlberg havde opholdt sig her halvanden Time, gik han derfra ned i den gamle færdige Approche, i den Tanke, at gaae strax tilbage igjen; men neppe var han kommen 6 til 8 Skridt ned i den, førend han saae Kongen ligge her paa Brystværnets indre Dossering, paa hvilken han var opsteget, og paa den venstre Side indhyllet i sin Kappe, og Knæerne noget optrukne, saa at Fødderne svævede omtrent halvanden Alen over Løbegravens Fladlinie. Sin Hage støttede han paa den venstre Haand, og holdt Hovedet opreist over Brystværnets Krone. Ansigtet var vendt noget imod Fæstningen og den nye Løbegrav uden for den, der dannede en Vinkel med den gamle og sprang kun lidet frem fra det Punkt, hvor Kongen laae, saa at de nærmeste Arbeidere godt kunde see hans Hoved, naar de havde lagt Mærke til det. Ved Kongens Fødder stode 8 til 10 Officierer, til hvilke ogsaa Karlberg traadte hen. Brystværnets Høide forhindrede imidlertid ham og alle de Omkringstaaende fra at see, hvad der forefaldt uden for det. Hvorlænge Kongen havde ligget i denne Stilling, vidste han, Karlberg, ikke; men neppe havde han staaet her et halvt Qvarteer, førend der udefra traf Kongen et Skud i den venstre Side af Hovedet*), hvorpaa man ikke bemærkede

*) Ordene: „i den venstre Side,“ hidrøre formodentlig fra Løbegravens Retning og Karlbergs Standpunkt indenfor dem, da det ved denne Beretnings Affattelse dog ikke kunde være ham ubekjendt, at Kuglen kom fra den høire Side.

Side 141

nogen anden Bevægelse ved ham, end at Haanden, som støttede den venstre Kind, faldt ned, at Hovedet sank langsomt ned i Kappen, uden at man iagttog den mindste Krampetrækninger ved Legemet, der blev liggende ligesaa ubevægeligt, som det havde ligget tidligere.

Saa vel formedelst Løbegravens Dybde, som den uafbrudte Kanon- og Geværild kunde Ingen af de Tilstedeværende bestemme, hvorfra Skuddet kom, enten nær eller fjernt. Generaladjutant von Kaulbars var den Første, som i det Samme Skuddet traf og Hovedet sank ned, slog Karlberg paa Skulderen og raabte: „Herre Jesus, Kongen er skudt! Opsøg General Schwerin og beret ham det!“ — Denne paalagde Lieutenanten at besørge en Bærebør til at bortskaffe Liget. Karlberg ilte nu tillige med en Capitain, Grev Posse, til Kongens Hytte, hvor disse fandtes, og raabte til Vagten, at de strax skulde tage en Bør til at bortbære en skudt Officeer, og følge ham. I det Samme kom Oberstlieutenant, Grev Posse mod ham og spurgte „Er **Kongen** skudt?“ Karlberg svarede, bestyrtet over dette uformodede Spørgsmaal, nei, og nævnte hurtigt det første det bedste Navn paa en Officeer ved

Fortificationsvæsenet. Imidlertid fandt Karlberg det besynderligt, at Rygtet om Kongens Død havde kunnet udspreddt sig saa hurtigt og saa langt borte. Den øvrige Deel af Beretningen

Side 142

angaaer Ligets Bortskaffelse, dog bemærker Karlberg, at General Schwerin, da han vendte tilbage, steg op paa Dosseringen, løftede lidt paa Kongens Hoved, gjorde et bedrøveligt Tegn med Haanden til de Omkringstaaende, og begav sig igen ned i Approchen, og slutter deraf, at Generalen ikke havde rørt ved Kongen i hans Fraværelse.

Forskjellen imellem de omtalte tvende Beretninger er iøinefaldende. Migrait synes, efter 4 Aars Forløb, at tage sig den Sag lige saa let, som da han i en saa berømt Krigers Dødsøieblik udtalte de bekjendte frække Ord: „La pièce est finie, allons souper!“ Han vil have seet Kongen, staaende med Halvdelen af Legemet over Brystværnet, falde for den dræbende „Kanon“-Kugle; Karlberg derimod saae Kongen efter Skuddet blive liggende ubevægelig i den Stilling, hvori han iforveien laae paa Brystværnet. I hans hele Beretning udtaler der sig en tungsindig Anelse om en stedfunden Misdaad og hans Ord bidrage mere til at bekræfte, end at afkræfte den Mistanke om et Snigmord, som strax opstod og udbredte sig iblandt Folket. At fremstille Kongens Død, foraarsaget ved en Kugle fra Fæstningen, bestræbte man sig for i de Bekjendtgjørelser over denne Begivenhed, hvilke i Begyndelsen udkom i Tryk herom. Mangeslags Rygter og Angivelser, om Skuddet kom fra den høire eller venstre Side, vare rigtignok strax i Omløb, men nogen Vished om de ved Kongens Død stedfundne nøiere Omstændigheder, kunde ikke erholdes. Endelig, 28 Aar efter

143

Kongens Død, blev der 1746 foretaget en Besigtelse af Liget, og man fandt i den høire Tinding en 7 Linier og 2 Linier bred gabende Aabning, der forlængede sig ned ad imod Øret. Paa den venstre Side af Hovedet var hele Tindingen bortrevet.

Denne Besigtelse tilintetgjorde alle Illusioner, som forhen havde været mulige. Det var ikke en stor Kugle, der havde efterladt sig et saadant formet Saar; ikke den venstre Side, hvorigjennem den var indtrængt; den kunde blot være kommen fra et Haandgevær.

Men endskjøndt nu i Begyndelsen alle hiin Tids offentlige Efterretninger om Kongens Død stemmede overeens deri, at den dræbende Kugle virkelig var kommen fra Fjenden, saa fandt dog snart en aldeles modsat Mening almindelig Tro. Der antoges, at Kongens Død havde været længe forberedt, og Kuglen dertil støbt af det aristocratiske Partie, der allerede paa Rigsdagen 1714 lagde Grunden til Regeringsformen af 1719. Man var overbeviist om, at dette Partie havde havt sine Agenter i Leiren ved Frederikshald. **Arveprindsen af Hessen-Cassel (siden Konge i Sverrig under Navn af Frederik I.)** troede man at see i Spidsen af denne Faction, rigtignok ikke som egentlig Leder af Gjerningen, men dog forberedt derpaa, og Blikket henvendt paa en Krone, som derved maatte blive vacant. Den hurtige Ophævelse af Frederiksteens Beleiring, samt Armeernes overilede Hjemmarsch til Sverrig, synes at tale herfor; og den skamløse Handling, at de i Krigs-

Side 144

kassen værende Penge bleve deelte imellem Armeens høieste Officerer, samt den Maade, hvorpaa de bleve uddeelte, synes at give det tydeligste Beviis om den virkelig stedfindende Sammensværgelse mod Kongens Liv.

Den kort førend Kongens Død, af Justitsraad Paulsen, til Armeen hidbragte Krigskasse indeholdt 100,000 Rdlr. Sølvmonnt. Den unge Hertug Holsten-Gottorp erholdt 6000 Rdlr., Feltmarschallerne og en General hver 12,000 Rdlr., General Orenstedt 4000 Rdlr., tre Generallieutenanter hver 3000 Rdlr., og den fjerde, de la Garde, der besørgede Uddelingen, 3000 Rdlr., hver Generalmajor 800 Rdlr.,

undtagen Cronstedt, der alene erholdt 4000 Rdlr. for sin Part. Obersterne, fem Oberstlieutenanter og en Major erholdt hver 600 Rdlr.

Efter at hiin Ocularbesigtelse og Karlbergs Beretning vare blevne almindelig bekjendte, forsvandt al hidtilværende Tvivl, og den fra Begyndelsen nærede Mening blev til en fast Overbeviisning. Gustav den Tredie, der lod sig vises det balsamierte Liig, tog ikke i Betænkning at sige høit, at det var en Snigmorders og ingen Danskers Kugle, der havde dræbt sin Tids største Helt, Nordens Richard Løvehjerte.

Da man nu var forvissat om, at Carl den Tolvte var snigmyrdet, faldt den almindelige Mistanke paa de tvende Franskmænd, Migrat og Siquier; Navnet Siquier blev forandret til Sicaire (Snig-

Side 145

morder), og denne anklagede sig selv i et Feberanfald som den, der havde begaaet den ugudelige Handling. Voltaire søger rigtignok at retfærdiggjøre ham, men Lagerbring gjendriver dette, og fortæller, at han selv har hørt, at Siquier den ulykkelige Aften Intet havde at bestille i Løbegravene, og da en vis Mand spurgte ham, hvad der førte ham i de farlige Trancheer, havde hans Svar været mere end forlegent. Selvanklage synes desuden, hvor mildt man ogsaa vil dømme derom, dog altid at forudsætte et forbryderisk Medvidende. Men endskjøndt Mistanken længe hvilede paa dette Navn, og endnu ikke er ganske forsvunden, saa er den dog i Tidens Løb bleven svækket ved andre tilforladelige Beretninger, denne Sag vedkommende.

Mere end tredive Aar efter Carls Død begyndte der at udbrede sig et Rygte, der kastede Skylden for den afskyelige Forbrydelse paa Forbedreren af Skytsvæsenet, **Generalmajor Cronstedt**. Dette Rygte havde formodentlig sin Oprindelse fra en mundtlig Ytring af Provst Tollstadius*) efter en Bekjendelse af Generalen paa hans Sotteseng til ham som hans Skriftefader; thi noget Skriftligt kom først for Dagens Lys under Gustav III, som fik en saadan Bekjendelse i Hænde. Imidlertid var Indholdet endnu ikke offent-

*) Tollstadius, Præst til St. Jakob og Johannes, var den berømteste Præst i Stockholm i sin Tid, og besad, efter Gerzilius, en særdeles Gave til at trøste bekymrede Sjæle. Han døde 1759.

Side 146

lig bekjendt, og det Første, der udkom i Trykken og havde Hentydning paa den formeentlige Morder, indeholdt de Ord: at Kruttdampen af det Mord-skud, der havde dræbt Carl den Tolvte, endnu i Aaret 1751 (Baron Cronstedt døde 1750) slog en vis svensk Grev — —t saa stærkt i Ansigtet, at Pastor Tollstadius neppe havde formaaet med sin hele aande-lige Kraft at befrie ham fra den. En Kilde, hvorfra denne Efterretning var kommen, var ikke angivet. Derfor hvilede det gamle Mørke endnu fremdeles over denne Begivenhed, indtil i Aaret 1837. Det tollstadiske Skrift udkom offentlig i Trykken, efter sit Indhold under den Titel: „**Historiske Oplysninger fra en sikker Haand om Carl den Tolvtes Død.**“ Denne Oplysning beretter i det Væsentlige: at den for Opfindelsen af Hurtigskud be-kjendte Generalmajor Cronstedt havde paa sin Dødsseng ladet sin Skriftefader Tollstadius komme, og bedet ham, at gaae til Oberst Stjernroos*) og opfordre denne, da han, Cronstedt, selv havde bekjendt, hvad han med de største Samvittighedsqualer længe havde holdt skjult, ligeledes at bekjende, at han, Stjernroos, var den, der havde skudt Kongen. Men Obersten svarede den Geistlige, at det vidste han Intet af, og Cronstedt maatte formodentlig allerede tale over sig. Men denne sendte sin samvittighedsfulde

*) Magnus Stjernroos, Lieutenant 1705, og 1707 Liv-drabant, havde ledsaget Kongen paa alle hans Felttøge. Han blev 1718 Corporal ved Drabantcorpset, og døde 1762 i Stockholm som Cavalleriegeneral.

Side 147

Skriftefader endnu engang til Stjernroos med de Ord: „For at Obersten ikke skal troe, at jeg taler over mig, saa siig ham, at det er den 3die Bøsse, af de Vaaben, som hænge i hans Værelse.“ — Denne Tiltale bragte Stjernroos aldeles ud af Fatning, han svarede Intet, men bad Præsten blot gaae sin Vei. Alt det, her er fortalt, har man fundet efter den omtalte Præst blandt hans forseglede Papirer, og sit Udsagns Sandhed havde han bekræftet med en tilføiet Eed. — Tollstadius fortæller ogsaa heri Grev Cronstedts Tilstaaelse paa hans Yderste saaledes: „Efter at han, Cronstedt, havde ladet Geværet, tog Stjern-roos det med de Ord: nu skal det snart være gjort! Derpaa forlod han Cronstedt, og da han saae at Kongen stod endnu bestandig i Approchen, foran Communicationslinien, der her bøiede sig noget, steg han op og gik omkring paa Græsvolden; følgelig stod Kongen, da Geværet blev afskudt, lavere end han, Stjernroos, hvorved Kuglen maatte gaae i en skraa Retning igjennem hans Hoved. Cronstedt yttrede til-lige, at Stjernroos havde erholdt 5000 Ducater for denne Gjerning.

Var dette Actstykke lovformeligt bekræftet, saa vilde Forhængen for den hidtilværende tilslørede Mordscene være opløftet, og man kjendte da ikke alene Gjerningsmanden, men ogsaa Maaden, hvorpaa Mordet var bleven fuldbyrdet. Den Sidste staaer heller ikke i Modsigelse med Karlbergs Beretning, hvori det hedder,

Side 148

at de i Løbegravene Staaende ikke kunde see, hvad der forefaldt udenfor disse, eller formaaede at bemærke om Skuddet kom fra et nærliggende eller fjernt Sted. Morderen, der havde valgt sit Standpunkt saaledes, kunde ogsaa forføie sig ubemærket bort, og det lader sig ligeledes deraf let forklare, den ellers paafaldende Omstændighed, at Kongens Død allerede var bekjendt saa langt bag Løbegravene, da Karlberg ikke en halv Time efter denne Begivenhed hentede Liigbaaren; thi skjøndt blot Een ladte Geværet, og en Anden affyrede det, saa var der dog vidst Mange, som vidste, paa hvem det skulde aftrykkes.

Nogle have vel villet paastaae, at denne Tollstadius Bekjendelse var uægte, og havde en lille Intrigue af Gustav den Tredie at takke for sin Tilværelse, hvilket imidlertid af mange Grunde ikke er troværdigt. Rigsraad Ramel skal have været fuldkommen overbeviist om, at Originalen var af Tollstadius' Haand, og denne skal, da han endnu levede, have bestemt yttret, at han havde truffet Carl den Tolvtes Mordere.

Faldt Carl, som man med temmelig Vished kan antage, for en Snigmorderkugle af sine egne Landsmænds Hænder, saa maa det smerte Enhver, der kjender hans Yttring, da han, under sit Ophold i Sachsen, betragtede den simple Mindesteen over Gustav Adolph ved Lützen: „Jeg har altid stræbt at leve som Gustav Adolph; gid det maatte forundes mig, ogsaa at døe engang som han!“

Side 149

Denne Episode om Carl den Tolvte, som Forfatteren i sin Tid har ladet indrykke i „den Frisindede,“ har vi fundet værd at optage, da Heltekongens Død havde en betydelig Indflydelse paa Tordenskjolds fremtidige Liv, eftersom Sverrig nu blev tilbøielig til Fred. Havde Carl den Tolvte vedblevet at leve, vilde Søhelten endnu oftere have havt Leilighed til at gjøre en Streg i hans Regning, og vilde formodentlig heller ikke være falden for Snigmorderhaand ligesom den store svenske Helt.

Fjerde Afsnit. Erobringen af Marstrand og Carlsteen. Freden.

Side 153

Saasnart Tordenskjold havde faaet Underretning om Heltekongens Død, satte han sig strax til Hest og red alt hvad Tøiet kunde holde til Christiania for at indhente paalidelig og nøiagtig Underretning om Sagen, og fik hos Statholderen en Udskrift af Magistratens Beretning fra Frederikshald. Med denne ilede han tilbage til sit Skib „Lolland,“ og seilede øieblikkelig til Danmark for at overbringe Kongen denne vigtige Efterretning. Den 28de December om Aftenen Klokken 10 ankom han paa Rheden ved Kjøbenhavn, hvor man var aldeles uvidende om den svenske Konges Død. Han lod sig melde endnu samme Aften hos Kongen, skjøndt denne havde begivet sig i sit Sovegemak. Indseende, at Tordenskjold maatte have noget Vigtigt at melde, gav Kong Frederik ham strax Audience.

„Er **Frederikssteen** erobret!“ spurgte Kongen alvorlig.

„Nei, langt fra,“ svarede Tordenskjold, „tvertimod tør jeg ønske Eders Majestæt til Lykke: Kong

Side 154

Carl er død, og der er ikke mere nogen Svensker i hele Norge.“

Kongen vendte Ansigtet bort og blev taus nogle Øieblikke, synlig rørt ved sin kongelige Fjendes saa pludselige Død. Derpaa spurgte han om Efterretningen ogsaa var fuldkommen paalidelig.

Med sin sædvanlige Frimodighed og Dristighed svarede Tordenskjold: „Gud give Deres Majestæt saa sandt vilde gjøre mig til Schoutbynacht!“ og fortalte Kongen, hvorledes Alt var tilgaaet, samt overrakte ham den skriftlige Beretning han havde opsat.

Tordenskjolds Schoutbynacht-Patent blev udstedt den 30te December 1718 og fra dette Øieblik af havde han Sæde og Stemme i Admiralitetet med de andre Flagmænd.

II.

Da Sverrig strax efter Kong Carls Død ophævede det tidligere strænge **Kaperreglement** imod Handelsskibene, blev i Særdeleshed England, der havde lagt i Krig med det, tilbøielig til Fred. Det havde hidtil været paa Danmarks Parti, men videre gik ikke dets Venskab, end at det nu, da en forhaabentlig Fred kunde indtræde, ikke vilde tillade, af Frygt for en egenraadig Bestemmelse af Sundtolden, at Danmark fik begge Sider af Sundet, og Kong

Side 155

Frederik vilde ikke slutte nogen Fred uden imod at erholde sine gamle Lande tilbage. Derfor besluttede ogsaa den Sidste af al Magt at fortsætte Krigen, og at angribe Sverrig saavel tilsøes som tillands.

Tordenskjold gik derfor i April 1719 i Søen med 4 Orlogsskibe og en Fregat, og da han paa Kjøbenhavns Rhed aabnede den forseglede kongelige Ordre, lød den, at han skulde gaae til Nordsøen for at blokere Gothenborgs Havn. Den 9de April gik han nord efter ud af Sundet.

Gothenborg, som vi allerede have omtalt, da Tordenskjold gjorde det forgjæves Forsøg paa at overrumple Havnen igjennem den søndre Elv, er befæstiget ved Kastellerne Gammel-Elfsborg og Ny-Elfsborg. Den nordre Elv eller det nordre Indløb var forsvaret ved den gamle Fæstning Bahuus-Slot. Det var altsaa ingen let Sag for Tordenskjold med den ubetydelige Magt, der var ham betroet, at indeslutte eller blokere en Havn af et saadant Omfang, hvortil der endnu kom den Omstændighed, at han bestandig maatte være paa sin Post mod 5 Orlogsskibe og nogle mindre bevæbnede Fartøier af den svenske Flaade, der laae i Marstrands Havn to til tre Mile nordligere. Tordenskjold gjorde Alt for at forebygge et uventet Angreb og for at det ene Skib med Lethed kunde understøtte det andet, naar et Angreb skulde finde Sted. Et saadant havde Svenskerne sikkert ogsaa forsøgt, hvis de havde havt tilstrækkeligt Mandskab til at besætte Skibene, der den hele Tid bleve liggende rolig i Marstrands Havn. Torden-

Side 156

skjold formaaede altsaa at holde Gothenborg nøie indespærret, og det lykkedes ham ogsaa at bemægtige sig næsten daglig Coffardifartøier, der ikke vidste, at Gothenborgs Havn var blokeret.

Han havde længe anmodet om Forstærkning og erholdt den endelig. I Junimaaned udgjorde hans Escadre 7 Orlogsskibe, to Fregatter og et betydeligt Antal Stykpramme, blandt hvilke der især var to, **„Langemaren“ og „Spydstagen“, som vare ypperligt construerede af den duelige Viceadmiral Jüdicher.** De førte svære Batterier af Kanoner og Mørsere og vare tillige ved deres særegne Bygning saa meget som muligt betryggede imod Fare for at synke eller skydes i Brand.

Tordenskjold besluttede nu, for om muligt at understøtte Kong Frederik, der var trængt ind over den svenske Grændse og havde taget sit Hovedquarteer i Strömstad, at forsøge paa Erobringen af Fæstningen Marstrand.

Byen ansaaes for næsten uovervindelig, da den laae paa en Ø tæt udenfor den svenske Kyst, og var dækket af **Fæstningen Carlsteen**, der var opført paa en steil Klippe i Nærheden af Byen. Havnen, i hvilken der paa den Tid laae 5 Orlogsskibe og to Fregatter foruden flere bevæbnede Fartøier, havde to snevre Indløb imellem Ko-Øen paa den ene Side, og Kløver-Øen paa den anden, der forsvaredes af flere Batterier og kunde desuden bestryges af Fæstningens Kanoner.

Tordenskjold afspærrede nu Marstrand al Tilførsel fra

Side 157

Landsiden, paa samme Tid som han vedblev Blokeringen af Gothenborg. En af hans Galeier „Prinds Christian“ blev uheldigviis ved Officerernes Forsømmelighed overlistet af nogle svenske Chalupper og borttagen med sin hele Besætning, 110 Mand.

Førend han vilde angribe Marstrand, havde han sørget for at skaffe sig nogenlunde Underretning om Fæstningens Styrke. Men da han altid vilde see med egne Øine, saa udførte han en vovelig Gjerning, der upaatvivleligt, efter Krigsvedtægt, kunde have paadraget ham en vanærende Død, hvis ikke hans Snildhed og gode Lykke havde staaet ham bi. Stolende paa, at han talte Svensk som en Indfødt, forklædte han sig som en Fisker, lod sig en Morgen sætte i Land tæt udenfor Marstrand, og gik ind i Byen med en Kurv Fisk paa Armen. Fiskene forlangte han saa meget for, at Ingen vilde kjøbe dem, saa at han derved fik Leilighed til at gaae fra Huus til Huus og udspørge Folkene, indtil han endelig vovede sig ombord paa Orlogsskibene i Havnen. Men ogsaa de svenske Søofficerer fandt, at han var for dyr med sine Varer, og da han nu havde seet sig om, solgte han sine Fisk i det sidste Huus i Byen, og forlod den uhindret, uden at Nogen ahnede, at den frygtelige Tordenskjold havde været midt iblandt dem.

Tordenskjold havde nu faaet at vide, hvad han ønskede at vide, blandt Andet, at Besætningen paa Carlsteen kun bestod af 200 Mand. Den 21de Juli blev „Langemaren“ og „Spydstagen“ halede op til

Side 158

Ko-Øen, hvor Tordenskjold steg i Land med 6 til 700 Mand, af hvilke kun Halvdelen vare Soldater, de øvrige Matroser, forsynede med Flinter, Entrebiller og Piker. Med den Haandsfuld Folk agtede han at indtage Sverrigs stærkeste Fæstning.

Den anden Dag efter vare hans Batterier færdige, og nu begyndte hans Mørsere og Kanoner at kaste en Mængde Bommer og Granater ind over Byen og Fæstningen, men da Tordenskjold frygtede for, at Byens Huse og Skibene i Havnen skulde blive antændte, og han saaledes berøves det Bytte, han agtede at gjøre, kastede han blot Bommer efter Fæstningen alene. Henimod Middag troede han at turde vove en Landgang paa Øen selv, hvor Marstrand ligger. Tordenskjold lod først adspørge, om de vilde udlevere de tre Orlogsskibe og de 3 Galeier, der laae i Havnen, saa vilde han ikke angribe Byen, men i modsat Tilfælde vilde han tillade Indbyggerne at flytte over paa Øen med deres Gods. — Tordenskjold lod blot saaledes forespørge for ved samme Leilighed at erholde Underretninger, som kunde være ham til Nytte. Efter paafulgt Afslag, og medens „Langemaren“, „Spydstagen“ og en Deel

andre Stykpramme dækkede Landgangen med en Regn af Bommer og Kugler, satte han et stærkt Corps Soldater i Land, og det lykkedes at blive Herre over de Batterier, der bestrøg Indløbet, og hvis Kanoner man fornaglede. Derpaa sendtes nogle velbemandede Chalupper ind imod Havnen, for at forsøge paa med Øxer at

Side 159

sprænge den Bom, der lukkede Indløbet. Nu flygtede de Svenske saavel fra deres Stilling ved Byen som fra Orlogsskibene, paa hvilke de danske Soldater kastede Haandgranater. Skibene vare imidlertid af Svenskerne selv blevne saaledes beskadigede, at af 16 Fartøier sank de 11 i Havnen. Derimod lykkedes det Tordenskjold, uagtet en vedholdende Ild fra Fæstningen, at udvarpe eet Orlogsskib paa 44 Kanoner, 2 Fregatter, een Galease og en Pram.

Tordenskjold var nu i Besiddelse af Byen og Havnen, men dermed var kun lidet afgjort, thi Byen laae aldeles under Fæstningens Kanoner, og Commandanten beskød den hele Natten. Der synes ikke at være noget Haab om at faae den stærke Fæstning til at overgive sig saa snart til den ringe Magt, hvormed Tordenskjold kunde angribe den; og han tilskrev derfor Kongen, at han maatte have i det Mindste 1000 Mand at disponere over, naar han skulde udrette Noget.

I Byen fandtes en stor Mængde Proviant, som han bragte i Sikkerhed, for ikke at beskadiges, hvis Byen afbrændte, og tillod tillige Indbyggerne at bringe deres Gods over paa Kløver-Øen, hvor de kunde være i Sikkerhed. Han lod endog sine egne Folk hjælpe dem, ligesom han anmodede Commandanten om at holde inde med Skydningen, medens denne Flytning gik for sig.

Fæstningens Commandant, Oberst Dankwart, var just ingen Helt, lettroende, uden Mod og Bestemthed og tillige meget bekymret for sin Familie, der

Side 160

fandtes i Fæstningen. En Bombe fra Mørserbatteriet paa „Langemaren“ faldt ned paa en af Bastionerne, hvor den sprængte en Krudtkasse og antændte en Mængde fyldte Karduser, „hvilket Alt,“ som Tordenskjold udtrykker sig „gik sin Gang.“ Commandantens Kone blev herved sat i en saadan Skræk og Angst, at hun bad sin Mand om at søge i Tide at redde sit Liv ved en Capitulation. Endnu større blev hendes og hendes Børns Angst, da en Bombe slog et Stykke ned af Hvælvingen over deres Værelse, og den arme Commandant blev nu bombarderet saavel af sin Kone som af Tordenskjold. Han erklærede imidlertid, som det syntes med urokeligt Mod, at kun Hungeren skulde formaae at udjage ham af Fæstningen.

Underrettet om, at en stor Deel af Garnisonen bestod af fangne Sachsere, som man senere havde hvervet, tænkte han ved tydske Breve, som han vidste at spille Soldaterne i Hænderne, at strække dem for „die formidable Macht, so ich bei mir habe.“ og om „eine raisonnable Recompence,“ som den skulde erholde, der kunde bevæge Commandanten til at overgive Fæstningen. — Men dette varede ham for længe og nu fandt han paa et andet Middel, for at indjage Commandanten end ydermere Skræk.

I Marstrand boede der en Enke, om hvem Rygtet fortalte, at hun var en Veninde af Obersten og i ethvert Tilfælde havde fri Adgang til Fæstningen og Commandantens Huus. Tordenskjold lod hende kalde til sig og forsikkrede hende, at det var

Side 161

alene for ikke at udgyde saa meget Blod, at han hidtil ikke havde skudt Fæstningen sønder og sammen; skildrede hende den Magt, som han havde som aldeles uimodstaaelig, og fortalte tilsidst at han ventede en af Dagene en Undsætning paa 20,000 Mand, der vilde komme fra Kongens Hovedquarteer i Strømsstad. „Ankommer først denne Forstærkning,“ yttrede han, „saa vil der ikke

mere være Tale om nogen Accord, vil Commandanten derfor have gode Conditioner, saa maa han skynde sig.“

Enken rapporterede naturligviis, som Tordenskjold havde formodet, og overdrev formodentlig sin Beretning. Blev Commandanten nu forvirret herved, saa forøgedes hans Forvirring end mere, da Tordenskjold tilskrev ham et Brev, hvori han lod Commandanten vide, „at han, det koste hvad det vilde, ikke gik herfra førend han havde reusseret i sin Dessein.“ Han omtalte tillige de 20,000 Mand, der allerede vare paa Marschen, og for at gjøre Dankwart ganske troskyldig, tilbød han ham at tage hans Angrebsanstalter i Øiesyn som ingenlunde kunde mislinge.

Commandanten tog Tordenskjold paa Ordet og sendte en Capitain Ulfall ned i Byen for at eftersee Angrebsanstalterne. Capitainen, der engang havde været Tordenskjolds Fange, blev nu beværtet med en god Frokost, ved hvilken man drak mere end een Skaal paa Krigens lykkelige Udfald. Formodentlig med en lille Perial gik nu Ulfall med Tordenskjold

Side 162

og hans Officerer igjennem Gaderne, hvor Mandskabet stod opstillet under Gevær. Medens de danske Officerer fortalte Svenskeren den ene lystige Historie efter den anden, trak Folkene om i en anden Gade, hvor de præsenterede sig for Capitainen som et nyt Compagni, og da han formodentlig tillige saae dobbelt, var det ganske naturligt, at Capitainen ved sin Tilbagekomst i Carlsteen berettede Oberst Dankwart, at Tordenskjold havde flere tusinde Mand beredt til at angribe Fæstningen.

Commandanten sammenkaldte nu et Krigsraad, og det traf sig saa heldigt, at en Bombe antændte en Krudtbeholdning med stor Larm, der paaskyndede Capitulationens Afslutning. Den blev underskrevet den 26de Juli paa taalelige Betingelser for Commandanten. Al privat Eiendom i Fæstningen skulde respecteres, Garnisonen udmarschere med Over- og Undergevær, klingende Spil og brændende Lunter, hvorimod Commandanten, som det hed i Capitulationen, „havde fundet det raadeligst at afstaae og til den danske Krone indrømme Fæstningen Carlsteen.“

Tordenskjold tilføjede i Slutningen af Capitulationsdocumentet: „Jeg kan virkelig gratulere Hr. Obersten for saaledes at udmarschere; thi havde det forløvet i 2 Gange 24 Timer, saa at Resten af den her for Fæstningen destinerede Force var arriveret, kan jeg forsikre, at intet af Punkterne saaledes kunde være blevet accorderet; til ydermere confirmeres dette under min egen Haand og Segl.“

Side 163

Samme Dag at Capitulationen var afsluttet, om Eftermiddagen Klokken 3, skulde Fæstningen rømmes; men da Commandanten nølede med at lade Garnisonen udmarschere, gik Tordenskjold op til Fæstningen med 100 Mand Soldater, bankede paa en lille Laage, og gik, saasnart den blev aabnet, uden videre ind i Fæstningen med 2 Officerer og nogle Sluproere lige hen til Commandantens Bolig. Da han saae Oberst Dankwart, der maaskee endnu var tvivlraadig, om han skulde indlade sig paa Capitulationen eller ei, raabte han: „Hvad Djævelen nøler I efter? Beed I ikke, at den anordnede Tid er forløben!“ Commandanten lod sig skrække, og lod øieblikkelig Sachserne marschere ud, hvorpaa Tordenskjold besatte Fæstningen.

Carlsteens Erobring blev høitideligholdt den 27de Juli ved et stort Gjæstebud ombord paa Orlogsskibet „Lolland“, ved hvilket den stakkels Dankwart var tilstede. Han drak endog de Skaaler med, som udbragtes, men lod sig dog ikke bevæge til at tage dansk Tjeneste. Havde han vidst den Skjæbne, der ventede ham Aaret efter, da han, „for slet ført Soldaterskab som Commandant paa Fæstningen Carlsteen“ blev henrettet, havde han mulig betænkt sig.

Tordenskjold troede nu, at det var rigtigst at benytte det gunstige Øieblik, da han havde indjaget Fjenden Skræk ved Carlsteens Erobring, til ogsaa at erobre Fæstningen „Ny-Elfsborg“ i det søndre Udløb

Side 164

af Gøthaelven. Men der var en større Vanskelighed forbunden med at tage denne Fæstning end Marstrand, med Hensyn til den ubetydelige Magt, hvorover han raadede, og den Lethed, hvormed Fæstningen kunde faae Understøttelse fra Gothenborg. Naar han fik en Forstærkning af Landtropper, som han ventede fra Strømstad, troede han at kunne bemægtige sig Øen Hisingen, hvor Fjenden ellers ved at opkaste Batterier kunde gjøre den danske Flaade stor Skade.

Tordenskjold trak sin Magt sammen om Ny-Elfsborg og begyndte den 1ste August at beskyde Fæstningen. Han vedligeholdte Ilden fra et Mørserbatteri paa en af de smaa Øer, der ligge tæt udenfor Elfsborg, og dets Bommer gjorde god Virkning. Men Svenskerne tilføiede ogsaa de danske Skibe, der laae Fæstningen nærmest, stor Skade, og dræbte eller saarede en stor Deel af dens Mandskab. Et Orlogsskib og en Stykpram maatte trække sig som Brag ud af Slaget.

Op ad Dagen fløi der i Fæstningen et Krudtmagazin i Luften, og da Commandanten udstak en hvid Fane, ansaae Tordenskjold det for et Tegn, at Fæstningen vilde capitulere. Han standsede med Skydningen og sendte en Officeer i en Chaluppe med hvidt Flag til Ny-Elfsborg. Han medbragte et Brev til Commandanten fra Tordenskjold, der havde tilskrevet ham næsten paa en lignende Maade, som til Oberst Dankwart, der gjorde en saa herlig Virkning. Men Commandanten paa Ny-Elfsborg

Side 165

var ikke af samme Suurdeig som Oberst Dankwart. Han vilde ikke engang modtage Brevet, og lod Tordenskjold svare, at det hvide Flag, han havde heiset, var blot et Signal til Gothenborg angaaende Undsætning. Tordenskjolds Trudsel, at naar han ikke gav sig med det Gode, kunde han forvente det Yderste, besvarede han med: „at han agtede at forsvare sig saalænge han havde Krudt og Kugler i Fæstningen.“

Paafølgende Nat fik Tordenskjold Efterretning, at Kongen var at vente hvert Øieblik i Marstrand, og da han ifølge sin Post selv maatte overlevere Kongen sin Erobring, overgav han Commandoen til Commandeur Hoppe og begav sig til Marstrand.

Ny-Elfsborgs Bombardement mislykkedes imidlertid, de Svenske havde nemlig opkastet et Batteri paa Øen Hisingen, bemægtigede sig de danske Mørsere paa den lille Ø udenfor Fæstningen, og toge Artilliristerne til Fanger. Den voldsomme Ild, som Flaaden nu maatte udholde, nødte den til at trække sig tilbage med et Tab af 40 Døde og 90 Saarede.

VI.

Man kan tænke sig den Jubel og Begeistring, hvormed Erobringen af Marstrand og Carlsteen blev modtaget, saavel i Hovedkvarteret ved Strømstad, som i hele Danmark, og den som ikke glædede sig

Side 166

mindst, var Kong Frederik. Han havde kun lidet Haab om et heldigt Udfald med sit Felttog i Sverrig, og Tordenskjold søgte at trøste ham med de Ord: „at den Chagrin, han i nogen Tid havde havt, vel vilde blive glemt, naar det behagede Gud at sende ham hid for at beskue saa capital en Fæstning.“

Og Kongens Glæde var ogsaa stor, da han saa den herlige Erobring. Han tilkjendegav Tordenskjold sin store Tilfredshed, udnævnte ham til Viceadmiral, bandt egenhændig sit Portrait, indfattet med Diamanter i hans Knaphul, samt forfremmede alle under hans Commando staaende Officerer. Fester bleve høitideligholdte og Medailler slagne med Marstrand og den danske Flaade i Prospekt. Under denne Triumph for Tordenskjold kunde Misundelsen ikke undlade at hvisle, da der taltes om det mislykkede Angreb paa „Ny-Elfsborg.“ „Tabet der har ikke været ubetydeligt,“ sagde man. Men Kong Frederik lod som han ikke hørte det. Han stod netop i Oberst Dankwarts Huus og betragtede et Maleri, der forestillede Fæstningen Carlsteen paa sin frie Klippe, og den danske Flaade paa det udenfor

liggende Hav. „Vi maae tilstaae,“ sagde han nu, „at Gud har brugt Tordenskjold som et Instrument til at give os denne Fæstning!“ Misundelsens Stemme var overdøvet, Tiderne havde forandret sig. Svenskerne havde Tordenskjold indgydt en stor Skræk, og naar Børn var urolige, vidste Mødrene at bringe dem til Artighed ved at sige til dem: „Tier Du ikke stille, saa kommer Tordenskjold!“

Side 167

I Danmark besang man hans Daad, og fra Folkets Læber løb der Roes over den gjæve Helt, „der var af den ægte Belt.“

Tordenskjold havde endnu bestandig det Hverv, at holde Gothenborg indesluttet, thi Viceadmiral Gabel, der paany havde faaet Anledning til Ærgrelse over Tordenskjolds nye Seiervinding, og som ledede den danske Sømagts Foretagender, havde ikke Lyst til at give ham Anledning til nye Foretagender i Nordsøen. Han formindskede tvertimod hans Flotille under adskillige Paaskud, og 4 Orlogsskibe, een Fregat og een Galease maatte Tordenskjold efter Ordre hjemsende. Ogsaa fra „Langemaren“ og „Spydstagen“ blev Skytset borttaget, og de bleve med Galeien „Prinds Carl“ og fire Coffardiskibe beordrede at gaae til Kjøbenhavn. De var henlagte et Stykke fra Orlogsskibene for med første føielige Vind at afgaae efter deres Bestemmelse.

Nu kunde Tordenskjold med sin saa meget formindskede Magt ikke mere fuldstændig indespærre Gothenborgs Havn, men maatte lade det nordre Indløb staae aabent for Fjenden. Svenskerne vilde ogsaa vise, at de forstod at overrumple Fartøier, og i en mørk Nat listede 5 svenske Galeier og nogle Chalupper sig ud af det ubevogtede Udløb og borttog de 3 Galeier og Koffardiskibene.

Tordenskjold hørte ikke uden Ærgrelse denne Tidende, og var ikke den, der modtog et Slag, uden at give det dobbelt tilbage. „Med hvilken Sensibilitet,“ skriver han, „jeg imorges modtog de skjønne No-

Side 168

veller, er Gud alene bekjendt, men gjort Gjerning staaer ikke til at ændre.“ Han svoer ogsaa med en drøi Eed, at han skulde, inden han slap Sverrig, gjengjælde Fjenden det Puds, han havde spillet ham, og i en Skrivelse til Admiralitetet omtaler han denne Sag saaledes:

„Jeg skal hævne det, skulde jeg end derved vorde massacreret; enfin, de skal dyrt betale det!“ Til Gouverneuren i Gothenborg skrev han et Brev, hvori han fordrede sine Skibe udleverede, med den Forsikkring, „at han ellers selv paa en ecclatant Maade skulde afhente dem.“

Han var Mand for at holde Ord. Men til at udføre sit Forehavende, behøvede han flere Chalupper end han besad. Admiral Jüdicher var med „den hvide Ørn“ kommen til Marstrand for ved hans mekaniske Kundskaber at lede Arbeidet ved at optage de Fartøier, der vare sjunkne i Havnen. Han havde nemlig en saadan Chaluppe, som Tordenskjold brugte, men denne vilde nødig forud fortælle ham sin Plan, som den gamle, forsigtige Mand maaskee vilde have fundet utilraadelig. Da han en Dag var ombord paa „den hvide Ørn“, overtalte han en af Jüdichers Officerer til uden Admiralens Vidende at indfinde sig med det bevæbnede Fartøi til en bestemt Tid og paa et bestemt Sted.

Tordenskjold overgav Commandoen over de Chalupper, der skulde udføre Hovedrollen ved Angrebet, til sin **Flagcapitain Ole Budde**, en Mand med Mod og Bestemthed. De Fartøier, der laae i Havnen,

Side 169

ved Gammel-Elfsborg, var det man vilde overrumple, og en Septemбераften, søgte Budde, efter Tordenskjolds Befaling, med sin Chaluppe at liste sig forbi Ny-Elfsborg. Da bemærkede han 5 svenske Galeier, der holdt Vagt lige i Udløbet af Nordreelven, fandt det rigtigst at afvente nærmere Ordre, og skjulte derfor sine Fartøier bag en lille Ø. Da Tordenskjold ankom om Natten med 2 Galleier, befalede han Budde, at han kun dristigt skulde seile videre, selv vilde han i en kort Tid blive

liggende med sine Galeier for at opholde de svenske Fartøier, hvis de skulde mærke Noget, og til større Sikkerhed sendte han Bud til Marstrand efter en Galei.

Midnat var frembrudt, da Budde landede ubemærket ved Gammel-Elfsborg. Maanen var i sidste Qvarteer, og udbredte et til saadanne Foretagender gunstigt, tvivlsomt Lys. Neppe havde han betraadt Strandbredden, førend han blev anraabt af en Patrouille. Budde lod sig ikke forknytte, han svarede Noget paa Svensk, hvormed man var tilfreds, Fjenden havde ingen Anelse om, at man turde vove sig ud under Havnebatteriernes Kanoner. Men da Budde kunde muligen vente flere saadanne Overraskelser, lod han sine Soldater, hvis Mundering havde blaat Underfoer, vende det Indvendige udad, og i denne Dragt, der i den tvivlsomme Maane-Belysning gav dem Udseende af svenske Soldater, førte Landcapitain Kleve dem videre, medens Budde blev med nogle Mænd tilbage for at fornagle Kanonerne paa Hovedbatterierne.

Side 170

Capitain Kleve, ogsaa en uforfærdet Officeer, nærmede sig nu det svenske Vagthuus, hvor Skildvagten anraabte ham. Han svarede strax paa Svensk, at de var gode Venner, der kom fra de svenske Galeier paa Gøthaelven og førte en Deel danske Fanger med sig, som de skulde bringe til Gothenborg, men da det var saa koldt, ønskede han først at forfriske sig og sit Mandskab lidt i Vagthuset, og bad derfor Skildvagten at vise ham Veien derhen. Den godtroende Karl førte da de danske Soldater lige til Vagthuset, der blev omringet i al Stilhed. Nu aabnede Capitain Kleve med en spændt Pistol i Haanden Døren til Vagthuset og spurgte det svenske Mandskab, der bestod af 12 Musketterer og ligesaa mange Artillierister: „Vil I have Qvarteer.“ Soldaterne bleve saa overraskede ved denne Anmodning, at de Intet svarede, men den commanderende Fændrik, der havde slumret paa en Bænk, sprang nu op og raabte: „Hvad, Qvarteer!“ og vilde trække sin Kaarde, da han i samme Øieblik blev skudt af Kleve. De danske Soldater havde imidlertid stukket deres Geværpiber igjennem Vinduerne, og affyrede i det Samme deres Geværer, hvorpaa hele Mandskabet overgav sig. Kleve førte sine Fanger til Stranden og lod dem bringe i Chaluppen; Fjendens Kanoner vare alle fornaglede, og Matroserne ifærd med at udvarpe de fjendtlige Fartøier af Havnen. Geværsalven havde bragt Uro i Gothenborg, hvor Allarmtrommen gik, og den kjække Budde ansaae det ikke længere for nødvendigt at gaae

Side 171

saa stille tilværks, men lod Matroserne lystigt synge deres Opsange under Arbeidet.

Men den natlige Larm gjorde Commandanten paa Ny-Elfsborg urolig, og han sendte en Baad, der skulde erfare Grunden til den. Fartøiet mødte Tordenskjold, der i sin Chaluppe selv var paa Veien til Gammel-Elfsborg.

„Hvem der?“ raabte Mandskabet i den svenske Baad.

„Tordenskjold!“ svarede man fra den danske Chaluppe, „hils Commandanten, jeg er kommen her for at lære ham at vaage.“

Nu var Talen om at bemægtige sig de af Svenskerne erobrede to Pramme „Langemaren“ og „Spydstagen“, der tillige med en Fregat, en Galease og to Galleier, et Krudtskib og en Bombardeergalliot laae ved Gammel-Elfsborg. Der havde ingen Vanskelighed været med at faae disse Fartøier varpede ud, naar Indløbet ikke havde været spærret med svære Orlogsskibe, der vare sænkede lige udenfor Havnen. Fra Gothenborgs Besætning sendtes der rigtignok kort efter Soldater, men da Batteriernes Kanoner, eftersom de vare fornaglede, ikke kunde affyres, saa kunde de blot være ørkesløse Tilskuere til de Danskes Foretagender i Havnen. Galeien „Prinds Carl“ blev lykkeligt bragt ud og passerede for fulde Seil Fæstningen Ny-Elfsborg, der beskød den stærkt, uden Virkning. Hvor megen Møie man derimod gjorde sig, for at faae Prammene „Langemaren“ og „Spydstagen“ ud, saa vilde det ikke lykkes, fordi man

Side 172

havde bragt dens Seil iland; ogsaa var man ikke istand til at stikke dem i Brand, da de vare, som vi allerede have fortalt, uantændelige. Heller ikke var man heldigen med de øvrige svenske Fartøier, thi idet man varpede dem ud, kom de paa Grund, ved at støde paa de sunkne Orlogsskibe. Tordenskjold stak derfor Ild paa dem og med deres Luer oplyste de Ødelæggelsesværket i Havnen og en lang Strækningen af Kysten med dens Huse, Batterier og store Masser Mennesker. Skibene fløi efter hinanden i Luften og kastede let brændende Tømmer og Takkelage rundt om i en vid Strækning, dog med det Held, at ikke en eneste Mand blev beskadiget.

Da Tordenskjold lod sin Chaluppe trække sig tilbage, flød Levningerne som uhyre rygende Brande paa Havet. Han holdt sig saa nær til den søndre Kyst af Landet som muligt, og undgik saaledes nogenlunde Ilden fra Ny-Elfsborg, hvis Commandant ved en uafbrudt Kanonade nu vilde vise Tordenskjold, at han tilgavns var vaagen. Galeierne og de øvrige Fartøier gik til Ankers, tæt udenfor Øen Hisingen, for at udhvile Folkene, men Tordenskjold fortsatte i sin Chaluppe sin Seillads til Marstrand. De 5 svenske Galeier, der havde holdt en saa uheldig Nattevagt, vilde nu søge at oprette deres Mangel paa Aarvaagenhed, og roede lige ind paa Tordenskjolds Fartøi, saasnart de bemærkede det, men han holdt lige op imod dem med det danske Orlogsflag vaiende fra Chaluppen. Da han var kommen dem paa et halvt Kanonskuds Distance nær, ligesom om han

Side 173

vilde betragte dem ret, slog Galeiernes Kugler ned i Vandet rundt om ham; en gik tversigjennem Chaluppen, en anden tog Aarerne bort, hvorpaa Tordenskjold dreiede af, stoppede Grundskuddet med Folkenes Trøier, og kom om Morgenens i god Behold til Marstrand. Her havde man hele Natten hørt en heftig Kanonade fra Gothenborgskanten, de frygtelige Knald, naar et Skib sprang i Luften, og var aldeles uvis om, hvad der egentlig foregik. At Tordenskjold om Aftenen var løbet ud med en Deel Fartøier, vidste man, men ikke i hvad Hensigt og hvorledes hans Foretagende var løbet af.

Det var netop en Søndag og alle Folk vare i Kirke; derhen begav Tordenskjold sig ogsaa og satte sig i Kirkestolen ved Siden af Admiral Jüdicher. Ved Synet af Helten kom Menigheden i en urolig og nysgjerrig Bevægelse og søgte at læse i hans Miner Udfaldet af Nattens Tildragelser. Paa Jüdichers Spørgsmaal, hvorledes det var gaaet, satte Tordenskjold et bekymret Ansigt op og trak paa Skuldrene. Men ikke saasnart var Gudstjenesten endt, før han førte Jüdicher op paa Fæstningens Volde, hvorfra han viste ham sine 3 Galleier, der med den erobrede svenske vare ifærd med Opseilingen fra deres Ankerplads. De bleve forfulgte af 5 svenske Galleier, der kom saa nær, at Fæstningen viste dem tilbage med en 36pundig Kugle. — Det var Resten af den svenske Sømagt i Nordsøen.

Tordenskjold bragte selv Kongen Budskabet om denne Seier paa dennes Fødselsdag, og det var

Side 174

den sidste Seiersefterretning, han skulde bringe; thi Fredsunderhandlingerne vare i fuld Gang. I November blev der sluttet en Vaabenstilstand paa 6 Maaneder og det paafølgende Aar endtes Krigen ved Freden i Fredensborg.

Side 175

Femte Afsnit. Duellen. Tordenskjolds Død.

Side 177

I.

Under Vaabenstilstanden havde Tordenskjold foretaget sig en Reise til Norge for at ordne nogle Pengesager for Kongen. Han reiste over Sverrig tilbage til Kjøbenhavn, og da det rygtedes i Gothenborg, at Admiral Tordenskjold vilde komme igjennem Staden, strømmede der en saadan Mængde Mennesker sammen paa en Bro, han skulde passere, for at see den Mand, der saa længe havde været en Skræk for dem, at Rækværket gik itu, og Mange styrtede i Vandet, af hvilke nogle druknede. Tordenskjold foraarsagede saaledes lige til det Sidste Svenskerne Uheld.

Tordenskjolds Liv havde hidtil været daadsfuldt, forbundet med Fare, nu skulde han gaae over til det private, stille Liv; det huede ham ikke. Kjøbenhavn var ikke mere det for ham, det havde været før. Hans Velynder, General-Admiral Gyldenløve, var død, og Admiral Sehested, der ogsaa var hans Ven, var gaaet som Landdrost til Oldenburg, og andre Venner havde han ikke. Han mærkede ogsaa snart

Side 178

at han var tilovers i Admiralitetet, og at man stræbte at bibringe Kongen den Mening om ham at han i Fredstider ikke var brugelig til Noget; ogsaa mærkede han hvorledes Gabel og Rostgaard cabalerede imod ham. Det var intet Liv for ham at varte op ved Hoffet og sidde i Admiralitetet, gjøre Landtoure, ride Carousel, skyde til Maals, traktere og lade sig traktere. Han ansaae alt dette for Ørkesløshed og længtes derfor efter en Forandring.

At gjøre en Udenlandsreise og see sig om i Verden var Noget for en Tordenskjolds urolige Aand. Skjøndt ugjerne gav Kongen ham Tilladelse og han agtede nu allerførst at reise til Dresden, hvor hans taknemmelige Hjerter vilde aflægge Besøg hos sin gamle Belynder, Baron Løvendahl, der havde lagt Grunden til hans Lykke. Derefter vilde han besøge England, hvorhen han følte sig tiltrukket af saa meget, der havde Tillokkelse for en Sømand, ligesom ogsaa for at lære at kjende en ung, rig engelsk Dame, for hvem han, ifølge den engelske Gesandt Lord Carterets fordeelagtige Beskrivelse, følte megen Interesse.

Efter først at have besøgt sin Broder, Schoutbynacht Wessel paa Ravnholdt i Sjælland, reiste Tordenskjold over Fyen til Als, hvor han besøgte Hertugen af Augustenborg, hans særdeles Belynder. Her morede han sig med Jagt, og drømte en Nat, at han kjæmpede med en giftig Slange, der omsider snoede sig om ham og stak ham under den høire Arm. Han vaagnede med et høit Angstskrig, og da hans Kammertjener ilede ind til ham, raabte han:

Side 179

„Ak, Kold, jeg havde en afskyelig Drøm.“ Tordenskjold ansaae denne Drøm som et Varsel om en eller anden Ulykke, der forestod ham paa Reisen, og Hertugen fraraadede ham at reise videre. Men da Tordenskjold næste Dag var paa Jagt og styrtede paa en Bro saa voldsomt med Hesten, at den blev liggende død paa Stedet, uden at han selv kom til mindste Skade, troede han, at Drømmen var gaaet i Opfyldelse og beroligede sig igjen.

Fra Augustenborg begav Tordenskjold sig til Hamborg, hvor han opholdt sig en Maanedstid.

Et ungt Menneske, ved Navn Lehn, en Søn af den rige Kjøbmand Abraham Lehn, i hvis Gaard paa Christianshavn Tordenskjold boede, var netop paa den Tid i Hamborg. Han fik Lyst til at see en vidunderlig Slange med syv Hoveder, der tilhørte en svensk Oberst v. Stahl. Slangens Hoveder var et snildt udført Bedrageri, thi de sex Hoveder vare ikke Andet end Væselhoveder, overtrukne med Slangehud, og brugtes som et Skildt, der skulde lokke uerfarne unge Mennesker til Hazardbordet, hvor det naturligviis gik til med Kneb, saa at det unge Menneske ikke alene tabte alle sine Penge, men endog maatte, som der fortælles, udstede Vexler for en betydelig Sum.

II.

Tordenskjold fik ikke noget at vide om dette Optrækkeri, førend han skulde afreise fra Byen, og kunde

Side 180

derfor ikke foretage noget Skridt til Fordeel for sin Landsmand, men han glemte ikke denne Sag, som vi snart ville faae at see.

Han ankom nogle Dage efter til Hannover, hvor han i flere Dage spiste til Taffels hos den engelske Konge, der underholdt sig med ham om den sidste Krig. Efter Kongens Afreise blev han indbudt til General Belau, hvor ogsaa Oberst Stahl havde indfundet sig. Talen faldt tilfældigviis paa nogle falske Spillere, der vare blevne arresterede. Tordenskjold vidste denne Foranstaltning og tilføiede, at det var ønskeligt, at alle falske Spillere paa samme Maade bleve afstraffede. Stahl lod som om han Intet hørte. Pludselig henvendte Tordenskjold sig til Stahl med det Spørgsmaal: „om han ikke havde hørt tale om en Slange med syv kronede Hoveder, som visse Personer i Hamborg foreviste curiøse Liebhave for derved at faae Leilighed til at klæde dem af ved Spillebordet.“ Han fortalte nu, hvorledes den unge Lehn var bleven trukken op. „Det undrer mig,“ tilføiede han, at „Magistraten i Hamborg ikke for længe siden har jaget saadanne Filourer ud af Byen med tusinde Stokkeprygl.“ Stahl svarede nu: „at han meget godt kjendte den Historie, siden han selv eiede denne Slange, men han vidste ikke af noget Filoureri at sige,“ og bad Admiralen, at han vilde explicere sig noget nærmere i saa Henseende.

Tordenskjold svarede ham: „at han kunde tage hans Ord i hvilken Betydning han lystede.“

Side 181

„Det er en Skurk, som siger saadant Noget,“ sagde Stahl, „men her er ikke Stedet at tale derom.“

Tordenskjold løftede Stokken imod ham, Stahl retirerede baglænds ud af Døren og Tordenskjold forfulgte ham ned i Gaarden.

„Admiralen talte deroppe som en gemeen Matros,“ sagde den forbittrede Stahl, men i samme Øieblik slog Tordenskjold Kaarden, som Stahl havde trukket, ud af Haanden, kastede ham til Jorden, og gjennemprygled ham dygtigt, saa at han var ganske blodig i Ansigtet. Stahl raabte nu, er der da ikke Nogen, som vil hjælpe mig, men Tordenskjold sagde: „Jo, det skal jeg,“ hvorpaa han brækkede Oberstens Kaarde itu, smed Stumperne over Plankeværket ud paa Gaden, og forlod den blodige og tilsølede Oberst med de Ord: „Nu tænker jeg, at I ikke saasnart glemmer den gemene Matros.“

Admiralen vendte tilbage til Selskabet, som om der ingen Ting var passeret, medens Stahl maatte vente i Gaarden, indtil hans Tjener kom med en Portechaise. Men da Porteurerne saae, hvorledes han var tilsølet, vilde de ikke tage imod ham, og Obersten maatte forføie sig tilfods hjem. Da Tordenskjold var kommen hjem, lod han sin Tjener bestille Postheste til næste Morgen, for at afreise til Berlin.

Samme Morgen, den 19de November Klokken 7, indfandt der sig to Personer og spurgte, om Admiralen var opstaaet. Da de maatte komme igjen og fik ham i Tale, fordrede de Satisfaction for den Tort, der var tilføiet Obersten, og bad ham, at be-

Side 182

stemme Tiden og Stedet. Tordenskjold svarede, at han kjendte ikke Oberst Stahl og vidste ikke om han var Oberst eller Major, „jeg agter,“ tilføiede han, „at reise idag til Berlin, og der kan han træffe mig. Iøvrigt kan Stahl søge sin Opreisning der, hvor han er falden.“

Ifølge en indstændig Indbydelse fra Kammerpræsident Baron Gørtz, nødtes Tordenskjold til at opsætte sin Reise. Der var et talrigt Selskab, og ved Bordet faldt Talen paa Tordenskjolds Affaire med Stahl foregaaende Dag. Tordenskjold fortalte nu at Stahl havde samme Morgen sendt ham en Udfordring, men at han ikke ansaa sig forpligtet til at give ham den Satisfaction, han forlangte. En Deel af Selskabet var imidlertid af en anden Mening, og en vis Oberst Münnichhausen, som i det Hele taget ved denne Duel spillede en høist tvetydig Rolle, talte ivrigt Stahls Sag, og forestillede Tordenskjold, at det var uædelt at behandle en Mand saaledes, som han havde behandlet Stahl, og siden efter nægte ham den eneste Opreisning, hvormed han kunde reparere sin Ære. — Da nu den

største Deel af Selskabet slog sig paa Münnichhausens Parti, modtog Tordenskjold Udfordringen, og valgte som den Udfordrede at skydes med Pistoler. Men nu sagde Oberst Münnichhausen: „Det skal jo ikke gaae paa Liv og Død. Det skal blot være Proforma-Fægtning, som vil være forbi med nogle Parader og et Par Udfald, Hovedsagen er blot, at Stahl ikke

Side 183

skulde staae vanæret i sine Kammeraters Øine, Kaarden var derfor mere hensigtsmæssig.“ Ogsaa paa denne Anmodning gik Tordenskjold ind, hvilket Stahl rimeligen kunde takke for sit Liv, thi det var bekjendt nok, at Tordenskjold i en betydelig Afstand kunde gjennembore Esset paa et Kort og pudse et Lys med en Pistolkugle. Tiden til Duellen ansattes til næste Morgen, Mødet skulde finde Sted i det Hildesheimske, og Münnichhausen tilbød sig selv som Tordenskjolds Sekundant.

III.

Den 20de November 1720 om Morgenens Klokken 5 indfandt Oberst Münnichhausen sig efter Aftale. „Er Admiralen opstaaet?“ spurgte han Kold, som svarede: „Nei.“

Tordenskjold kaldte paa Kammertjeneren og spurgte hvem det var. Da han hørte, at det var hans Secundant, bad han ham vente et Øieblik, og efter at han efter Sædvane med Andagt havde bedet sin Morgenbøn, kom han ud til Münnichhausen. „Synes Hr. Obersten virkelig,“ sagde han, „at vi skulle tage derhen, hvor Talen var om iaftes?“

„Ja,“ svarede Obersten, „det kan ikke godt være andet, siden der blev gjort Aftale derom hos Gørtz's; men jeg troer ikke,“ tilføiede han, „at Stahl møder,

Side 184

for jeg har hørt, at han inat har forladt Byen, og er reist ad Hamborg til. Men,“ tilføiede han, „Admiralen gjør vel i, ikke at udeblive fra Mødet, for at indfri sit Løfte.“

Tordenskjold gik nu ind i det andet Værelse for at klæde sig paa, og hans Kammertjener Kold anmodede Oberst Münnichhausen at forhindre Duellen eller i det Mindste foranledige Valget af et andet Baaben, „da Tordenskjold ikke havde Patience i at forsvare sig med Kaarden“; men Obersten trøstede ham med at Stahl ikke mødte, og allerede var paa Veien til Hamborg.

Da Tordenskjold steg i Postvognen, vilde Kold bevæge ham til at tage sine Reisepistoler med, men Tordenskjold meente, det kom ikke til Noget, og Münnichhausen bemærkede igjen: „at det gjordes ikke fornødent, da der ikke blev Noget af.“

Tordenskjold og Kold satte sig nu i en luffet Vogn, og Münnichhausen besteg en Hest og red forud. Da de vare komne over Grændsen, kom Münnichhausen tilbage mod Vognen og raabte, at Stahl allerede var paa Pladsen.

„Da var det saamæn ilde, at jeg ikke tog mine Pistoler med, saa skulde han have faaet sin Bekomst.“ „Aa,“ svarede Münnichhausen, „Hr. Admiralen kan jo blot give ham en lille Tøraf med Kaarden, saa er den Sag forbi, og Stahl er desuden en corpulent Mand, som ikke er meget adret af sig, saa det har vel ingen Fare.“

Tordenskjold steg nu ud af Vognen og talte et

Side 185

Par Ord affides med Münnichhausen, hvorpaa han befalede Kold at levere Obersten sin Kaarde. „Det er nok bedst, at Admiralen tager min Kaarde, svarede Kammertjeneren, „thi Eders egen er lille, den duer ikke til at slaaes med.“ „Nei, vist ikke,“ sagde Münnichhausen, „den vilde være ham altfor tung,“ hvorpaa Obersten tog Kolds Kaarde og beholdt sin egen ved Siden. Han gik nu hen til Stahl og talte et Par Ord med ham, og derpaa traadte Tordenskjold og Stahl ud paa en lille grøn Plet, hvor Kampen

skulde foregaae, og hilsede hverandre. Secundanterne trak sig tilbage, og da Kold endnu blev staaende, sagde Tordenskjold til ham: „Gaae Din Vei, gaae hen til de Andre og gjør mig ingen Skam.“ Münnichhausen og den anden Sekundant toge nu Kammertjeneren under Armen, trak ham tilside og holdt fast paa ham.

Imidlertid trak Tordenskjold og Stahl Kaarderne. Obersten havde en lang svensk Kaarde, og Tordenskjold en spinkel Galanterie-Kaarde. Den første Parade lykkedes Admiralen, men da han vilde falde ud mod Stahl, blottede han sig, og Obersten stak ham sin Kaarde ind under den høire Arm. Tordenskjold vaklede, men blev dog staaende og kaldte paa Kold, som Sekundanten imidlertid ikke vilde slippe løs førend Stahl var kommen paa sin Hest og galopperede afsted. Han sprang nu hen til sin Herre, der faldt over i hans Arme, og søgte med et Tørklæde at standse Blodet under Armen. Men Tordenskjold aandede

Side 186

neppe tre til fire Minuter før han var død. Hans sidste Ord vare: „Gud! vær for Jesu blodige Vunders Skyld min arme Sjæl naadig!“

Kold befandt sig nu alene med den Døde og fik endelig saa megen Hjælp, at han kunde lægge sin elskede Herres Liig paa en Vogn, for at vende tilbage med det til Hannover, men ved en Bom, som dannede Grændsen imellem det Hanoveranske og Hildesheimske, vilde man ikke lade ham passere videre. Liget blev da indsat hos Verten der, blev derpaa balsameret og 2 Aar efter ført til Kjøbenhavn, hvor det blev nedsat i en Hvælving under Holmens Kirke.

Saaledes endte denne navnkundige Søhelt i sin kraftigste Alder, 29 Aar gammel. Fjendens Kugler sparede hans Liv, hvormeget han ogsaa udsatte sig for Fare, men en Usling berøvede ham Livet eller rettere sagt snigmyrdede ham.

Efterretningen om Tordenskjolds Død berørte Kong Frederik smerteligt, og neppe var nogen Helts Død bleven mere beklaget end hans af de tvende nordiske Riger, thi han var Folkets Yndling. Da han forlod Livet i sin fulde ungdommelige Kraft, stod Billedet af den tappe Helt levende for Datiden, og gik i sin Livsfriskhed over til Efterverdenen.

Efter at hans Levninger havde hvilet i næsten 100 Aar i Gravhvælvingen, bleve de i Aaret 1819 nedlagte i en Marmorkiste, som staaer op til Væggen af Capellet og er forfærdiget af Altertavlen fra den

Side 187

afbrændte Frue Kirke. Paa Kisten staaer kun de tre, meget sigende Ord:

„Dynekilen, Marstrand, Ny-Elfsborg“

og ovenfor samme i en Marmormedaille den nordiske Helts Brystbillede.

Side 188

Efter Tordenskjolds Død syntes Helteaanden i Norden at være udslukket eller ogsaa at slumre i en Række af Aar, saa at nogle Generationer forløb, førend den igjen viste sin gamle Kraft. Det var de udødelige Søhelte Niels Juels og Peter Tordenskjolds Gjerninger, der igjen vakte den nordiske Aand, efter at den havde lagt i Dvale i fulde 80 Aar. Bevidstheden om hvad Mod, Tapperhed og Udholdenhed formaae, lod opstaae Helte, der i det uforglemmelige Skjærtorsdagsflag tvang Tordenskjolds Ligemand, Søhelten Nielson, til at yttre, at en saadan Kamp, som han her havde udstaaet, havde han ikke kjendt Mage til i over 100 Slag.

Peter Tordenskjold – Den Danske Søhelt 1857

Kun Helte kan skabe Helte, og den mageløse Tordenskjolds Heltegjerninger havde indvirket efter Decennier paa det danske Folk. Det viste en Kraft Søhelten værdig, og hele Europas Øine hvilede paa det lille Folk, hvis skrøbelige Skibe standsede den brittiske Løve i dens Seiergang.

Da kom Englands Voldsgjerning 1807. Danmarks Stolthed, den danske Flaade faldt i hans Hænder. Vel hævnede gjæve Sømænd senere ved manganen kjæk Daad hvad England havde forbrudt, men de hvide Svaner saaes ikke mere i Flokke paa de danske Have; Danmark ophørte at være Sømagt af nogen betydende Rang; dets gamle Tvillingsøster, Norge, forenedes med Sverrig, men ogsaa her var

Side 189

den nordiske Aand uddød, Finland var bleven russisk, de svenske Svaner saaes heller ikke mere paa Havet, hvor de tidligere havde kjæmpet med de danske.

Men den nordiske Aand var ikke uddød, Folket i de tre nordiske Riger begyndte at indsee, hvor daarligt det, af een Æt og eet Sprog, havde handlet, ved at rase imod hinanden, forfølge hinanden med Ild og Sværd. Naar de tre nordiske Kjæmper satte Ryggen imod hinanden, hvo kunde da bekjempe dem. Hadet var forglemt, Nordens Fyrster gjæstede hinanden, herlige Ord lode fra deres Læber om Nordens Eenhed og Broderskab. Det blev en Umulighed, at Nordens Folk kunde optræde imod hinanden, dybt føltes det, at den Enes Fjende ogsaa var den Andens, og at den Ene vilde udgyde sit Blod for den Anden.

Engang i Tidernes Løb vil maaskee den Krone, der omslyngede den store Margrethe, atter hvile paa eet Hoved, hele Nordens Regent.

